

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN SOSYO-
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA TEKİRDAĞ İLİ
SÜLEYMANPAŞA İLÇESİNDE 2020-2021-2022 YILLARINDA
İŞLENEN SUÇLARIN ANALİZİ ÖRNEĞİ**

Hakan GÜRGEN

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Doç. Dr. Gökmen KANTAR

2025

T.C
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARIN SOSYO-DEMOGRAFİK
ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA TEKİRDAĞ İLİ SÜLEYMANPAŞA
İLÇESİNDE 2020-2021-2022 YILLARINDA İŞLENEN SUÇLARIN ANALİZİ
ÖRNEĞİ

Hakan GÜRGEN

KADIN VE AİLE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Doç. Dr. Gökmen KANTAR

TEKİRDAĞ-2025

Her hakkı saklıdır.

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davrandığımı taahhüt ederim.

09/01/2025

Hakan GÜRGEN

ÖZET

Kurum, Enstitü : Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü
A.B.D. : Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı
Tez Başlığı :Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik
Özellikleri Bağlamında Tekirdağ İli Süleymanpaşa
İlçesinde 2020-2021-2022 Yıllarında İşlenen Suçların
Analizi Örneği
Tez Yazarı :Hakan GÜRGEN
Tez Danışmanı :Doç.Dr. Gökmen KANTAR
Tez Türü, Yılı :Yüksek lisans Tezi, 2025
Sayfa Sayısı : 118

Çocuk, fiziksel ve zihinsel gelişimini tamamlamamış, büyüme ve gelişim sürecinde olan bireydir. Kişisel, sosyal ve duygusal kimliği çevresel ve ailevi etkilerle şekillenir. Birey olma yolunda gelişirken, toplumun desteğine ve rehberliğine ihtiyaç duyar. Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelir ve hangi sebeple olursa olsun sosyalleşme sürecinin kesintiye uğraması toplum içerisinde yanlış ve tehlikeli roller edinmesine yol açar. Her toplumda suç vardır. Suçtan arınmış bir toplumdan söz etmek olası gözükmemektedir. Her ne kadar çocuk ve suç ikileminin uyandırdığı duygu, trajik ve yürek yaralayıcı olsa da çocukların suça sürüklenmesine yol açan faktörlerin tespit edilmesi ve tanımlanması çocuk ve suç gibi bir çelişkinin çözümlenebilmesi için gereklilik arz etmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz de de çocukların suça yönelmelerinde yaşanan artış toplumumuzu derinden etkilediği gibi bu sorunun salt ceza adalet sistemi içerisinde değerlendirilmemesi çok boyutlu olarak ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu minvalde yapmış olduğumuz bu çalışmada öncelikle ‘‘çocuk’’ kavramının ne olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. Sonrasında çocuk kavramının algılanış biçimi, çocuk hukuku ve çocuk hakları kavramları açıklanacak, son olarak suç kavramı, suç davranışı, çocuk suçluluğu ve tüm bu tanımlamalar ışığında suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özellikleri ve bağlamında işlenen suçların analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Suçluluğu, Suç Davranışı, Sosyo Demografik Özellikler, Tekirdağ-Süleymanpaşa

ABSTRACT

Institution, Institute : Tekirdag Namık Kemal University, Institute of Social Sciences
Department : Department of Women and Family Studies
Thesis Title :An Analysis Example of Coommitted in Tekirdag Province Süleymanpaşa District in the Context of the Socio Demographical Characteriztics of Children Driven to Crime in The Years 2020-2021-2022
Thesis Author :Hakan GÜRGEN
Thesis Adviser :Assoc. Prof. Gökmen KANTAR
Type of Thesis, Year :MS Thesis, 2025
Total Number of Pages : 118

Children are individuals who have not completed their physical and mental development and are in the process of growth and development. Personal, social and emotional identity is shaped by environmental and familial influences. As children develop towards becoming individuals, they need the support and guidance of society. They are born as a biological being, and any interruption of her socialization process, for whatever reason, causes her to assume wrong and dangerous roles in society. There is crime in every society. It is not possible to talk about a society free from crime. Although the feeling evoked by the dilemma of child and crime is tragic and heartbreaking, identifying and defining the factors that lead children to commit crime is necessary in order to resolve a contradiction such as child and crime. In recent years, the increase in children's tendency towards crime in our country, as well as all over the world, has deeply affected our society, and this problem should not be evaluated solely within the criminal justice system, but should be addressed multidimensionally. In this study, it would be appropriate to first express what the concept of child is. Afterwards, the perception of the concept of child, child law and child rights concepts will be explained, and finally, the concept of crime, criminal behavior, juvenile delinquency and the socio-demographic characteristics of children dragged into crime and the crimes committed in the context will be analyzed in the light of all these definitions.

Keywords: Tekirdag, Suleymanpasa, Juvenile Delinquency, criminal behavior, socio demographic characteristics,

ÖNSÖZ

Çocukluk, yalnızca bir yaş dönemi değil, aynı zamanda toplumların ruhunu yansıtan derin bir hazinedir. Her çocuk, doğduğu andan itibaren içinde yaşadığı toplumun ona sunduğu değerler, fırsatlar ve koşullara göre dünyasını inşa eder. Toplum sevgi, saygı, duygudaşlık, dürüstlük ve adalet gibi değerleri sunarsa çocuklarda büyüdüklerinde bu değerleri topluma kazandıracak bireyler olarak yetişirler.

Diğer taraftan fırsatların sınırlı olduğu, eğitim, sağlık, sosyal destek ve güvenli çevre gibi temel hakların daraldığı toplumlarda ise hayaller ulaşılmaz olur. Masumiyetin, oyunların ve hayallerin yerini şiddet ve belirsizlik alır. Böylesi bir durumda suç bir hayatta kalma stratejisi ya da dikkat çekme aracı haline gelmeye başlar.

Oysa şartlar ne kadar olumsuz olursa olsun, bir çocuğun yüreği korkuyla, kaygıyla değil, oyunlarla, hayallerle, neşeye dolmalıdır.

Unutulmamalıdır ki çocukluk herkesin bir kez uğradığı, yaş aldıkça hasretle andığı, dünyanın en güzel masalıdır. Çocuk sevgi, ilgi, güven ve şefkatle beslenirse bin bir çiçekli bahçeye dönüşür. İhmal, korku ve yalnızlık ise bu büyülü dönemin çiçeklerini soldurup, çocukluğun saf ışığını söndürür. Onların gözlerindeki ışığı söndürmek yerine ışıltılamayı bekleyen hayallerini keşfedelim. Çünkü onların düşleri hepimizin geleceğidir.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM BEYANI	ii
TEZ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ivii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. ÇOCUK VE ÇOCUK SUÇLULUĞU ÜZERİNE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1 Çocuk Kavramı ve Algılanış Biçimi.....	6
1.2. Hukukta Çocuk Kavramı	8
1.3. Çocuklara İlişkin Temel Haklar ve Çocuk Hakları Kavramı	10
1.3.1 Çocuk Haklarına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Mevzuat.....	12
1.4. Türk Hukuk Sisteminde Çocukların Korunmasına İlişkin Hükümler	25
1.4.1. Çocuğun Aile İçinde Korunması.....	28
İKİNCİ BÖLÜM	31
2. TEMEL KAVRAMLAR: SAPMA, SUÇ VE SUÇLULUK.....	31
2.1.Sapma.....	31
2.2. Suç ve Suçluluk	34
2.3. Sosyal Yapı Kuramları.....	37
2.3.1.Kültürel Aktarım Kuramı	37
2.3.2.Sosyal Zorlama-Engellenme Kuramı	38
2.3.3.Fırsat Kuramı	39
2.4.Sosyal Süreç Kuramları	40
2.4.1. Diferansiyel Birliktelik Teorisi (Differential Association Theory)	40
2.4.2.Etkisizleştirme-Nötrleştirme Kuramı	41
2.4.3.Suç Ekolojisi Kuramı (Sosyal Düzensizlik Teorisi)	43
2.5.Temel Psikolojik Yaklaşımlar	45
2.5.1.Toplumsal Öğrenme Kuramı.....	45

2.6. Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı	46
2.6.1. Bireysel Nedenler	50
2.6.2. Çevresel Sosyolojik Etkenler	51
2.6.3. Ailesel Nedenler	52
2.6.4. Okul ve Suçluluk	54
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	57
3.1. Araştırmanın Amacı	57
3.2. Araştırmanın Önemi	58
3.3. Araştırmanın Evreni	58
3.4. Araştırmanın Örneklemi	58
3.5. Araştırmanın Kısıtlılıkları	59
4. BULGULAR	60
4.1. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri	60
4.2. Suça Sürüklenen Çocukların İşlemiş Oldukları Suçların Analizi	68
4.3. Suça Sürüklenen Çocukların Yönelindikleri Mağdurlarla İlgili Bilgiler	78
5. TARTIŞMA	87
5.1. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri	87
5.2. Suça Sürüklenen Çocukların İşlemiş Oldukları Suçların Analizi	96
5.3. Suça Sürüklenen Çocukların Yönelindikleri Mağdurlarla İlgili Bilgiler	102
SONUÇ VE ÖNERİLER	106
KAYNAKÇA	111

TABLÖLER LİSTESİ

- Tablo 1** Çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları
- Tablo 2.** Çocukların yaş gruplarına göre dağılımları
- Tablo 3** Çocukların öğrenim düzeylerine göre durumları
- Tablo 4.** Çocukların çalışma durumlarına göre dağılımı
- Tablo 5** Çocukların engelli olup olmama durumları
- Tablo 6** Çocukların psikolojik veya fiziksel bir hastalığının olup olmadığı var ise bu konuda psikolojik destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları
- Tablo 7** Çocukların intihar girişiminde bulunup bulunmadıkları
- Tablo 8** Çocukların doğum yerleri
- Tablo 9** Çocukların ikamet yerlerinin mahallelere göre dağılımı
- Tablo 10** Çocukların kardeş sayıları
- Tablo 11** Çocukların aile durumları
- Tablo 12** Çocukların hanede birlikte yaşadığı kişiler
- Tablo 13** Çocukların yaşadığı hanedeki birey sayısı
- Tablo 14** Çocukların hanede beraber yaşadığı kişilerin sosyo-ekonomik görünümü
- Tablo 15** Çocukların incelenen yıl itibarıyla kaçınıcı kez suça yöneldiklerine dair dağılım
- Tablo 16** Çocukların suç geçmişleri
- Tablo 17** Çocukların çocuk eğitim evine veya çocuk ıslahevine girme durumları
- Tablo 18** Çocuklar tarafından işlenen suçların işlendikleri bölgelere göre dağılımı
- Tablo 19** Çocuklar tarafından işlenen suçların işlendiği yere göre dağılımı
- Tablo 20** Çocuklar tarafından işlenen suçların mevsimsel dağılımı
- Tablo 21** Çocukların işlemiş oldukları suçların zamana göre dağılımı
- Tablo 22** Çocukların işlemiş oldukları suçların dağılımları
- Tablo 23** Çocukların suç aleti kullanım durumları
- Tablo 24** Çocuklar hakkında verilen gözaltı/tutuklama tedbiri kararları.
- Tablo 25** Çocuklar hakkında kovuşturma sonrası verilen mahkeme kararları.
- Tablo 26** Çocukların ebeveynlerinin veya birlikte yaşadıkları kişilerin eğitim düzeyi
- Tablo 27** Çocukların ebeveynlerinin ve/veya birlikte yaşadığı kişilerin suç geçmişlerinin varlığı

Tablo 28 Çocukların işlemiş oldukları suçlarda Yönelindikleri mağdur sayıları

Tablo 29 Mağdurların cinsiyet dağılımı

Tablo 30 Mağdurların yaş dağılımı

Tablo 31 Mağdurların eğitim durumu

Tablo 32 Mağdurların medeni halleri dağılımı.

Tablo 33 Mağdurların sosyo-ekonomik görünümü

Tablo 34 Mağdurların suç türüne göre görünümü

Tablo 35 Mağdurların doğum yerleri

Tablo 36 Mağdurların ikamet ettikleri mahallelere göre dağılımı

KISALTMALAR LİSTESİ

BM	:Birleşmiş Milletler
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇHS	:Çocuk Hakları Sözleşmesi
KDAEK	:Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi
PVSK	:Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UNESCO	:Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
HAGB	:Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması
HC	:Hapis Cezası
APC	:Adli Para Cezası
CVYO	:Ceza Verilmesine Yer Olmadığı
SHK	:Sosyal Hizmetler Kanunu
KMÇHK	:Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun

GİRİŞ

Çocuk, modern anlamıyla yeni bir olgu olmasına karşın toplumların hiçbir çağda görülmemiş bir biçimde duyarlılık gösterdiği ve toplumun geleceği olduğu noktasında mutabık kaldığı bireydir. Yetişkinler dünyasına adım atarken toplumun destek ve rehberliğine ihtiyaç duyan ve son derece kırılgan olan bu küçük bireyin fiziksel duygusal ve zihinsel olarak yetişkinlerden farklı ihtiyaçları vardır. Bu kırılganlık, onların koruma, sevgi ve rehberlik ihtiyaçlarını daha da belirgin kılmaktadır.

Çocuğun hayatının başlangıcından itibaren temasa geçtiği ilk grup olan aile asli ihtiyaçlarını yerine getiren ilk teşekküldür. Ayrıca çocuğun birey olma yolunda ilerlerken çevresine ve içinde yaşadığı toplumun normlarına karşı ne şekilde tavır alacağı, yaşamının ilk yıllarında yaşadığı deneyimlere bağlıdır. Yaşanan olumsuz deneyimler suç işlemeye yönelme gibi istenmeyen davranışlar sergilemesine yol açabilmektedir.

Çocuğun aile içinde yaşadığı travmatik deneyimler, aşır sert ya da tamamen yetersiz disiplin yöntemleri, okul ve eğitim faktörleri, olumsuz arkadaş grupları, yoksulluk, yaşadığı mahalleyi çevreleyen şartlar ve psikolojik faktörler çocuğu suça yönelten faktörlerdendir.

Suç; bireyin davranışının ceza hukuku'nun izin verdiği sınırların dışında olması halidir ve doğum, ölüm gibi doğal bir olaydır (Yavuzer 1998:s,27). Geçmişten günümüze her toplumda suç ve suç işleme davranışıyla karşılaşmıştır. Suçtan tamamen arınmış bir toplumun varlığı, insan doğası, sosyal yapılar ve toplumsal farklılıklar nedeniyle neredeyse imkânsızdır. Suçun kim tarafından işlendiği, suçun niteliği ve sonuçları açısından önemlidir. Dolayısıyla çocukların veya gençlerin suç davranışına yönelmesi hem bireysel hem toplumsal açıdan ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Çocuk suçluluğu niteliği itibarıyla yetişkin suçluluğundan farklılık göstermektedir. Dolayısıyla suç içeren davranışa yönelirken davranışlarını anlamlandırabilecek ruhsal ve bilişsel düzeyde olmadıkları kabul edildiğinden çocuklar için yetişkin suçluluğundan farklı ceza ve yargılama usulü benimsenmiştir.

Suça yönelen çocuklarla yetişkin suçluları birbirinden ayıran temel kıtas yaşıdır. Uluslararası sözleşmelere paralel bir biçimde Türk Hukuk sistemi on sekiz yaşını bitirmemiş bireyi çocuk kabul etmektedir. Nitekim suça yönelen çocuk suç eylemini belirlenen yaş içerisinde işlediği için yetişkinlere nazaran cezai sorumluluğu hafifletilmiştir.

Türk Ceza Kanunu (TCK) madde 31’de yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna etkisi ile ilgili olarak üçlü bir yaş kategorisi benimsenmiştir. Bu ihdas edilen yaş detayları sonraki sayfalarda verdiğimiz çocuklara özgü uygulanacak müeyyideyi belirlemektedir. Bunun yanında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile (ÇKK) suça itilen ve korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak ikili bir tanım öngörülmüştür. Kanun zihinsel, bedensel, sosyal, ahlaki ve duygusal gelişimi ile kişisel olarak güvenliği tehlike altında olan, ihmal edilmiş ve istismar edilmiş veya herhangi bir suçtan dolayı mağdur olan çocuğu koruma gereksinimi olan çocuk olarak tanımlamaktadır. Suça sürüklenen çocuk kavramı ise kanunda suç olarak ihdas edilen fiili gerçekleştirdiği iddiasıyla hakkında soruşturma, kovuşturma veya güvenlik tedbiri uygulanması gerektiğine karar verilen on sekiz yaşından küçükleri tanımlamaktadır.

Çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim süreçleri dikkate alınarak, yetişkinlere özgü ceza ve adalet sistemi içerisinde değerlendirilmemesi gerekliliği dolayısıyla çocuğun yüksek yararını gözeten, rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırmayı amaçlayan özel bir ceza ve yargılama sistemi geliştirilmiştir.

İster suça sürüklenmiş, ister suça yönelmiş veya suça itilmiş diyelim çocuk ve suç kavramının yan yana gelmesi trajik ve yürek yaralayıcıdır. Çocukları suça iten nedenlerin anlaşılması, faktörlerin tespit edilerek tanımlanması çocuk ve suç gibi bir çelişkinin çözümlenebilmesi açısından önemlidir.

Çalışmanın birinci bölümünde çocuk ve çocukluk kavramı ele alınarak kavramsal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde suç ve suçluluk kavramları suç teorileri ışığında ele alınarak çocukların suç davranışına yönelme sebepleri ele alınmış, çocuğun aile içinde korunması üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise 2020-2021-2022 yılları arasında polis makamlarına

yansıyan 418 suça sürüklenen çocukla ilgili dosyaların tamamı incelenerek bu dosyalardan Tekirdağ Çocuk Mahkemesine intikal eden 160 suça sürüklenen çocuğun 450 dosyası incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini Tekirdağ merkez ilçesi olan Süleymanpaşa'da polis makamlarına intikal eden suça sürüklenen çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise polis makamlarına intikal eden dosyalardan Tekirdağ çocuk mahkemesine yansıyan 160 ssç'ye ait 450 dosya oluşturmaktadır.

Konu hakkında gerekli literatür taraması yapılmasının ardından, Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü'nün 06/02/2023 tarihli izni ve Hakimler Savcılar Kurulunun 21/05/2024 Tarih ve 28022 sayılı izni ile tahkikat dosyaları incelenmiş, suç işlemiş çocukların ve yöneldikleri mağdurların sosyo-demografik özellikleri ile işlemiş oldukları suçlar analiz edilerek değerlendirilmeler yapılmıştır.

Bu kapsamda yapılan çalışma ile Tekirdağ kent merkezindeki çocuk suçluluğunun boyutlarını kapsamlı bir biçimde tespit etmek amacıyla suç işlemiş çocukların, sosyo-demografik özellikleri suç geçmişlerinin varlığı var ise kaçınıcı suç olduğu ve tekrar eden suç çeşidi, ıslah evi-çocuk eğitim evine girme durumları ve nedenleri, var ise çocuğu suça sürükleyenler, azmettiren veya azmettirenlerin kim veya kimler olduğu, suç bölgeleri, suçların mevsimsel dağılımları, suç işleme zamanları, bunların yanı sıra çocukların suç işleme esnasında alkol/uyuşturucu/uyarıcı madde etkisi altında olup olmadıkları ile suç aleti kullanıp kullanmadıkları, kullanıldı ise türü ve çeşidi, işlenen suçtan dolayı gözaltı tedbiri uygulandı ise sağlık raporu durumları, haklarında tutuklama tedbirine başvurulup vurulmadığı ile suça ilişkin haklarında verilen mahkeme kararları ile ilgili cevaplar aranmıştır.

Suçta itilen çocukların beraber yaşadıkları bireylerin fiziksel, ruhsal hastalıklarının varlığı ve bu konuya ilişkin herhangi bir destek alıp almadıkları, suç geçmişleri, cezaevine girme durumları ve nedenleri, sigara, alkol, uyuşturucu, uyarıcı madde kullanım geçmişleri, intihar veya intihara teşebbüs girişimlerinin olup olmadığı sorularına cevaplar aranmıştır.

Suçta sürüklenen çocukların yönelmiş oldukları mağdurlarla ilgili olarak; mağdurların sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra kaç mağdurun hedef

alındığı, mağdur veya mağdurların suç geçmişleri, alkol-uyuşturucu-uyarıcı madde etkisi altında olup olmadıkları incelenerek veri elde edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇOCUK VE ÇOCUK SUÇLULUĞU ÜZERİNE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İnsanoğlunun çocukluk devresi bireyin yaşamının temel taşlarının atıldığı, fiziksel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişiminin şekillendiği bir süreçtir. Gelişim psikolojisi ve çocuk gelişimi alanında önemli bir isim olan Arnold Gesell insanoğlunun çocukluk devresini, sıfırıncı saat olarak nitelendirdiği doğumla başlatır ve yaklaşık olarak 25 yaşına kadar sürdüğünü ifade eder (Larousse, s. 495). Fakat genel düşünüşe göre 18 yaş altındaki her birey çocuk olarak kabul edilmektedir.

Çocukluk, genellikle biyolojik, psikolojik, sosyal ve hukuki açılarından tanımlanır. Çoğu hukuk sisteminde birey 18 yaşından küçükse çocuk olarak kabul edilir. Nitekim birçok uluslar tarafından ortak bir mutabakatla kabul edilen uluslararası sözleşmelerle paralel bir biçimde ulusal mevzuatımızda çocuğu 18 yaşına girmemiş birey olarak tanımlar. Bu bağlamda 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na (ÇKK) göre Çocuk "18 yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmaktadır. Daha erken yaşta ergin olmasının bireyi yetişkin kılmayacağı her halükarda 18 yaşını doldurmamış bireyin çocuk olarak kabul edilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır (madde 3). 5237 sayılı TCK' da 5395 sayılı kanuna benzer biçimde 18 yaşını doldurmamış kişinin çocuk olarak anlaşılacağını hüküm altına almıştır (madde 6).

Toplumsal anlamda birey olmaya hazırlanan çocuk, toplumsallaşma sürecinde çevresinden, ailesinden ve toplumsal dinamiklerden yoğun bir şekilde etkilenmektedir. Toplumsallaşmada ve çevreye uyumda denge sağlayamayan çocuğun suçlu davranışa yönelmesi kaçınılmazdır. Zira toplumsallaşma, bireyin toplumsal kuralları, değerleri, normları ve rolleri öğrenerek çevresiyle uyum sağlama sürecidir. Çocuklar bu süreci öncelikle aile, arkadaş grupları, okul ve geniş çevre aracılığıyla yaşarlar. Ancak bazı çocuklar bu süreçte çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedirler.

Çocukların toplumsallaşma sürecinde denge sağlayamamasına yol açan faktörler duygusal zorluklar (kaygı, öfke, depresyon), zihinsel ve gelişimsel bozukluklar (otizm, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu), özgüven eksikliği ve iletişim becerilerinde yetersizlik gibi bireysel faktörler olabileceği gibi aile içi şiddet veya ilgisizlik, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanamaması, aşırı baskıcı veya serbest bırakıcı ebeveyn tutumları gibi aile faktörleri ve sosyal dışlanma ve

akran zorbalığı, yoksulluk ve güvensiz yaşam koşulları, eğitim ve sosyal imkânların yetersizliği gibi çevresel faktörlerden kaynaklanabilmektedir.

Öte yandan yaşanan ahlaki ve değer karmaşası, düzensiz ve çarpık şehirleşme ve sanayileşme, iç ve dış göçler, bunun yanında sosyo-ekonomik kaynaklı sebeplerde bireyin riskli davranışlar sergilemesine ve hatta suça yönelmesine neden olabilmektedir.

Bu noktada eklememiz gereken husus çocuklukta hemen herkesin farkında olmadan veya meraktan suç olarak sayılabilecek ancak önemsiz sayılan küçük suçları işlediğidir. Bu, bir şeyleri alıp geri koymamak veya izin almadan bir eşyayı kullanmak gibi davranışları içerebilir. Ancak bunlar öğrenme sürecinin parçalarıdır. Gelişim süreci içinde çocukların büyük bir kısmı toplumsal normlara uygun bir şekilde davranma noktasında dengeyi sağlayacaklardır. (Yavuzer, 1998:31-32).

1.1 Çocuk Kavramı ve Algılanış Biçimi

Çocuk salt biyolojik bir varlık değildir. Tarihsel, sosyolojik psikolojik, kavramlarla açıklanması gereken oldukça karmaşık ve bir o kadarda zor bir süreçtir. Dolayısıyla çocuk kavramının bu girift yapısı kavram hakkında kapsayıcı bir tanım yapılmasını da zorlaştırmaktadır.

Çocuk ve çocukluk kavramına ilişkin yapılan çalışmalar çocuğu algılama biçiminde, onlarla ilgili beklentilerde ve sorumluluklarda zamana ve coğrafyaya göre hatta çağdan çağa farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla çocuk kavramının kültür tarafından üretildiği, kültürden kültüre farklılık arz ettiği, tüm toplumları kavrayacak bir biçimde tanımlanmasından bahsedilemeyeceği ifade edilmektedir.

İnsan yaşamının doğal ve değişmez evrelerinden olan çocukluk kavramıyla ilgili tarihsel sürece bakıldığında Antik Yunan ve Roma'nın tamamen yetişkinler dünyası olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklar genellikle birey olarak değil, gelecekteki yetişkinler olarak değerlendirilmiştir. Saint Augustin, çocuğun iyiliğini zayıflığına bağlıyor, istediği kötülüğü gerçekleştirememesinin ona bir suçsuzluk, saflık vermeyeceğini çünkü gönlünce yöneldiği bir suçsuzluğunun olmamasına

bağlıyordu. Aristo ve Platon gibi düşünürler ise çocukları ahlaki ve entelektüel açıdan gelişmemiş varlıklar olarak görüyorlardı. Çocukların henüz aklını kullanamayan bir yapıya sahip olmalarından dolayı aklını kullanabilir olana kadar kontrol edilmelerini ve eğitim almaları gerektiğini savunuyorlardı.

Ortaçağa gelindiğinde din algısı çocuk kavramını bambaşka bir noktaya taşımıştır. Ortaçağ da çocuk yetişkinin minyatürü ilerin yetiştikini olarak görülmekteydi. Kilisenin “ilk günah” anlayışına bağlı olarak insan doğuştan günahkârdır ve buna bağlı olarak çocuklar günahkâr olarak dünyaya gelmektedir. Kültürel ve düşünsel ortamda Rönesans’la birlikte başlayan değişim ile birlikte yetişkin çocuk imajı da değişmeye başlamıştır. Ortaçağın geleneksel Hristiyanlık öğretisinden farklı olarak, insanın doğası üzerine daha olumlu bir bakış açısı gelişmiştir. Zira Adem ile Havva’nın ilk günahı nedeniyle insanı doğuştan günahkâr olarak gören anlayış yerini akli, yetenekleri ve potansiyeliyle yaradan karşısında bir özne durumuna gelen insana bırakmıştır. Rönesans ile birlikte doğa, devlet ve evren yeniden tanımlanarak, insan ve çocuk kavramları tarihsel ve yeni bir boyut kazanmıştır.

Rönesans ve Aydınlanmanın yaratmış olduğu değişim 19. yüzyılda da sürmüş ve yeni bir çocuk imajı doğmuştur. Rönesans ile birlikte çocuğa sürekli güvensizlikle bakan ve onu kötülüğün kaynağı olarak gören anlayış yerini çocuğu sevgiye değer bir saflık olarak gören iyimser bir anlayışa bırakıyordu. 18. yüzyılın ortalarında Voltaire, Diderot ve Helvetius gibi düşünürler 17. yüzyılın çocuk konusundaki kötümser anlayışının terk edilmesinde büyük rol oynayarak çocukluğu kötülüğe ve günaha sürekli bir eğilim değil, çocukluğu iyimser bir anlayışla yüceltmeye çalışmışlardır. Kötülükler, kusurlar insanın dolayısıyla çocuğun doğasından değil, içinde yaşadığı toplumun koşullarından kaynaklanmaktaydı (Bumin, 2013, s.44).

Bu yeni anlayışta, çocuk eğitiminde dinsel dogmalardan, geleneklerden uzak, ırk etnisite ve kültürel ayrım gözetmeksizin meraka ve dünyevi bilgiye dayalı bir pedagojik yöntem izlenmesinin önemi vurgulanıyordu. Bu değişimle çocuklardan ilerin en verimli yetişkinleri elde edilmek isteniyordu. Ortaçağın hâkim anlayışı olan baba-oğul ilişkisi görece anne-çocuk ilişkisine evrilerek yeni bir çocuk yetiştirme idealini yaratmış oluyordu (İnal 1999. s 197). Günümüzün çocuğa

bakışını ise Rousseau'nun, Hristiyanlığın "ilk günah" öğretisini reddederek insanın dolayısıyla çocuğun doğal olarak iyi kabul edildiği, kötülüğün nedenlerinin toplumda aranmaya başladığı düşüncesi şekillendirmiştir. J.J. Rousseau (1772-1778) Emile adlı eserinde çocuklara ilişkin " *O, büyük insan ya da hayvan değil, kendi içinde ayrı bir var oluşu ve doğası olan bireydir.*" ifadeleri ile devrim niteliğinde bir bakış açısı sunmaktadır.

Söz konusu gelişmeler eğitim kurumları ile beraber ailenin ve devletin de çocuğa bakışını değiştirmeye başlamaktaydı. Bütün çocukların kendilerine özgü bir çocukluk doğasına sahip oldukları ve kendi doğalarına özgü dinsel dogmalardan azade ve toplumdaki ahlaki bozulmadan kaynaklı ortaya çıkan olumsuzluklardan korunarak yetiştirilmeleri çocuk ile aile arasındaki ilişkileri yeniden düzenleyerek çocukla belli bir yakınlığı gerektiren aile ilişkilerinin doğmasına sebep olmuştur. Çocukların masum ve doğal olarak korunmaya muhtaç oldukları düşüncesi aileleri çocuklarına ilgi alaka ve şefkat ile davranmaya yönlendirmiştir. Bu yeni ortaya çıkan aile ilişkilerinde çocuk babanın mutlak kontrolünde olan bir varlık olmaktan çıkarak baba otoritesini tıp, pedagoji ve eğitim kurumlarıyla paylaşmaya başlamış, çocuk bakımı profesyonel bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Anneliğin keşfiyle birlikte anne-çocuk ilişkileri önem kazanarak modern dönemin yeni ailesi bu düzlemde şekillenmeye başlamıştır (Güçlü 2016. s 5). Çocukların bağımsız kendine özgü bir birey olduğu tahayyülüne ilk olarak burjuva sınıfı öncülük etmiş, 20. yüzyıla gelindiğinde yeni çocukluk tanımı orta sınıflar ve alt sınıflarda da yaygınlaşmaya başlamıştır (İnal 2007. s,240). Modern dönemde yaşanan sosyal, ekonomik, politik, kültür tahavvülü çocuk ve çocukluk üzerinde yeniden düşünülmesi ve analiz edilmesi gerekliliğini ortaya koyarak bu kavramları yeniden tanımlamış, çocukların sosyal bir grup, çocukluğun ise sosyal bir görüngü olarak ele alınmasını sağlamıştır.

1.2. Hukukta Çocuk Kavramı

Çocuğun, bedensel duygusal, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimi ile ilgili eğitsel önlemlerin alınması çağdaş uygarlığın önemli unsurlarındandır. Bunun yanında sahip olduğu hak ve sorumlulukları, yaşadığı toplum içindeki konumu, ulusal ve uluslararası mevzuatlarla şekillenir. Zira ihtiyaçları karşılanmayan, haklarından

yoksun bırakılan, kırılabilirliği dolayısıyla baskıda bulunulabilecek bir nesne olarak görülen çocuğun, refah ve esenliğinin korunması gerekir. Bu hususta alınacak her türlü tedbirde çocuğun üstün yararını gözetmek toplumun yararına. Çocuk kavramı eski devirlerden bu yana hukuku ilgilendirmiş olmasına karşın çocuk haklarını hukuksal güvenceye kavuşturmayı amaçlayan çocuk hukuku ise yeni bir bilim dalıdır (Akyüz 2021, s.4)

Çocuğun ana-babası ile arasındaki hak görev ve ilişkileri düzenleyen çocuk hukuku çocuğun gelişim aşamalarına göre farklı haklar, sorumluluklar ve koruma mekanizmaları ön görerek suça yönelen ve mağdur fark etmeksizin çocukların refah ve esenliğini sağlamak için bir dizi önlemler içerir. ÇHS' nin 18. maddesinde "Taraflar Devletler çocuğun yetiştirilmesi ve gelişimiyle ilgili olarak ana ve babanın veya uygun olduğu durumlarda yasal vasi ya da vasilerin birinci derecede sorumluluğunu kabul ederler. Çocuğun üstün yararı bu sorumluluğun yerine getirilmesinde esas alınır. Bu sözleşmeyi imzalayan devletler, ana ve babanın veya vasilerin bu sorumluluklarını yerine getirebilmesi için gerekli olan yardımları ve desteği sağlamak üzere gereken önlemleri alır. Şayet anne baba aile sorumluluklarını yerine getirmede ihmali davranış sergilerse devletin çocuğa karşı yükümlülükleri başlar. Yasal koşulların oluşması halinde Devlet müdahale eder ve çocuğu korur. Sözleşmenin 19. Maddesi " Henüz reşit olmayan çocuğun sağlığı güvenliği veya ahlakı tehlikede ise veya eğitim koşulları ciddi şekilde tehlike altında ise devlete müdahale etme hakkı tanımaktadır.

Devletin çocuğa karşı görevi çocuğun "üstün yararı" ilkesi bağlamında yalnızca ana babayı desteklemek ve denetlemekten ziyade çocuğun üstün yararını aile yararıyla özdeş tutmadan, çocuğun kişiliği ve onurunu göz ardı etmeden haklarına saygı duyulmasını temin etmekle mükelleftir.

Çocuk hukuku sadece çocuklara özgülenmiş haklar ile sınırlı değildir. Çocuk hukuku hukukun temas ettiği her alanda çocuklara özgü kuralları açıklar, yorumlar ve bunların hukuki neticelerini inceleyerek aksayan yönlerine ilişkin boşlukları gidermeye yönelik önerilerde bulunur. Bu kurallar çerçevesinde yasama organı başta olmak üzere çocuğun gelişiminde ve korunmasında görevli ve yetkili tüm kurumlar çocuğun öznesi olduğu konularda üstün yararını gözetmekle yükümlüdürler.

1.3. Çocuklara İlişkin Temel Haklar ve Çocuk Hakları Kavramı

İnsan var olduğu günden bu yana doğuştan ya da sonradan sahip olduğu cinsiyet, ırk, engellilik, cinsel yönelimi ve yaş gibi bir takım özellikler dolayısıyla ayrımcılığa tabi tutulmuştur. Bu özelliklerin eğitim, istihdam ve sosyal yaşama katılım konusunda dezavantaja yol açtığı bilinen bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. 1960'lar ve 1970'ler boyunca cinsiyet ya da ırklar temelinde bireylere karşı uygulanan sistematik ve kurumsallaşmış ayrımcılığın akıl ve ahlak dışı olduğu toplum tarafından benimsenmiş olsa da yaş temelinde yapılan ayrımcılığın bu noktada değişikliğe daha dirençli olduğu görülmektedir. Ayrımcılığın asıl kurbanlarının çocuklar olduğu gerçeği gözden kaçırılmamalıdır.

Yaklaşık dörtte birini oluşturdukları toplumda kimileri zengin, kimileri yoksul, bazıları siyah, beyaz, erkek ve kızdan oluşan bu heterojen grubun ortak noktası çocuk olma statüsüdür. Dolayısıyla bunun sonucu olarak yadsınamayacak sayıda olanlar yetişkin dünyasında olduğu gibi sıkıntı, sefalet, fiziksel, zihinsel, ya da cinsel kötü muamelelerle karşı karşıya kalmaktadır.

Dünyada ki ülkelerin tümünde zor koşullar altında hayatlarını devam ettirmeye çalışan çocuklara rastlamak mümkündür. Bu bağlamda bedensel ve zihinsel olarak tam erginliğe ulaşmamaları sebebiyle geçtiğimiz yüz yılda suça sürüklenen çocuklar dâhil olmak üzere sahip oldukları hak ve menfaatlerinin güvence altına alınması için ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok düzenleme yapılmıştır.

Tarihsel sürece bakıldığında 1.Dünya Savaşından sonra milyonlarca çocuğun açlık, hastalık ve ihmal ile karşı karşıya kalması, çocuk haklarına yönelik uluslararası bir eylem gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda İngiltere'de "Çocuk Koruma Fonu" kurularak çocukların korunması ile ilgili ortaya taslak bir metin çıkarılmış bu taslak metin 1924 yılında Milletler Birliği'nde "Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi" kabul edilmiştir. Bildirge ile çocukların her türlü hakları ve esenlikleri güvence altına alınarak yetişkinlerden ayrı tutulmuştur. Bu haliyle kabul edilen bildiri uluslararası alanda imzalanan ilk uluslararası belge olma özelliğini taşımaktadır. Bildirgenin yaptırım gücü ikinci dünya savaşı ile birlikte

ortadan kalkmış, 1959 yılına gelindiğinde savaş koşullarının ortadan kalkmasıyla birlikte Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi ilan edilmiştir. On genel ilke etrafında şekillenen ve çocuklara doğumdan itibaren kimlik verilmesi, ayrımcılık yapılmaması gibi kararların ön plana çıktığı bu bildiri 1963 yılında Türk Çocuk Hakları Bildirisinin hazırlanmasına ön ayak olmuş ve UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından kabul edilmiştir. Bu bildirge ile özellikle devletin çocukların korunması ile ilgili her türlü önlemi alması ve öncelik tanınmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ÇHS'nin temel amacı ise ihmal, istismar ve kötü muameleye karşı çocukların korunmaları için evrensel ilkeler oluşturmaktır. Temelde 4 ilke üzerine kurulmuş olan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde (1) çocuk haklarının bütün çocukları kapsadığı fikrinden hareket ederek çocukların her türlü ayrımcılıktan korunması; (2) Koşul ve şartlar ne olursa olsun öncelikli olarak çocuğun üstün yararının gözetilmesi; (3) çocuğun yaşam hakkını koruyarak sağlıklı gelişiminin desteklenmesini; (4) çocuğun hiçbir baskıya maruz kalmadan görüşlerini özgürce ifade edebilmesi ve katılım hakkının korunmasını içeren bu dört temel hak sözleşmede bulunan diğer haklara temel oluşturmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilk maddesinde çocuk; “ Ulusal yasalarca belirlenen daha genç yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuktur”. Bu tanım sözleşmenin güvence altına aldığı hakların kural olarak gençlere de uygulanabileceği anlamına gelmektedir. İç hukukumuzda 2005 yılında giren 5395 sayılı ÇKK'nın 3. maddesinde Çocuk; “On sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca daha erken yaşta erginliğin kişiyi yetişkin kılmayacağı aynı madde ile hüküm altına alınmıştır. Kanunda yer alan çocuk tanımı bu haliyle sözleşmedeki çocuk tanımından daha geniş bir kapsam ihtiva etmektedir.

Çocuk kavramının tanımlanması açısından oldukça geniş katılımlı bir belge olması eleştirileri de beraberinde getirmektedir. Sözleşmenin salt Batı kavramları kullanılarak kaleme alınması, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiyi biyolojik temeller üzerine inşa etmesi, sözleşmede çocuk bireylerin katkılarının alınmamış olması, yaş tanımlamalarının 18 yaş ile sınırlandırılması, yaş kategorisi esas almak yerine bireysel gelişim ve kapasitenin göz ardı edilmesi, sözleşmeye taraf ülkelerin

iç hukuku haline gelmedikçe uygulanabilir olmaması, çocukluğun başlangıcını belirlemede yetersiz kalması bu eleştirilerden bazıları olarak göze çarpmaktadır. BM Çocuk Hakları Komitesi eleştiriler doğrultusunda sözleşmeye ilişkin bir dizi düzenleme yapmıştır. Bu bağlamda çocukların satışı, kaçırılması, çocuk pornografisi ve çocukların çatışmalara dâhil olmamalarına yönelik ek protokoller yayımlanarak imzacı ülkelerin onayına sunulmuştur (Kurt:2015, s, 99-124).

Çocuk hakları bağlamında bugün birçok devletin kabul ettiği sözleşme ile çocukların korunma, gelişim ve katılımlarının sağlanmasının evrensel ilke olarak kabul edilerek, çerçevelerin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu minvalde bütün toplumlar çocukların toplumun geleceği olduğu konusunda geniş bir uzlaşıya varmış olsa da günün sonunda milyonlarca çocuk açlık ve susuzluğun pençesinde kıvranmakta iyi bakım, beslenme, sevgi, şefkat, yetişkin desteği, kendini tanıma, kanıtlama ve özgürlük gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve savaşlarda ölmektedir.

1.3.1 Çocuk Haklarına İlişkin Ulusal ve Uluslararası Mevzuat

1.3.1.1.Cenevre Çocuk Hakları Deklarasyonu

Çocuk hakları alanında atılan ilk adım olan Cenevre Çocuk Hakları Deklarasyonu (League of Nations), 1924 yılında Cenevre’de düzenlenen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Konferansında kabul edilmiştir. İngiliz aktivist Eglantyne Jebb ve onun kurduğu Save the Children’’ (Çocukları Kurtarın) organizasyonu, bu deklarasyonun oluşturulmasında büyük katkıda bulunmuştur. Çocukların yaşam, sağlık, eğitim, oyun, aile birliği gibi haklarını ulusal düzeyde ilk defa ele alan bu deklarasyonu Türkiye Cumhuriyeti Devleti de imzalamıştır.

Ön söz ve beş maddeden oluşan deklarasyon, çocukların özel bir korumaya ve yardıma ihtiyaç duyduğunu vurgulayarak çocukların refahını sağlama sorumluluğunu dünya toplumlarına yüklemiştir.

Bildirgede çocukların fiziksel ve zihinsel olarak gelişmelerine olanak

sağlanan bir ortam içerisinde yaşaması, beslenme, tedavi, eğitim ve fırsat eşitliği gibi olanaklardan mahrum bırakılmaması gerektiği, terk edilen çocukların korunması, acil yardım hakkı (örneğin savaş, afet, hastalık anında çocuklara öncelik verilmesi), hayatlarını idame ettirebilecek hayat becerileri kazanmaları, ayrıca her türlü tehdit, sömürü ve kötü muameleye karşı korunması konularına vurgu yapılmıştır (Akyüz, 1980, s.341).

Birleşmiş Milletlerin kurulması ile birlikte Çocuk Hakları Bildirisinin üye devletleri hukuki anlamda bağlayıcı bir nitelik taşıması yönünde yapılan tartışmalar sonrası üye devletlerin büyük bir çoğunluğunun olumsuz görüş bildirmesi neticesinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1959 tarihi itibarıyla kabul edilmiştir (Naim 1995, s.765).

1.3.1.2. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi

Bir dibace ve 10 ilkedен oluşan Çocuk Hakları Bildirisi Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 1386 sayılı kararı ile 1959 tarihinde kabul edilmiştir. 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Deklarasyonunun geliştirilmiş şekli olan bu bildiride çocuklara herhangi bir özelliğinden dolayı ayrımcılık yapılmaması, özgürce gelişme fırsatı verilmesi, Özel bir korumadan yararlanması, kanunların çocuğun yüksek yararını gözeterek hazırlanması, doğum itibarıyla ad ve vatandaşlık kazanmaya hak kazanması, sosyal haklardan faydalandırılması, bedensel fikirsel ve sosyal, bakımdan özürlü bulunan çocuklara gereken bakım ve tedavinin sağlanması, ebeveynlerinin ihtimam ve sorumluluğu altında sevgi ve anlayış içinde büyümesi, eğitim ve öğretim ihtiyaçlarının karşılanması, her türlü istismara karşı korunması, her türlü şartta ilk korunan ve yardım gören olması gerektiği ilkeleri yer almaktadır (Kurt, 2015, s.105).

Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959), çocuk haklarının korunması için önemli belgeler olsalar da bağlayıcı hukuki metinler değildir. Bu sözleşmelere taraf olan ülkeler bildirgede geçen hususları uygulamakla yükümlü değildir. Dolayısıyla bildirgeler imzacı ülkeler bakımından iyi niyetlerinin ifadesi olmaktan öteye

geçememektedir.

1.3.1.3. Türk Çocuk Hakları Bildirisi

Türk hukuk sisteminde çocuk haklarının gelişimi, sosyal, ekonomik ve hukuki süreçlerin etkisiyle şekillenmiştir. Cumhuriyet öncesi döneme bakıldığında çocuk haklarının gündeme gelişi 19. yy'de Tuna Eyalet Valisi olan Mithat Paşanın çocuk hükümlülerin işlemiş oldukları suçlar dolayısıyla cezalarının ıslahı için tüzük hazırlatması ve Dâhiliye Nezareti'nce 1868 yılında tüzüğün uygulanmasına yönelik bütün valiliklere genelge gönderilmesiyle başlar. Bunun yanında 1822 yılında kurulan çocuk ıslahevleri çocuk bakım sisteminin ilk nüvesini oluşturmaktadır (Polat, 1997, s.29). Çocuk hakları kavramsal olarak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin imzalanmasıyla gündemimizde yer bulmuştur. Türk Çocuk Hakları Bildirisi ise çocukların temel haklarını ve ihtiyaçlarını ulusal düzlemde vurgulayan bir metindir. Çocuk Hakları Bildirisinden ilham alınarak 1963 tarihinde UNESCO Türk Milli Komisyonu'nun 7. Genel Kurulunda kabul edilen ve 6 maddeden oluşan bu metne göre;

- Her Türk çocuğu iyi şartlar altında, yaşama, gelişimi ile uyumlu eğitim alma, ilgi, şefkat ve yardım görme hakkına sahiptir. Çocuk haklarının korunarak daha da geliştirilebilmesi için Devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar çocuk haklarını tanıyarak, eldeki olanaklarla bu hakları gerçekleştirmek yükümlülüğündedir.

- Çocuklar, ücretsiz ve eşit bir eğitim alma hakkına sahiptir. On altı yaş öncesinde çocuklar, resmi öğrenimlerinden alıkonulamaz ve özel işlerde çalıştırılarak emeği sömürülemez.

- Çocuğun gelişimine uygun yetiştirilmesinde birinci derecede sorumluluk anne ve babaya aittir. Çocuğa bakmakla yükümlü olanların yeterli olmadığı durumlarda bu görev devlete düşer. Devlet eğitime devam edemeyenler için gerekli bilgi ve becerileri kazanmaları amacıyla gelişimlerine uygun çeşitli kurslar açar.

- İlköğrenim sonrasında orta dereceli okullara devam edemeyenlere beceri kazandıracak veya becerilerini geliştirecek kurslar açılır. Bu kursların çocukların yararına sunulabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, Belediyeler ve muhtarlar işbirliği yapmakla yükümlüdür.

- Sosyal yaşantıya uyum sağlayamayan veya engeli bulunan çocukların

durumlarına uygun sağlık hizmetlerinden faydalanabilmeleri, herhangi bir sebeple tehlike altında bulunan çocukların kurtarılmaları, sosyal yaşamda kendilerine yetebilmeleri kendilerini idame edebilecek derecede başarılı ve güçlü yetiştirilmeler, anne ve baba ile birlikte devletçe bilhassa bu amaç doğrultusunda kurulan sivil toplum örgütlerinin görevidir.

- Çocuklar, fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri açısından yetişkinlere kıyasla kırılgan olduklarından dolayı korunmaları ile ilgili kanunlar ivedilikle hazırlanarak çıkarılmalı, gecikmeye mahal bırakmadan derhal uygulanmalıdır.

Yukarıda değinilen maddelerde anlaşılabacağı üzere ilgili bildiri, 1959 tarihli BM Çocuk Hakları Bildirisi doğrultusunda ve bildiride belirlenen evrensel prensipler esas alınarak hazırlanmıştır. Çocukların sağlığı, eğitimi, güvenliği ve katılımı gibi konularda ailenin yanında devletinde sorumluluğundan bahsedilmektedir. Özellikle çocuğun korunması, gözetilmesine ilişkin yasal ve idari düzenleme ve uygulamalarda devletin her türlü önlemi alması gerektiği vurgulanmaktadır (Kurt, 2016, s. 105-106).

1.3.1.4. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Türk Hukuk Sisteminde çocuk haklarının tanınması noktasında atılan en önemli adım Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair sözleşmenin imzalanarak iç hukuk normu haline getirilmesidir. Prensipte herhangi bir hukuki bağlayıcılığı bulunmayan imzacı devletler için birer iyi niyet beyanı olmaktan öteye geçemeyen “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’nin” aksine ilgili sözleşme çocuklar ile ilgili bağlayıcı nitelikte ilk uluslararası sözleşmedir. Türkiye 1989 yılında imzaya açılan bu sözleşmeyi ilk imzalayan devletler içinde yer almıştır. Bu minvalde 1995 yılında yapılan değişiklikle 22184 sayılı resmi gazetede yayımlanarak 4058 sayılı yasa ile iç hukukun bir normu haline gelmiştir. Koordinatörlüğünü Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) üstlenerek, bu bağlamda bir takım yükümlülükleri gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir. Genel uygulama önlemleri kapsamında 9 Eylül 1995 tarihinde, UNICEF, Adalet Bakanlığı, Belediyeler, Barolar, Üniversite temsilcilerinden oluşan bir “Çocuk Hakları Konseyi” kurulması kabul edilerek çocuk haklarının korunması ve izlenmesi için Kurum

bünyesi dahilinde bir bölüm oluşturulmuştur.

Kamu Kuruluşları, hükümet dışı örgütler üniversiteler ve uluslararası örgütlerden temsilcilerin katılımıyla geçici komiteler oluşturularak BM tavsiyesine uygun olarak ilk ulusal rapor ve eylem planı hazırlanmaya başlamıştır. UNICEF Türkiye Ulusal Komitesi Çocuk Hakları Sözleşmesi konusunda bilinçlenmeyi sağlamak amacıyla, çocuk hakları ile ilgili röportajlar ile bazı çocuk programlarının ulusal kanallarda yayınlanmasını desteklemiştir. Bu kapsamda sivil toplum örgütleri, Barolar, Üniversiteler, Kamu Kurumları Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin desteklenmesine yönelik etkinlikler düzenlenmiştir (İnan, 1995, s.766-778).

1.3.1.4.1 Çocuk Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde İç Hukukta Yapılan Düzenlemeler

Türk İç Hukukunda çocuk haklarına ilişkin düzenlemeler hem anayasa düzeyinde hem de çeşitli kanunlarla düzenlenmiştir. Ayrıca 1995 yılında onaylanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) ile çocukların eğitim, sağlık, yaşama, gelişme, korunma ve katılım gibi temel hakları uluslararası düzeyde güvence altına alınmıştır.

Ön söz ve onu takip eden 54 maddeden oluşan BMÇHS'nin ilk maddesi çocuğu tanımlamaktadır. Sözleşmeye göre “erken yaşta reşit sayılma hariç olmak üzere, 18 yaş altındaki her birey çocuk sayılmaktadır.” İç hukukumuzda çocuklara ilişkin düzenlemelere bakıldığında ÇKK'nun 3. maddesine göre on sekiz yaşını doldurmamış birey çocuk olarak kabul edilmektedir. Erken yaşta ergin olmanın çocuğu yetişkin kılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Türk Ceza Kanun' unda ise 18 yaşını doldurmamış kişinin çocuk olarak kabul edildiği ve çocuklara özgü hükümlere tabi olduğu kabul edilmektedir. Çocuk kabul edilme yaşı bakımından Türk Hukuku'nda, Uluslararası Hukuk ile uyumlu bir biçimde düzenlemeye gidilmiştir (Polat 2010, s.67).

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 19 (1). maddesi Çocukların her türlü istismar ve ihmalden korunmasını garanti altına alır. Çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal veya diğer türde zarar görmesini önlemek için devletlerin gerekli önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır.

TCK madde 103’ de düzenlenen cinsel istismar suçu, “15 yaşını doldurmamış veya yapmış olduğu eylemin hukuki olarak anlamını ve sonuçlarını kavrama yeteneği gelişmeyen çocuklara yönelik her türlü cinsel davranışı ifade eder. Bunun yanı sıra 15-18 yaş arasındaki çocuklara karşı cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir neden ile gerçekleştirilen cinsel davranışlar” bu kapsamda değerlendirilmektedir. Suçun çocuğa karşı birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi, hiyerarşi ilişkisinin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi, üvey anne, baba, öğretmen veya bakım yükümlülüğü olan kişiler tarafından işlenmesi, suç nedeniyle çocuğun beden veya ruh sağlığının bozulması, çocuğun ölmesi veya bitkisel hayata girmesi suçun ağırlaştırıcı sebeplerindendir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi 21. maddesine göre evlat edinme sisteminde temel düşünce çocuğun yüksek yararının gözetilmesi olmalıdır. İmzacı devletler iç hukuklarında bu temel düşünceye göre düzenleme yapacaklarını taahhüt etmektedirler.

Türk Hukuk Sistem’inde evlat edinmeye ilişkin düzenlemeler TMK’nın m.305 ile m.313’üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. Küçüğün bakılmış ve eğitilmiş olması, evlat edinme usulünde her halükarda küçüğün yararının gözetilmesi ve diğer çocukların haklarının zedelenmiş olmaması ile evlatlık işlemlerinde aracı kurumun gerekliliği evlat edinmede genel şart olarak ön görülmüştür.

Evlat edinmede eşlerin ortak rızasının varlığı, evli olmayan kişinin evlat edinmesi halinde 30 yaşını doldurmuş olması, evlat edinenle evlatlık arasında en az 18 yaş farkının olması, küçük ile ana ve babasının rızası, vesayet dairelerinin izninin olması özel şart olarak gerekmektedir.

Çocuk pek çok sömürünün konusu olabilmektedir. Bu sömürünün bir çeşidi, evlat edinme maksadıyla ortaya çıkan insan ticareti suçudur. Ceza kanunumuzda yer almayan bu suç biçiminde küçüğün bu maksatla kaçırılması halinde Türk Ceza Kanunu bakımından kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun nitelikli halinin oluşacağı kabul edilmektedir (m. 109/2 f). Küçüğün sahte belgeler tanzim edilerek bir başkasının nüfusuna kaydı halinde ise düzenlenen belgenin nev’ine göre

belgede sahtecilik (m.204,206,207) ve soy bağının değiştirilmesi (m.231/1) suçlarının işlenmiş sayılacağı kabul edilmektedir.

Sözleşmenin 32. maddesinde çocukların her türlü ekonomik sömürüye karşı korunma hakkından bahsedilmektedir.

Türk hukuk sisteminde çocuk genç ve kadınların, çalışma hayatında korunmaları gerekliliği anayasal düzeyde ilk kez 1961 Anayasa'sında güvence altına alınmıştır. Halen yürürlükte bulunan 1982 Anayasa'sının da ise benzer biçimde küçüklerin çalışma hayatında korunmasına ilişkin haklar hüküm altına alınmış ve 2010 yılında Anayasada yapılan değişiklikle ‘‘ *Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz*’’ biçiminde düzenleme yapılarak çocuklara ilişkin haklar anayasal düzeyde güvence altına alınmıştır.

İç hukukta yapılan bir diğer düzenleme de ise, çocuk ve gençlerin çalışma hayatında ruhsal, fiziksel ve sosyal gelişmeleri göz önünde tutularak her türlü ekonomik sömürüden korunması, insan haysiyetini ve onurunu zedelemeyecek biçimde çalışma koşullarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı çalışmak zorunda kalan çocukların haklarının korunması için 4857 sayılı iş kanunu, 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu, 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 2559 sayılı PVSK, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 818 sayılı Borçlar Kanunu ve diğer kanunlarda düzenlemeler yapılmıştır.

Sözleşmenin 33. maddesi uyuşturucu suiistimalinden bahsetmektedir. Sözleşmeye göre çocukların uyuşturucu maddelerinin etkilerinden korunmasını ve psikotrop maddelerin yasaya aykırı biçimde kullanımı, üretimi ve kaçakçılığında çocukların kullanılmasını önlemek maksadıyla imzacı devletler, hukuki, sosyal, eğitsel her türlü önlemleri alacaklarını taahhüt etmektedirler.

Birleşmiş milletler madde ve suç ofisinin 2018 yılında yayınladığı Dünya

Madde Kullanımı Raporuna göre 35 milyon insanın madde bağımlısı olduğu, bunlardan yalnızca % 15'inin tedaviye erişebildiği, 2017 yılında 585 bin kişinin madde bağımlılığı dolayısıyla yaşamını yitirdiği, yoksulluk ve fırsatlara erişmede eşitsizliğin var olmasının gençler arasında uyuşturucu kullanımını artırdığı ve gençleri uyuşturucu tedarikçisi olmaya sürüklediği belirtilmektedir. (Yiğitbaş 2021 s. 88).

Türkiye’de 2019 yılında hazırlanan Uyuşturucu raporu verilerine göre 2018 yılı itibarıyla madde kullanım oranı 15-24 yaş arasındaki bireylerde % 35,4 olarak bildirilmiştir. Aynı rapora göre maddeye başlama yaşı 19,5, sık tekrarlanan yaş ise 18 olarak tespit edilmiştir. Tütün kullanımına başlama yaşı 15,5, alkol kullanımına başlama yaşı ise 17,5 olarak tespit edilmiştir. Uyuşturucu kullananların % 86,8’i uyuşturucuya başlamadan önce tütün, %44,4’ ü ise alkol kullandıklarını söylemişlerdir (EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 2019, s. 92).

Türkiye, uyuşturucu ile mücadele alanında yürürlükte olan uluslararası sözleşmelere taraf bir ülkedir. Bu kapsamda uyuşturucu ile mücadele alanında kanuni düzenlemeler yapılmış, kurullar oluşturulmuş, hem ulusal hem de uluslararası platformda mücadele strateji belgeleri ve ulusal eylem planı hazırlanmıştır. Bahse konu planda ilk ve orta öğrenim sırasında uyuşturucu kullandığı tespit edilen öğrencilerin arındırma, terapi ve tedavi aşamalarından oluşan bütüncül tedavi sistemine girmeleri sağlanmaktadır. (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü 2017).

Sözleşmenin 34. maddesi çocukların her türlü cinsel sömürü ve cinsel suiistimale karşı koruması gerekliliğini ve imzacı devletlerin bu anlamda her türlü önlemleri almaları gerektiğini ifade etmektedir.

Türk Hukukunda çocukların cinsel sömürü ve cinsel suiistimale karşı korunmaları gerekliliği hem cezai hem de koruyucu tedbirlerle kapsamlı bir biçimde yer bulmuştur. Yukarıda bahsedildiği üzere TCK’ nın 103. maddesinde düzenlenen “çocuğun cinsel istismarı suçunda” çocuklara karşı yönelen her türlü cinsel davranış suç olarak tanımlanmıştır. Aynı Kanun’un “Reşit olmayanla cinsel ilişki” başlıklı 104. maddesinde suç şikâyetine tabi olarak düzenlenmiş ancak çocuğun bakımı ve gözetimi altında bulunan kişilerce, koruyucu aile ilişkisi

çerçevesinde işlenmesi halinde şikâyet şartı aranmaz şeklinde bir düzenleme yapılmıştır.

TCK'nın 226. maddesinde düzenlenen ‘‘müstehcenlik’’ suçunda çocuklara yönelik müstehcen görüntü, yazı veya yayınların üretimi, dağıtımı veya bulundurulması gibi durumlar cezalandırılmaktadır. Ayrıca bu suçun işleniş biçimi bakımından tüzel kişilere de yaptırım öngörülmüştür.

TCK'nın 227. maddesine göre ‘‘*çocuğu fuhşâ teşvik eden, yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden, barındıran, çocuğun fuhşuna aracılık edenler*’’ suçun faili olmaktadır. Aynı madde de suça teşebbüsün söz konusu olmayacağı, suçun işleniş hareketine ilişkin hazırlık hareketlerinin de tamamlanmış gibi kabul edileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca ‘‘cebir, tehdit, hile ya da çocuğun çaresizliğinden faydalanılarak işlenmesi, akrabalık ilişkisi, bakıcı, koruma ve gözetimi altında bulunduğu kişilerce ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle, örgüt faaliyeti çerçevesinde’’ işlenmesi, cezayı ağırlaştıran şartlar olarak öngörülmektedir.

TCK 233. maddesinde çocukların, temel haklarını anne ve babanın sağlaması gerektiği ve bu hususta sorumlu olduklarının altı çizilmektedir. Başta anne ve baba olmak üzere aile hukukundan doğan sorumluluklarını yerine getirmeyen gözetimleri altında bulunan kişileri eğitme, terbiye etme, yetiştirme ve koruma kollama görevlerini kötüye kullanan kişiler için hapis cezası ön görülmüştür.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 35. maddesi çocukların satılması, kaçırılması ve fuhşâ konu olmalarını önlemek için taraf devletlerin bu anlamda her türlü önlemleri almak zorunda olduklarından bahsetmektedir.

Çocuklar dilencilikte araç olarak kullanılma, yasadışı evlat edinme, zorla fuhuş, zorla çalıştırma, kölelik, çocuk asker, pornografik ürünlerde kullanma, cinsel istismar gibi pek çok sömürünün konusu olabilirler. Bu bağlamda Türk Hükümeti Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin amaçlarını gerçekleştirebilmek için ‘‘çocuk istismar ve ihmalinin, önlenmesi ile ilgili ‘’ Çocuk Haklarına Dair

Sözleşmeye ek Çocukların Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolü 4755 sayılı kanun ile 2002 yılında onaylamıştır. Bu protokol çocukların dilencilikte araç olarak kullanılma, yasadışı evlat edinme, zorla fuhuş, zorla çalıştırma, kölelik, cinsel istismar gibi pek çok sömürüye karşı korunmasını güvence altına almak üzere alınacak önlemleri içermektedir.

Sözleşmenin 36. maddesi başka biçimlerde esenliğine zarar verilebilecek sömürüye maruz kalan çocukların taraf devletler tarafından korunması gerektiğinden bahsetmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ailenin ve çocukların korunması görevini devlete vermiştir. Anayasa'nın ailenin korunması başlıklı 41.maddesinde özellikle çocuk hakları açısından, çocukların şiddet ve istismardan korunması ile yüksek yarar ilkesine vurgu yapılması önemlidir. Anayasa bu korumayı sağlamak için hukuki, ekonomik ve sosyal düzenlemeleri yapmakla devleti yükümlü kılmıştır.

Türk Medeni Kanunu m.267 ‘’ana ve baba, kudretlerine göre çocuğu yetiştirmekle ve terbiye etmekle mükelleftir’’ hükmüne amirdir. (TMK m.267). Bu hükümden anlaşılacağı üzere çocuğun bakım ve yetiştirilmesi öncelikle ana-babanın görevidir. Ancak, Türkiye’de birçok anne ve baba sosyo-kültürel, psikolojik ve ekonomik yetersizliğinden dolayı çocuklarına yeterli ilgiyi gösterememektedirler.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’na baktığımızda aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (m.233/1,3), kötü muamele (m.232/1,2), dilencilik (m.229/1,2), Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (m.228/2), fuhşa teşvik (m.227/1), müstehcenlik (m.226/1-a,3,5), sağlık için tehlikeli madde temini (m.194/1), uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti (m. 188/3), ısrarlı takip (m.123/A/2-a), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (m.109/3-f), cinsel taciz (m.105/2-a,b,c,d,e), reşit olmayanla cinsel ilişki (m.104/1,2,3), çocukların cinsel istismarı(m.103/1,-a,b,2,3/a,b,c,d,e,4,5,6), terk (m. 97), eziyet (m.96/2-a,b), insan ticareti (m.80/1), maddeleri çocuğun kişi varlığının korunmasına ilişkin hükümler içermektedir.

Diğer taraftan Aile Mahkemelerinin kurulması çocukların özellikle aile hukukuna ilişkin davalarda ebeveynleri tarafından istismar edilmelerini engelleyerek, yüksek yararları ile çelişen bir durum söz konusu olduğunda çocuğa temsilci tayin edilmesine olanak vermektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 38. maddesinde özellikle on beş yaşından küçük çocukların silahlı çatışmalardan korunmaları için her türlü önlemlerin alınması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Sözleşme on beş yaşından küçük çocukların askere alınamayacağını, on beş ile on sekiz yaş arasındaki çocukların ise öncelikle yaşça büyüklerden başlayarak askere alınması gerektiğini imzacı devletlerin taahhüt etmesini istemektedir.(ÇHS 38/1,2,3,4).

Anayasamızın 72. maddesinde vatan hizmeti bir hak ve ödev olarak düzenlenmiştir. Bu hizmetin ne şekilde yapılacağının ise kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda 7179 sayılı Askeralma Kanunu'nun 3.maddesinde askerlik yaşı, 20 yaş olarak belirlenmiştir. Diğer bir kanun olan 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanun'una göre ise seferberlik veya olağanüstü hallerde 18 yaşından küçük olanlar ile, 65 yaşını geçmiş olanlar, malul ve sağlıklı elverişli olmayanlar, bakıma muhtaç çocuğu olan ve hamile kadınların şahsi mükellefiyete tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır(3634 Sayıl Kanun, madde 2).

Bilindiği üzere 2005 yılında Türk Hukuk Sistemimize dâhil olan 5395 sayılı kanunun 48. maddesi ile 2253 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Bu bağlamda 2005 yılında yenilenen ceza adalet sistemimizde çocuklara özgü güvenlik tedbirleri Türk Ceza Kanun'unun 56. maddesinde yaptırımlar başlığı altında düzenlenmiş, tedbirlerin türü ve usulü için ilgili kanun olan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanun'una atıf yapılmıştır. Söz konusu kanunun 3. maddesi tanımlar başlığı altında çocuk ve suça sürüklenen çocuğun tanımı yapılmış, 4. maddesi ile çocuğun haklarına ilişkin koruma ve destek uygulamalarında hangi esaslara uyulması gerektiğini içeren temel ilkeler benimsenmiştir. Bu bağlamda m. 4 yer alan (a) çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması, (b) çocuğun yüksek yararının gözetilmesi, (f) İnsan haklarına dayalı, adil ve süratli

bir usul izlenmesi, (g) soruşturma ve kovuşturma safhalarında çocuğa özel ihtimam gösterilmesi, (i) Çocukların işlemiş oldukları suçlardan dolayı haklarında öncelikli olarak destek uygulamalarına başvurulması, son çare olarak özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına başvurulması, (j) Çocuklar hakkında tedbir kararı verilirken kurumda bakımın ve kurumda tutulmalarının son çare olarak görülmesi, (k) Tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı yerlerde tutulmalarını içeren temel bir takım ilkeler benimsenmiştir (ÇKK m.4/a-b-f-g-i-j-k). Bu belirlenen temel ilkeler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 37 maddesi hükümleriyle de uyumludur. Bu ilkeler, çocuklarla ilgili her türlü politika ve uygulamanın insan haklarına dayalı ve çocuğun iyiliğini esas alan bir yaklaşım benimsenmesini zorunlu kılmaktadır.

Sözleşmenin 40. maddesi ile taraf devletlerde suça sürüklenen çocuklara özgü ceza adalet sisteminin uygulanabilmesi için iç hukuklarında düzenleme yapmaları gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Türk Hukuk Sisteminde çocuklara özgü güvenlik tedbirleri ÇKK' da düzenlenmekle birlikte çocuklarla ilgili ve onlara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanma biçimlerine ilişkin hususlarla ilgili bu kanunda hüküm bulunmayan durumlarda Ceza Muhakemesi Kanunu uygulanmaktadır (ÇKK m.42). ÇKK' nın Koruyucu ve Destekleyici Tedbirler başlıklı 5/1. maddesinde düzenlenen tedbirler aynı kanunun 11. maddesinde suça itilen ve cezai sorumluluğu bulunmayan küçükler bakımından, çocuklara özgülenmiş güvenlik tedbirleri türlerini oluşturur. Bu madde çocuğun korunması ve desteklenmesi ile ilgili tedbirlerin çocuğun üstün yararı ve haklarına uygun bir şekilde alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

TCK'nın 31. maddesinde ise ceza sorumluluğu yaş kategorilerine ayrılarak üçlü bir ayırım gözetilmiştir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde suça sürüklenen çocukların ceza sorumluluğunun tespiti ve sonuçları 0-11 yaş, 12-14 yaş ve 15-17 yaş olarak farklı ele alınmaktadır. Suça sürüklenen çocukların kusur yetenekleri ve buna mukabil ceza sorumluluğu üzerindeki etkileri bu üçlü ayrıma göre değerlendirilmektedir. Türk Ceza Kanunu yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğuna etkisini 18 yaşına kadar kabul etmektedir. Mutlak sorumsuzluk yaşı ise 11 yaş

dolduruncaya kadardır. İkinci grupta yer alan 12-14 yaş arasındaki çocukların ceza sorumluluğu bilirkşi raporu doğrultusunda hâkim kararıyla belirlenmektedir. Üçüncü grupta yer alan 14-17 yaş arası çocukların yaş küçüklüğünün kusur yeteneğine ve ceza sorumluluğuna etkisi ise kısmi olarak kabul edilmiştir. Bu öngörülen kısmi etki sebebiyle üçüncü grupta yer alan suçta sürüklenen çocukların cezalarında indirim öngörülmüştür (Özar 2023 s. 111-134).

Türkiye çocuk hakları konusunda ilgili anlaşmalara imza koyarak, suçta sürüklenen çocuklar, çocuklara yönelik şiddet ve aile içi her türlü taciz ile ilgili medeni ve ceza yasalarında, düzenlemeler yapmıştır. Türkiye Çocuk Hakları konusunda uluslararası ilk çalışma olan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesini kabul ettiği gibi imza koyduğu sözleşmelerden biri de 1990 yılında yürürlüğe giren Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Öte yandan Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, dünyada uluslararası alanda kutlanan ilk çocuk bayramıdır. Konumuz bağlamında çocuk haklarına ilişkin ülkemizde yapılan olumlu çalışmalara rağmen TÜİK 2022 yılı çocuk araştırma raporunda Çocuk Hakları Sözleşmesini duyduğunu belirten 13-17 yaş grubundaki çocukların oranı % 45,1 olduğu görülmekle birlikte bu oran aynı yaş grubunda ki erkeklerde % 39,1 iken kızlarda ise % 51,4' dür. Aynı raporda hangi haklara sahip olduğunu bilen 13-17 yaş grubundaki çocukların oranı ise % 53,3 iken yetişkinlerin genellikle çocuk haklarına saygı duyduğunu düşünen çocukların oranı ise % 52,7 olarak tespit edilmiştir (Türkiye Çocuk Araştırması 2022, s 20).

Araştırma sonucu elde edilen veriler yardımıyla Türkiye'de yaşayan çocukların var olan haklarından haberdar olup olmadıkları betimlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler çocuklarla ilgili mevcut uygulamaları sorgulamamızı sağlamıştır. Türkiye çocuk hakları sözleşmesine ilk imza koyan ülkeler arasında olmasına rağmen araştırma raporunda elde edilen veriler çocukların yarısının kendilerine tanınan haklardan haberdar olmadığını göstermektedir. Bu anlamda çocuklarla ilgili resmi kurumlar ve sivil toplum örgütlerine düşen görevler yeniden tartışılmalı, çocuk haklarına yönelik gerek çocuklara gerekse yetişkinlere eğitim vermeleri sağlanmalıdır.

Günümüz dünyasında, çocuk hakları, kadın hakları temel özgürlükler, demokrasi ve barış kültürü gibi yeni söylemler ve buna mukabil yeni hak kategorileri ile tanışan insanlık ailesi içerisinde yerini almamış, tüm bu değerleri içselleştirmemiş, kendini yeni bin yılın evrensel değerlerinden soyutlamış bir Türkiye düşünülemez. Tüm bu veriler ışığında tarih boyunca insanlığın ortak kültürüne önemli katkılarda bulunmuş ve yeni medeniyet yapılanmaları içerisinde aktif rol üstlenmiş olan Türk toplumunun, bir takım eksiklikleri olsa da ürettiği değerler ile insanlığın ortak kültürüne katkı sağlama konusunda üzerine düşeni yapma çabası içerisinde olduğu göz ardı edilmemelidir.

1.4. Türk Hukuk Sisteminde Çocukların Korunmasına İlişkin Hükümler

Esas itibarı ile Anayasa'nın 41 ile 61.maddelerinde yer alan çocuk hakları ile aile ve çocuğun korunmasına ilişkin hükümler çocuğun korunmasına ilişkin ulusal mevzuatın başında gelmektedir. Çocukların korunmasına yönelik önemli düzenlemeler içeren bu maddeler ailenin önemi, çocukların aile içinde ve toplumda korunması, desteklenmesi ve haklarının güvence altına alınmasına ilişkin devlete yükümlülükler getirmektedir.

Anayasanın 41. maddesi ailenin toplumun temeli olduğu, çocuğun her türlü istismar ve şiddetten korunmasının anayasal hak olduğu, çocuğun korunma ve bakımında çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerektiğine vurgu yapar, 61. maddesine göre ailesi olmayan, istismar riski altında olan veya yaşam koşulları yetersiz olan çocukların sosyal hizmetler ile bakım ve eğitim imkânları devlet tarafından karşılanacaktır.

TMK'nın 327 ile 328. maddelerinde ise çocuğun hak ve menfaatleri ile istismar ve ihmale karşı korunmasında çocuğun üstün yararının gözetilmesi, ihtiyaçlarının ise aile sistemi içerisinde giderilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır (4721 Sayılı TMK, m.327/m.328) .

Bunun yanında 1949 yılında kabul edilen 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun iç hukukta çocuk koruma alanında kabul edilen ilk kanun olma özelliğini taşımaktadır. Kanunun birinci maddesi beden, ruh ve ahlaki

gelişimleri tehlikede olan, anne ve babası olmayan çocuklar ile TMK hükümlerine göre korunmaları zaruret halinde olan çocukları korunmaya muhtaç çocuklar statüsünde değerlendirmektedir. Ayrıca kanun, mahkeme tarafından reşit kılınıncaya kadar çocukların bakımı, yetiştirilmeleri ve meslek sahibi edilmeleri konusunda köy ihtiyar heyetleri, belediyeler, sağlık ve aile ve sosyal hizmetler bakanlığı ve milli eğitim bakanlığına sorumluluk yükleyerek, yerel ve merkezi yönetim arasında kapsamlı bir işbirliği öngörmektedir.

Kapsam ve içeriği bakımından çocuk koruma sistemine birçok yenilik getiren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, korunma gereksinimi olan çocukların sosyal hizmet modelleri aracılığıyla bakım altına alınmasını düzenlemektedir.

Kanun'un 3. maddesine göre **Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklar** “ *Ruhsal bedensel ve ahlaki gelişimleri veya kişisel güvenlikleri tehlike altında olan ana veya babası veya her ikisi olmayan, ana-babası veya her ikisi belli olmayan, ana-babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana-babası tarafından ihmal edilerek uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı, fuhuş, dilencilik, gibi tehlikelere karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenenleri* ” tanımlamaktadır (2828 Sayılı SHK, 1983).

Türkiye’de çocukların korunmasına ilişkin hükümler içeren bir diğer kanun 15/07/2005 yılında kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunudur (ÇKK). Kanun korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla suça sürüklenen çocuklar için kapsayıcı bir düzenleme ön görmekle birlikte ihmal ve istismara uğrayan çocuklar ile suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarına yer vermektedir. Ayrıca çocuğun üstün yararını merkeze alarak haklarını korunmayı hedeflemektedir. Kanun uygulanmasında;

- Tüm karar ve uygulamalarda çocuğun üstün yararının ön planda tutulması,
- Çocuğun temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması,
- Çocuğun, ailesi dahil olmak üzere din, dil, ırk, cinsiyet, engellilik veya benzeri sebeplerle ayrımcılığa tabi tutulmaması,
- Kendisini ilgilendiren süreçlere katılması, görüş ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi

- Çocukların korunması konusunda Devlet'in sorumluluğu öncelikli olmakla birlikte, kamu kurum ve kuruluşlarının iş birliği içinde çalışması
- Çocuğun korunması için önleyici ve koruyucu tedbirlerin yanı sıra suça sürüklenen veya korunmaya muhtaç çocukların rehabilitasyonu için eğitim ve rehberlik hizmetlerinin öncelikli olarak uygulanması gibi bir kısım temel ilkeler benimsenmiştir.

Benimsenen bu ilkelerle suça sürüklenen çocuklar dâhil olmak üzere çocuğun üstün yararı merkeze alınarak en uygun koruma ve destek hizmetlerinin sağlanması amaçlanmıştır (5395 Sayılı ÇKK m.3.). Çocuklar yaşamlarını öncelikli olarak sağlıklı bir aile ortamında sürdürmeli bunun mümkün gözükmediği durumlarda ise küçüğün üstün yararı esas alınarak hak ve menfaatlerinin korunması için devletin koruması altında bir takım koruyucu ve destekleyici tedbirler ön görülmüştür. Bu tedbirler;

a) Danışmanlık Tedbiri: Çocuğa ve ailesine psikolojik ve rehberlik konularında destek vermenin yanında çocuğun eğitim hayatına yönelik problemlerin çözümü, aile ilişkileri ve sosyal uyum konularında yol gösterici bir takım danışmanlık hizmetleri vermeyi amaçlar.

b) Eğitim Tedbiri: Düzenli olarak çocuğun bir eğitim kurumuna, gerekirse meslek edindirme veya sanat edinme kurslarına yönlendirilmelerini amaçlar.

c) Bakım Tedbiri: Biyolojik ailesi tarafından bakımı sağlanamayan çocukların bir kuruma veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesini amaçlar

d) Sağlık Tedbiri: Fiziksel veya ruhsal sağlığı riske giren çocukların tedavisi ve rehabilitasyonu, madde bağımlılığı olan çocukların iyileştirme süreçlerinin başlatılmasını amaçlar.

e) Barınma Tedbiri: Herhangi bir barınma imkanı bulunmayan çocuklu kimseler ile yaşamı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamayı amaçlar.

Çocukların korunması ve esenliklerinin sağlanmasına yönelik hükümlerin yer aldığı mevzuata bakıldığında ilk göze çarpan husus, birbiriyle aynı veya benzer içerikteki tedbirlerin birçok kanun da var olması ve bu tedbirlere ilişkin karar verecek mercilerde bir yeknesaklığın sağlanılmamış olmasıdır. Çocuğun üstün yararını ve çocuğun haklarının ihlal edilmesini önleyen bu düzenlemelerde yeknesaklığın sağlanamamış olması çocuk koruma sisteminin etkinliğini önemli ölçüde azalttığı gibi kurumlar arası koordinasyonda aksaklığa sebebiyet vererek çocuğun mağduriyetinin daha da artmasına sebep olmaktaydı. Bu bağlamda halen bir takım eksiklikler olsa da çocuklara yönelik alınacak tedbirlerin ve bunların uygulanmasını içeren hükümlerin 2005 yılında hukuk sistemimize dahil olan 5395 sayılı çocuk koruma kanununda toplanması çocuk koruma sisteminde uzun süredir var olan uzmanlaşmış personel sorununu ortadan kaldırarak sistemin etkinleşmesi noktasında önemli avantaj sağladığı değerlendirilmektedir (ÇKK 2005. madde 5).

1.4.1. Çocuğun Aile İçinde Korunması

Türk Hukuk sisteminde başta Anayasamız olmak üzere Medeni Kanun, Ceza Kanunu, 6284 sayılı Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve diğer kanunlarda aile ve ailenin korunmasına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Anayasamız ailenin korunması kenar başlıklı 41. maddesiyle, aileyi toplumun temel vazgeçilmez birimi olarak kabul ederek eşlerin aile birliği içerisinde eşit hak ve yükümlülöklere sahip olduğunu hüküm altına almış, ailenin huzuru, refahı, anne ve çocukların korunması, aile planlamasını sağlama görevini ise Devlete bırakmıştır. Anayasa'nın bu hükümleri doğrultusunda ailenin korunması bakımından, gerek ulusal mevzuatımızda birçok yasal düzenleme bulunmaktadır.

Bunun yanında küçüğün aile içinde korunarak kişisel statüsünün belirlenmesi TMK hükümleri ile düzenlenmiştir. TMK m. 322 ailenin bütönlüğünün sağlanması için ana baba ve çocuğun birbirlerine yardım etmeleri, saygı ve anlayış

göstermeleri ve aile onurunu gözetmeleri gerektiğini belirterek aile birliği içerisinde anne baba ve çocuk/çocukların birbirlerine karşı yükümlüləri olduğundan bahseder. Çocuk anne veya baba velayeti altında bulunmasa dahi çocuk ile ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir. Ayrıca ana-babadan her biri çocuğun diğeri ile kişisel ilişki kurma hakkını engelleyemez. TMK' nın 323 ile 324. maddelerinde kişisel ilişki kurma hakkı yalnızca çocuğun yüksek yararı gözetilerek huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu hakkı öngörülen yükümlölüklerle aykırı kullanırsa ret edilebileceğı ya da kendilerinden alınabileceğı belirtilmektedir (TMK m.323-324).

Ana ve baba'nın çocuğa karşı bakım ve geçim yükümlölüğünü düzenleyen 327 ve 328. maddelerinde çocuğun bakım ve eğitim giderlerini maddi olanakları elverdiği ölçüde karşılamakla yükümlü oldukları ve bu yükümlölüğün çocuğun ergin olmasına kadar devam edeceği hüküm altına alınmıştır. Şayet çocuk ergin ise ve eğitimi devam ediyorsa, eğitimi sona erinceye kadar sorumlulukları devam eder. (TMK m.327/1, 328/1). Eşlerin üvey çocuklarına özen ve ilgi gösterme ve yardım yükümlölüğü de yalnızca ergin olmayan çocuklar için öngörülmektedir.(TMK m. 338).

TMK' nın çocuğun korunmasına ilişkin hükümler içeren 346. maddesi ve devamı niteliğindeki diğeri hükümlere göre ise çocuk üzerinde anne ve babanın velayet hakkı var ise çocuğun korunmasına ilişkin tedbirler alınabilir. Şöyle ki şayet çocuk koruyucu aile yanında bulunuyorsa bu hükümler koruyucu aileye uygulanamayacaktır. Oysa çocuğun üstün yararı gözetilecekse koruyucu aileye karşı da gözetilmelidir. Zira Medeni Kanun çocuğun menfaatini gözetme noktasında, hâkime Koruyucu Aile Yönetmeliğı'ndeki yaptırımlardan çok daha geniş takdir hakkı tanımaktadır (Elçin. 2015, s.99).

Çocuğun korunmasına ilişkin bir başka hüküm ise Medeni Kanun 347. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre çocuğun anne ve babasından alınabilmesinin koşulları çocuğun bedensel ve zihinsel anlamda gelişiminin tehlikeye düşmüş olması, manen terk edilmiş olması, ailenin huzurunu katlanamayacak derecede bozması koşullarının varlığına bağlanmıştır. Şayet bu koşullar var ise hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilmektedir

6284 sayılı kanunda şiddete uğramış veya şiddete uğrama tehlikesi devam eden çocukların korunması gerektiği bu kanunun amaçları arasında yer almaktadır. Aynı Kanunun 3. maddesi ile ise çocuğun hayati tehlikesi var ise geçici koruma altına alınması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca hâkim bu tür durumların varlığı halinde çocuğun bulunduğu konuttan yahut yerden uzaklaştırılması; şiddet uygulayanın, çocuğun yaşadığı konuta, öğrenim gördüğü okula ve işyerine yaklaşmaması, korunan çocuğun bulunduğu ortamda alkol, uyuşturucu, uyarıcı madde kullanılmaması, bu maddelerin etkisi altındayken çocukların bulundukları ortama yaklaşmaması, çocukta uyuşturucu uyarıcı madde bağımlılığı var ise, sağlık kuruluşunda yatarak tedavi başta olmak üzere, gerekli muayeneler ile tedavilerinin sağlanması şeklinde tedbirlerin alınması da mümkündür. Şayet gecikmede sakınca yaratacak bir hal var ise bu tedbirler kolluk amirlerince de alınabilecektir (Çetiner, 2022).

5395 sayılı ÇKK'da ise bakım tedbirleri kapsamında koruyucu ve destekleyici tedbirler kenar başlıklı 5. maddesi çocuğun öncelikle kendi ailesi yanında korunmasına yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, barınma, konularında alınacak tedbirleri düzenlemektedir. Bu tedbirlerden "bakım tedbiri" çocuğun ailesi tarafından bakılamaması veya ihmal ve istismara uğrama riski taşıması durumunda, devlet tarafından koruma altına alınmasını sağlamaya yönelik tedbirdir. Ancak, bu tedbirin uygulanmasında çocuğun yüksek yararı gereği kurum bakımına alınmadan önce mümkün olduğunca aile içinde desteklenmesi ve korunması öncelikli hedeftir. Bu doğrultuda; Aileye ekonomik, sosyal ve psikolojik destekler sağlanarak aile desteklenmektedir.

Bakım tedbiri kapsamında çocuğun aile içinde korunması, çocuğun biyolojik ailesinden kopmadan sağlıklı bir ortamda büyümesini hedeflemektedir. Ancak aile ortamı içerisinde yetişmesi mümkün olmayan çocuklar için, aile ortamına denk bir ortam sağlanması gereklidir. Bu durumda ön görülen koruma tedbiri, kurum bakımı ve koruyucu ailedir. Çocukların devlet tarafından aile dışında korunmaları veya aile ortamına denk bir ortamda yaşayabilmeleri için en uygun ortam koruyucu ailedir. Kurum bakımı genel itibarıyla duygusal etkileşimden uzak bir bakım türüdür (Serdar, 2000, s 470).

Toplumların geleceği, nitelikli nesillerin varlığına bağlıdır. Nitelikli nesillerin

yetişmesi ise akla uygun bütün ihtiyaçlarının doğru bir şekilde karşılanabildiği, hak ve menfaatlerinin ana-babaları tarafından korunduğu sağlam bir aile yapısıyla mümkündür. Dolayısıyla duygusal ve toplumsal manada güçlü ve gelişimleri için yeterli deneyimleri elde edebilecekleri bir aile ortamında yetişen çocuklar kolayca sosyalleşebilecek ve entelektüel gelişimi için doğal ve sağlıklı bir ortam sağlanabilecektir. Aile ocuk için önemli bir sosyal destek sistemidir. Ayrıca olumlu davranış sergileyecek değerleri aşılayacak kurum ailedir. (Yavuzer, 1998, s 127). Bu anlamda aile içi ilişkiler, ailenin yapısı, sosyo ekonomik durumu, çocuğun sapıcı davranışa yönelmesini etkilemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEMEL KAVRAMLAR: SAPMA, SUÇ VE SUÇLULUK

2.1.Sapma

Sapma davranışı bireyin toplum tarafından genel kabul görmüş normlarının dışına çıkma durumudur. Suçlu davranış ise ceza hukukunca yasaklanan davranıştır. Öte yandan her sapıcı davranış suç değildir ve ceza kanunlarında tanımlanmamıştır. Bir diğer deyişle her suç sapmadır ancak her sapma suç değildir.

Sapma davranışı suç kavramını da içine alan geniş ve belirsiz bir kavramdır (Dönmezer 1972 s, 304). Toplumun beklentilerinden farklı davranışlar sapıcı davranış olarak nitelendirilir. Fakat bir grubun beklentileri diğerinden farklı olabilir o halde hangileri sapıcı davranış olabilir. Bunlar kişilerin niteliklerine ve bulunulan

yere göre farklı olabilir.

Bazı sapıcı davranışlar suç olarak adlandırıldığı gibi yalnızca normdan sapma tek başına suç olarak değerlendirilmez. Suç, yalnızca ceza normlarından sapmayı ifade eder ve yaptırım ise ceza kanunlarında yer alan para cezasından hapis veya idam cezasına varan geniş bir yelpazedeki ceza yaptırımlarıdır. Suç olarak tanımlanmayan sapmalarda ise yaptırım genelde ayıplama, kınama, dışlama biçiminde olabilmektedir.

Bunun yanında yaptırımlar teşvik, ödül, taltif gibi olumlu anlamlarda ihtiva eder kişinin toplumla bütünleşmesine yardımcı olur. Toplumsal kuralların toplumsal yaşamı düzenleme ve ortaya çıkan düzeni devam ettirme gibi açık amacı olduğu gibi toplumda var olan eşitsizlikleri ve çelişkileri gizlemek, egemenlik ilişkilerini meşrulaştırarak var olan ekonomik, sosyal, siyasal düzeni daim kılmak gibi zımni (örtülü-gizli) amaçları da vardır.

Toplumda sosyal düzenin sağlanabilmesi için bazı yaptırımlar mevcuttur. Kaynağını örf ve adetlerden, gelenek ve göreneklerden, ahlaktan, din ve hukuktan alan bu yaptırımlar emir ve yasaklamalar şeklinde tanımlanır. Şahısların ve grupların toplumsal normlara uyumu sosyal kontrol ile sağlanır. Toplumda yaşayan bireylerin davranışlarını düzenleyen normların en önemli özelliklerinden birisi bu normlardan sapılabilmesidir (deviation). Toplumun değer verdiği faydalara tahammül edilemeyecek biçimde zarar ve tehlike yaratan ve karşılıklı sosyal davranışları zedeleyen kişiler toplumsal normlardan sapanlar olarak adlandırılırlar. Diğer yandan toplumsal düzenin korunması görevini üstlenmiş bulunan sosyal gruplar üyelerinin normlara uyumunu sağlayabilmeleri için baskı uygularlar. Uygulamış oldukları baskı çoğunlukla etkin olmakla birlikte grup üyelerinin normlara her zaman uyum göstermeleri, normlardan sapıcı davranışlardan uzak durmaları söz konusu değildir. Normlara uymak esas olmakla beraber, hepimiz normlardan belirli ölçüde sapıcı nitelikte hareket ve davranışlarda bulunuruz (Dönmezer 1984, s. 62). Zira her ne kadar zıt kavramlar olsa da uyum ve sapma toplumsal olmaktan öte evrensel olgulardır.

Durkheim sapma davranışını toplumun bir parçası ve işlevsel bir olgu olarak değerlendirmiştir. Ona göre sapma, sadece bireysel bir sorun değil aynı zamanda toplumsal bir düzenin göstergesidir. Durkheim, sapmanın toplumdaki normlar ve değerlerle olan ilişkisinde önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Ona göre sapma davranışı toplumsal normları güçlendirir çünkü kuralların ihlal edilmesi, bu kuralların önemini vurgular. Ayrıca sapma davranışının toplumsal dayanışmayı arttırdığını, toplumların mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya doğru evirildiğini, baskılayıcı yaptırımların yerini geri verdirci yaptırımlara bıraktığını savunmuştur.

Peter Worsley sapmanın her toplumda aynı şekilde tanımlanmadığını, norm ve kuralların kültüre, zamana ve toplumsal bağlama göre değişiklik gösterdiğini belirtir. Bir toplumda sapma olarak görülen bir davranış, başka bir toplumda normal kabul edilebilir. Worsley'e göre toplum, bireylerin davranışlarını kontrol etmek için normlar ve kurallar oluşturur. Ancak bu kurallar statik değildir; toplumsal değişimlerle birlikte evrilebilir. Sapma bazen bu değişimin bir göstergesi olabilir. Sapmanın bu özelliği toplumun işleyişini anlayarak, sosyal problemleri çözme noktasında yardımcı olacak sosyal politikalar geliştirmemizi sağlar (Worsley 1987: 407-411).

Sapma, toplumsal düzenin bir parçasıdır ve çoğulcu değerler sisteminin var olduğunu gösterir. Zira topluma neyin kabul edilebilir olduğunu sorgulamasına ve sınırlarını yeniden tanımlamasına olanak sağlar.

Sapma kavramının yanında açıklanması gereken bir diğer kavram ise sapmış kavramıdır. Basit bir biçimde sapmaya katılan kişi olarak tanımlanabilecek sapmış kavramı, toplumun benimsenen normlarından farklılaşan standart dışı kişidir. Burada, asıl sorulması gereken soru kabul edilmiş standartlar ve sosyal beklentilerin neler olduğudur. Aile veya arkadaş grubu içerisinde bizi nelerin beklediğini ve nelerin kabul gördüğünü az çok tahmin edebiliriz, fakat diğer sosyal koşulların var olması durumunda bize toplum tarafından öğretilen veya bizim uygun davranış olarak nitelendirmiş olduğumuz fikirler, hal ve hareketler yabancılarinkine ne derece uyar. Davranışlarımız belirli bir grup tarafından kabul

edilemez görüldüğünde biz o vakit sapmış mı oluruz.

Schmallager, sapmış davranışı toplumun genel normlarına ve değerlerine aykırı davranışlar olarak tanımlar ve bunun suçla ilişkili ancak daha geniş bir kavram olduğunu vurgular. Sapma, toplumsal normları ihlal eden, birey veya grupların sosyal düzeni tehdit eden davranışlarıdır. Ancak bu ihlal, her zaman norm dışı olmak zorunda değildir. Zira sapmanın bazı biçimleri ceza kanunlarını ihlal etmez. Bunun tersi de mümkündür. Bir davranışın sapma olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği zamana ve topluma göre değişebilir. (Schmallager 2002, s 10).

Sosyolog Simmons, sapmanın göreceliliğinden bahseder. Ona göre sapma toplumsal bir bağlama bağlıdır. Bir toplumda sapma olarak kabul edilen bir davranış, başka bir toplumda veya tarihsel dönemde tamamen normal kabul edilebilir.

Sosyolojide sapma kavramının göreceli olduğunu gösteren Walter Simmons'ın yapmış olduğu çalışma da farklı geçmişlere ve özelliklere sahip seksen kişiye, sapma davranışı ve "sapmış davranış" terimleri sorulduğunda alınan cevaplara göre insanların bu kavramları farklı biçimlerde tanımladıkları görülmüştür. Bu husus sapma ve sapmış nitelendirmesinin zaman ve mekâna göre farklılaştığını bir kez daha vurgulamaktadır.

2.2. Suç ve Suçluluk

Bireyin tutumları bilgi ve becerileri üyesi olduğu toplumun norm ve kurallarıyla şekillenmektedir. Birey toplum tarafından etkilenirken aynı zamanda toplumu etkilemeye devam eder. Bireyin çevresi ile arasında ki bu etkileşim hemen hemen hiç kesilmeyen karşılıklı bir ilişki içerir.

Toplum içerisinde sosyal manada bağımsız bir şekilde gelişimini sürdüren, rollerinin ve üstlendiği görevlerinin başarılı bir biçimde üstesinden gelen, sorumluluklarının bilincinde olan kimseler sağlıklı bir toplumsallaşma süreci geçirmiş bireyler olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanında gündelik yaşamda karmaşa içerisine sürüklenen ve psikolojik, fizyolojik olarak gelişimini henüz tamamlayamamış olanlar sosyal anlamda bir uyumsuzluk içine düşerse

toplumsallaşma süreci sekteye uğrar ve beraberinde suça sürüklenme olasılığı artar.

Kentlerin yapısında ki yatay ve dikey hareketlilik sonucu yaşanan karmaşa, hızla artan nüfusa rağmen resmi kontrol araçlarının yetersizliği, ailenin yapısında ve fonksiyonlarında ortaya çıkan değişimler, çocukların ve gençlerin sosyalizasyonunda önemli problemlere neden olabilmektedir. Bu durum yeni suç biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olduğu gibi genel refah ve düzeni bozucu bir etki yaratmaktadır.

Diğer taraftan üçüncü sanayi devrimi olarak tanımlanan dijital devrim ile birlikte yoğun teknoloji kullanımı hayatı kolaylaştırdığı gibi suç işlemeyi ve suç mağduru olmayı da kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda dijital teknolojinin ağırlıklı olarak gençler tarafından kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda gençleri suça yakınlaştırdığı aynı zamanda suç mağduru olmalarını kolaylaştırdığı gözden kaçırılmaması gereken bir gerçekliktir.

Anti-sosyal davranış, tarihin en eski devirlerinden bu yana var olmuştur. Zira Kabil'in erkek kardeşi Habil'i öldürülmesi insanlık tarihinde bilinen ilk kasten öldürme vakası olarak bilinmektedir. Bu olayın kültürel ve dini açıdan ilk cinayet olarak anılması insan doğasındaki çatışmaları ve ahlaki seçimleri simgelemesi açısından oldukça önemlidir.

İlkel dönemlerde suçlar daha yalın ve basitti. Suçlar genellikle hayatta kalma, mülkiyet, topluluk düzeni ve bireyler arası ilişkiler etrafında şekillenmekteydi (Brittanica s.25). Uygarlığın ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte suçların türleri ve işleniş biçimleri de değişime uğramıştır. Dolayısıyla suç işleyenlere karşı verilecek cezalara karşı yaklaşımlarda değişikliğe uğramıştır. Nitekim bilim insanlarının suç ve suçla ilgili kişilere yönelik yapmış oldukları araştırmalarda suç işleyen bireylerin pek çoğunun küçük yaşlarda suç işlemeye başladıkları ve suç işleme serüvenine yetişkinlik döneminde nitelikli suçları da ekleyerek devam ettikleri bu durumun gerçek bir suçlu tipinin ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği görülmüştür.

Aristo ve Thomas d'Aquin sefaletin suça sebebiyet veren bir faktör olduğunu

iddia etmişlerdir. Montesquieu, Thomas Moore, Rousseau, Beccaria, Voltaire, Bentham gibi yazarlar suçu sosyal bir olay olarak saymışlardır.

Lombroso suçun ölüm ve doğum kadar tabii olduğunu hatta bitki ve hayvanlar âleminde de var olduğunu savunur. Raffaello Garafalo suçu ahlak dışılık olarak nitelendirmiş ve onun serbest bir iradenin ürünü olmadığını failin biyolojik teşekkülünün sonucu olduğunu savunmuştur. Ferri ise suç sosyolojisi adlı eserinde suçluyu anormal olarak nitelendirir ve onu biyolojik, fizik ve sosyal faktörlerin iradesi dışında suça yönelttiğini ifade eder (Dönmezer 1984, s. 3).

Seligman ve Johnson Suçun yalnızca bireysel bir problem olmadığını toplumsal yapıların bir sonucu olduğunu savunmuşlardır. Küçük ya da büyük fark etmeksizin sosyal gruba dahil olan bireyler tarafından toplumun genel kabul görmüş değerlerine aykırılık teşkil edecek anti-sosyal davranışları suç olarak nitelendirmişlerdir (Yavuzer, 2009, s.27).

Öte yandan Durkheim'e göre suç, evrensel bir olgudur ve hiçbir toplumun suçtan tamamen arınmış olamayacağını belirtir. Suçun bireylerin farklı düşünme ve davranma eğilimlerinin bir sonucu olduğunu dile getiren Durkheim toplumdaki çeşitlilik arttıkça suçunda ortaya çıkmasının kaçınılmaz olacağını savunmuştur. Suçun sadece olumsuz bir insan hareketi olmadığını suçun işlevselliğinden de bahseden Durkheim suçun toplumsal düzenin işleyişi için işlevsel bir olgu olduğundan bahseder. Zira suç toplumsal normların ve değerlerin güçlenmesine hizmet eder. Suçluya verilen tepkiler, toplumun ortak değerlerini yeniden teyit etmesine olanak sağlar. (Bilgiç 2012, 352).

Soyo-Kültürel bilimler, bireyin suç içeren davranışlarını (le comportement criminel), hali hazırda yürürlükte olan toplumsal normlardan bir bakıma sapma (deviation) olarak tanımlamaktadır. Suç davranışında bulunan kişiyi ise arzuları ile içinde yaşamış olduğu toplumsal normlar arasında denge sağlayamamış kişi olarak görmektedir. Bununla birlikte suç teşkil eden eylem ile sapıcı eylem (conduite deviante) arasında bir ayrım yapmak gerekir. Zira suç teşkil eden eylem ile sapıcı eylem arasındaki fark, hukuk ve toplum açısından değerlendirilmektedir. Sapma

kişilik yapısına bağlı olduğu halde, suç teşkil eden davranış tarihi güçlerin, kuvvetlerin eseridir ve kendini kanunlarda gösterir (Dönmezer 1994, s.256).

Suç ve suçluluk denilen hadiseyi belirli bilimsel disiplinler düzleminde izaha çalışan çalışmalara baktığımızda bu kavramların farklı yaklaşımlarla ele alındığı göze çarpmaktadır. Bu farklılıkların temel nedeni suçu meydana getiren normlardan sapıcı insan davranışlarının izahının ortaya çıkardığı farklı bakış açılarından kaynaklanmaktadır. Nitekim bu yaklaşımlarla suç davranışının nedenlerinin ortaya konmaya çalışıldığı diğer taraftan ceza yasalarına katkı sağlama noktasında uygun bilimsel disiplinlerin uygulanması suretiyle suçu ve suçluluğu önlemeye yönelik metotlar geliştirildiğini görmekteyiz.

Bu minvalde insani duyguları inciten ve insanların eşit özgürlük hakkını ihlal eden suç ve suçluğa önlemeye ilişkin yapılan çalışmalara katkıda bulunulması ve konunun daha iyi kavranılması adına Sosyal Yapı Kuramlarından; Suç Ekolojisi Kuramı (Sosyal Düzensizlik Teorisi), Kültürel Aktarım Kuramı (Cultural Transmission Theory), Sosyal Zorlama-Engellenme Kuramı (Social Strain Theory), Fırsat Kuramı (Opportunity Theory), Sosyal Süreç Kuramlarından Ayırıcı Çağrışımlar Kuramı (Differential Associations Theory), Etkisizleştirme Kuramı (Neutralization Theory) ve Temel Psikolojik Yaklaşımlardan; Toplumsal Öğrenme Kuramına değinilmiştir.

2.3. Sosyal Yapı Kuramları

Sosyal Yapı kuramları, toplumsal düzeni, bireylerin davranışlarını ve toplumdaki sosyal ilişkileri anlamaya yönelik teorik çerçeve sunar. Toplumun bireyler üzerindeki etkilerini ve toplumsal yapıların bireylerin yaşamlarını nasıl şekillendirdiğini inceler. Genellikle bireylerin davranışlarını sosyal bağlam içinde anlamaya çalışır, alt sınıf, üst sınıf ve orta sınıflardaki suçluluğu açıklamayı amaçlar (Kaner, 1992 s,490).

2.3.1.Kültürel Aktarım Kuramı

Shaw ve McKay sosyal ve kültürel düzeyleri düşük ve ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde suç oranlarında ortaya çıkan farklılığı sosyal değerler ve

sosyal kurumlar açısından ele alarak bir tanım geliştirmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda suçluluğun görece düşük ve yüksek olduğu yerlerde sosyal kurumlar ve sosyal değerler açısından farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca suçluluğun düşük olduğu alanlarda bilhassa sahip olunan tutum ve değerlerde benzerlik ve tutarlılık söz konusu iken, suçun yüksek olduğu bölgelerde ise birbiriyle çatışan değerler dolayısıyla sosyal kontrolün zayıf olduğunu saptamışlardır. Bir tarafta sosyo-kültürel seviyesi düşük bölgelerde yaşayan ve genel kabul gören normlara aykırı davranışlar sergileyen gençler öte tarafta ise itaati ve uyumlu olmayı gerektiren normların birbiriyle çatışma halinde olması iki farklı değer örüntüsüyle büyüyen gençleri bu değerlerden birini seçmeye zorlanmaktadır. Böylesi bir ortamda büyüyen çocuklar sokak çeteciliğinin yerleşmiş kurumlar haline gelmesine neden olmaktadır. (Kaner 1992, s.:486).

Shaw ve McKay' in çalışmalarında elde ettikleri sonuçlara göre suçun yüksek olduğu bölgelerde;

- Nüfus artışı hızlıdır,
- Ekonomik yönden dezavantajlı bölgelerdir,
- Sağlık, suç ve eğitim gibi sorunlarla ilgilenecek olan kurumlar yetersizdir.
- Bu kurumlarda verilen hizmet bölge dışından gelen kişiler tarafından üstlenilir.
- Bu bölgelerde Sosyal kontrol yetersizdir gibi ortak özelliklerin var olduğunu saptamışlardır.

2.3.2.Sosyal Zorlama-Engellenme Kuramı

Merton sosyal ve ekonomik başarıyı yasal yollardan elde edemeyen görece yoksunluk yaşayan bireylerin kendilerini engellenmiş ve öfkeli hissettiklerini ve bu durumun da onları suça yönelttiğini ileri sürer. İnsanların çoğu, temelde aynı değerlere ve hedeflere sahip olmalarına rağmen alt sınıflardaki bireylerin beklentileri ile sağlanan eğitim ve iş olanaklarının arasında fark olması alt sınıfa mensup bireylerde bir engellenme, bir anomi yaratacaktır. Her ne kadar başarıya giden yasal yollar olmasına rağmen, bu yollar alt sınıflara kapalıdır. Birey var olan eşitsizliği suça yönelerek aşmaya çalışacaktır. Orta ve üst sınıflarda ise eğitim ve

ekonomik olanakların varlığı onlara başarıyı gerektiren yetenekleri geliştirme olanağını sağlar. Dolayısıyla beklentiler ile olanaklar arasında bir farklılık yaşanmaz (Siegel ve Senna, 1981; Trajanowitz ve Marash, 1983; Agnew, 1985; Clements, 1988 akt. Kaner, 1992).

Sosyal etkileşim teorileriyle suçlu davranışı açıklamaya çalışan Cohen'e göre ise alt sınıflardaki suç davranışı, sosyal çevre ve toplumsal değerlerle olan etkileşimlerden kaynaklanır. Alt sınıflara mensup genç bireyler içinde bulundukları toplumun normları ve değerleriyle uyumsuz olduklarında veya sosyal çevreleri tarafından reddedildiklerinde toplumun var olan değer ve normlarına karşı suçlu davranışı protesto aracı olarak kullanırlar. Yani, toplumun geçerli saydığı orta sınıfın değerlerini benimseyerek aynı hedeflere ulaşmayı amaç edinen alt sınıfa mensup gençler, içinde bulundukları koşulların yetersizliği nedeniyle bu hedeflere ulaşırken bir "statü engellenmesi" yaşadıklarında toplumun değer ve normlarına ters düşen bir suçlu alt kültürü oluştururlar. Bunun yanında oluşan bu suçlu alt kültürü kendine has bir değerler sistemi geliştirir.(Cömert, Sevim 2017 s 35).

Cohen'e göre alt sınıflardaki aileler, sosyal ve ekonomik imkânsızlıklardan dolayı, çocuklarına orta sınıf kültürlerine girmelerini sağlayacak becerileri kazandırmada yetersiz kalırlar. Dolayısıyla gençler toplumda bulunan otorite figürleriyle ve kurumlarıyla yeterli ve uygun iletişime giremezler. Bu durum sosyal redde ve dolayısıyla suçlu davranışlara neden olur (Reckless, 1972; Eisenberg ve Patterson, 1979, akt. Kaner, 1992).

2.3.3.Fırsat Kuramı

Fırsat kuramı bireylerin belirli bir davranışı sergilemesi için uygun fırsatların varlığına odaklanır. Bireylerin suça veya başka davranışlara yönelmesinde yalnızca kişisel özelliklerin değil, çevresel koşulların ve fırsatların da etkili olduğunu savunur. Merton'un sosyal amaçlara ulaşırken meşru yolların sosyo-ekonomik sınıflar tarafından kontrol edildiği görüşünü kabul eden çalışmalarına katkıda bulunan Cloward ve Ohlin meşru yollarla orta sınıfın hedeflerine ulaşamayan gecekondü mahallelerinde yaşayan gençlerin yasal araçlar ve olanaklardan yoksun oldukları fikrini içselleştirdiklerinde amaçladıkları hedeflere meşru yollarla ulaşamayacaklarını düşündükleri için gayri meşru yollar aramaya başladıklarını

uygun zaman ve koşullar oluştuğunda suça yönelebileceklerini savunurlar.

Yani yaşanan engellenmeler neticesinde ortaya çıkan düşük sosyal kontrol, aykırı inançlar bunun dışında birbirine zıt inançları barındıran bir çevrede bulunmanın da yol açtığı engellenme duygusu gibi stres faktörleri, bireyin kişisel hedeflerine ulaşmasını engellediği için zamanla yasal olmayan kaçış girişimlerine ya da temelinde öfke barındıran suçlu davranışa yönelmesine yol açar (Agnew, 1985, s 151-167).

2.4.Sosyal Süreç Kuramları

Siegel ve Senna, bu kuram ile bireylerin davranışlarının çevreleriyle kurdukları sosyal bağlar ve etkileşimler yoluyla şekillendiğini, özellikle suça yönelik davranışların sosyal süreçler aracılığıyla öğrenildiğini açıklamaya çalışmışlardır. Bireyin suça yönelme sebebinin yalnızca kişisel özelliklere bağlı olmayacağı, aynı zamanda çevresindeki sosyal ilişkilerden ve etkileşimlerden de kaynaklandığını ifade ettikleri bu kuramda sosyal öğrenme teorisine atıfta bulunurlar. Bireyler, davranışlarını çevrelerindeki kişileri gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenirler. Zayıf sosyal bağlar bireyin toplumsal rol ve davranışlarını olumsuz etkileyebileceği gibi, suç gibi norm dışı davranışlara yönelmesine yol açabilir.

Siegel ve Senna'ya göre alt sınıfa mensup gençlerin suça yönelten davranışlara daha fazla maruz kalmaları, diğer sınıfa mensup gençlerin bu durumlara karşı bağışıklık kazandıkları anlamına gelmez. Zira sosyal tabakalarda var olabilecek belirli koşulların varlığı gençlerin suça yönelmesine sebep olabilir (Siegel, 1989, s 140).

2.4.1. Diferansiyel Birliktelik Teorisi (Differential Association Theory)

Edwin H. Sutherland'ın (1939) ortaya attığı ve sonraları geliştirdiği Diferansiyel Birliktelik Teorisi'nin temel noktası “ suçluluğun öğrenilmiş bir proses” olduğudur. Birey suçlu davranışı, yakın çevresinden ve önem atfettiği insanlardan öğrenir. Bu öğrenme sürecinde, birey çevresinden suçlu davranışları

haklı çıkaran veya kabul eden normları, değerleri ve motivasyonları öğrenir. Sutherland, suçlu davranışın öğrenilmesi sürecini iletişim, öğrenme, içselleştirme ve farklılaştırmadan oluşan dört ana ilke üzerine yerleştirmiştir;

1. **İletişim:** Birey, suçlu davranışları diğer insanlarla iletişim kurarak birlikte öğrenir. Suçlu davranış yakın kişiler arası ilişkilerin olduğu gruplarda öğrenilir.
2. **Öğrenme:** Suç doğuştan gelen bir özellik değil, diğer bireylerle kurulan ilişkiler sonucu öğrenilen bir davranıştır. Bu öğrenme, özellikle bireyin yakın çevresiyle olan sosyal etkileşimleri (arkadaş, aile, çevre) yoluyla gerçekleşir. Değerler, tutumlar, motivasyonlar ve teknikler suç davranışının öğrenilmesinde temel unsurlar olarak görülür. Örneğin birey suç işleyerek nasıl kazanç sağlayacağını veya yasalara karşı gelmeyi nasıl rasyonalize edebileceğini öğrenir.
3. **İçselleştirme:** Suça yönelimin bir davranış haline geldiği yani bireyin kimliğiyle bütünleştiği, kişisel norm ve değerlerle uyumlu hale geldiği bir süreci ifade eder. Böylelikle birey suçlu davranışları kabul ederek bu davranışları normal ve doğal olarak görmeye başlar.
4. **Farklılaştırma:** Birey, kuralları “ uyulması gereken” olarak yorumlayanlarla sürekli ve yoğun bir şekilde birlikte olursa suçlu olmaz. Aksi halde suçlu olur.

Sutherland’ a göre suçlu davranış çocukluğun ilk evresinde gelişir ve yaşam boyu devam eder. (Sutherland 1970: s.208-209, Akt. Özcan, 1994). Dolayısıyla suça yönelmenin nedenleri çocuğun ilk yaşam deneyimlerinde aranmalıdır. Ayrıca kişilik yapısı ile suçlu davranış arasında yakın bir ilişki vardır. Zira kişilik yapısı kişiyi farklı ilişki biçimlerine yönlendiren faktörlerden biridir. Birey, davranış normlarını ilişki kurmak için seçmiş olduğu insanlara göre şekillendirir (Yavuzer, 1998 s.260).

2.4.2.Etkisizleştirme-Nötrleştirme Kuramı

Gresham Saykes ve David Matza suçlu davranışın farklı bir değerler sistemiyle meşru görülen bir alt kültürden kaynaklanmadığını, aynı zamanda

bireyin hâkim olduğu toplum normlarıyla suçlu davranış arasında gidip gelerek suç işlemeye yönelik bir dizi mazeret geliştirdiklerini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre suça yönelen bireyler davranışlarını ahlaki terimlerle kendiliklerinden tanımlamazlar, norm dışı davranışlarıyla yüzleştiklerinde çeşitli akıl yürütme oyunları ile kendilerini haklı çıkarmaya çalıştıkları fikrini savunurlar. Bu teknikler, suç işleyen bireylerin hala toplumsal normlara bağlı olduklarını ancak bazı durumlarda bu normları geçici olarak askıya aldıklarını göstermektedir. (Sykes ve Matza, 1957:664). Sykes ve Matza suçluların bu amaçla kullandıkları teknikleri şu şekilde açıklamaktadırlar: Suç işleyenlerin

1) Reddedici İşaretler (Denial of Responsibility): Bireyler bazen norm dışı davranışlarının kendileri dışında başka etkenlerden kaynaklandığını bu sebeple suç işlediklerini ileri sürerler. Kişi suçlu davranışlarının yanlışlığının farkındadır ancak suça bulaşmasını, mecburi sebeplere ya da tesadüfi durumlara atfederek sorumluluktan kaçmaya çalışırlar.

2) Mağdur Hafifletme - Zararın Reddedi (Denial of Injury): Birey, suçlu davranışının yanlışlığını ve bu davranışı ile başkalarını zarara uğrattığını inkar eder. Bu sayede yasal olmayan davranışlarını rasyonalize etmiş olur. Örneğin zengin birinin parasını çalmak o kişiye zarar vermez zira çok parası olduğu için bu zararı telafi edebilecektir. Bireyin suçlu davranışı ile sonuçları arasındaki illiyet bağı, başkalarına verilen zararın inkârı ile bozulmuş olur.

3) Mağduru Suçlama-Mağdurun Reddi (Blaming the Victim): Suçlu birey, norm dışı davranışı neticesinde başkalarına zarar verdiğini kabul etse bile davranışının yanlış olmadığına ısrar ederek eyleme maruz kalan kişinin bunu hak ettiğini savunur. Böylelikle mağduru etkisizleştirerek mağdurun varlığını ve haklarını reddeder. Onun mağdura yönelmesine sebep olan şey kendisi ile mağdur arasındaki ahlaki farklılıktır. Örneğin, hırsızlık yaptığı dükkânın göremediği sahibini yok sayması gibi (Sykes ve Matza, 1957:668).

4) Sorumluluğu Dağıtma (Condemnation of the Condemners): Suça yönelen birey olayı manipüle ederek dikkatleri norm dışı davranışından kendini suçlayanlara ve reddedenlere kaydırır. Onlara göre polisler normdan sapıcı eylemlerini onaylamadığı için kabadırlar. Ebeveynler ise kendi yoksunluklarının acısını çocuklarından çıkarmaktadırlar. Başkalarını bu şekilde suçlayarak davranışlarının odağını başka yöne kaydırırlar. Amaçları sapıcı davranışlarıyla yüzleşmek yerine yaşamış oldukları olumsuz duyguları bastırarak içselleştirmektir.

5) Sorumluluktan Kaçış (Appeal to Higher Loyalties): Saykes ve Matza (1957) tarafından geliştirilen bu teori, bireylerin suç veya sapkın davranışlarını nasıl rasyonelleştirdiklerini, ve sorumluluktan nasıl kaçtıklarını açıklamaya odaklanır. Suça yönelen genç genellikle suç işlemeyi tamamen reddetmez aksine suç davranışlarını haklı çıkarmak veya gerekçelendirmek için çeşitli nötralizasyon teknikleri kullanır. Suça bulaşan genç suçlu davranışını ait olduğu daha küçük bir gruba olan sadakatiyle açıklar. Zira ait olduğu grubun ihtiyaçları, değer ve normları toplum kurallarının önüne geçer. (Sykes ve Matza, akt. Kaner,1992).

2.4.3.Suç Ekolojisi Kuramı (Sosyal Düzensizlik Teorisi)

Biyoloji biliminin bir dalı olan ekoloji yunanca ev ve bilim sözcüklerine dayanır. Canlıların hem kendi aralarında hem de hem de fiziksel çevreleri ile olan ilişkilerini inceleyen ekoloji, sosyoloji ve kriminoloji biliminde de uygulama alanı bulmuştur.

Ekolojik nitelikteki incelemelere kriminolojide Robert E. Park ve Ernest W. Burgess öncülük etmiştir. Park ve Burgess' in yapmış olduğu araştırma sonuçlarından etkilenecek çocuk/gençlik suçluluğunun özelliklerinin incelenmesi sebep ve faktörlerinin ortaya konulması için yapılan suç önleme programını uygulamaya koyan Clifford Shaw ve Henry McKay çocuk/gençlik suçluluğunun ekolojik modelini lokal yerleşim yerinin dinamikleriyle açıklamaya çalışmışlardır.

Shaw ve McKay'ın yapmış oldukları çalışmada esas dikkati çeken husus suçun yoğun olduğu bölgelerde, bireylerin verili statülerinde değişiklik olmasına rağmen işlenen suç oranlarının sabit kalmasıdır. Yapılan çalışma bu bölgelerdeki yüksek suçluluk oranının sadece nüfus ile izah olunamayacağını, sosyal çevredeki değişkenlerin de suçluluk üzerinde etkili olduğunu ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Dönmezer (1984) suçluluk bölgelerinin özelliklerini izah ettiği çalışmasında;

- Yüksek fiziki hareketliliğin sosyal yapıda yarattığı dağılma ve istikrarsızlık,
- Sosyal müesseselerde çözülme,
- Yoksulluk ve kötü konut şartları
- Sosyal dayanışmanın, müşterek tutum ve menfaatlerin yokluğu,
- Sağlık şartlarının ve uygun sosyal kurumların muhafazasının sağlanamaması
- Komşuluk güvenliğinde tehlike gibi ortak özelliklere sahip olduğunu saptamıştır.

Gerçekten sözü geçen bölgelerde suç oranının yüksek oluşu burada yaşayan ailelerin refaha kavuşur kavuşmaz kendilerini daha güvende hissettikleri bölgelere kaçmalarına yol açar. Dolayısıyla fiziki hareketliliği artırarak sabit ve etkili komşuluk ilişkisini sekteye uğratar. Komşuluk ilişkilerinin ortadan kalkışı sosyal kontrolü sağlayıcı bütün etkenlerin yıkılmasına yol açarak sosyal yapının dağılmasını ve çözülmesini kolaylaştırıcı bir etkiye de sebep olur. Dolayısıyla bu durum formel (polis, jandarma vb.) ve enformel (aile, arkadaş çevresi, mahalle sakinleri) kurumlar tarafından suç ve suçluluğun önlenmesi konusunda ortaya konulan müşterek tutum ve menfaatlerin gelişmesini engelleyerek sosyal müesseselerin sürekli dezorganizasyonuna (çözülme) sebebiyet verir.

Özetle sosyal hayat bu şekilde hızlı değişikliklerle bozulunca çocuk toplum tarafından ortaya konulan davranış standartlarında ihtilafa düşer. Bu baş döndürücü karışıklık ve sabit değerlerin yokluğu ya da farklı ve ihtilaf halinde bulunan değerlerin çokluğu, çocuğun norm ve geleneklere uyum sağlamada başarısız

olmasına ve normlardan sapmasına yol açar. Shaw ve Mckay'ın suç işleyen çocukların hayat öykülerinden yola çıkarak yapmış oldukları çalışmada benzer bir biçimde çocukların işledikleri suçlara karşı çevrenin göstermiş olduğu kayıtsızlık, tersine hoşgörü ve çevrede suçluluğa yardım eden pozitif etkenlerin varlığı, çevrenin, suçluluğun gelişmesinde ne derece etkili olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir. (Dönmezer 1984, s.241).

2.5.Temel Psikolojik Yaklaşımlar

Suçlu davranışı ile ilgilenen araştırmacılar günümüze gelinceye kadar akıl bozukluğu ile suç arasında ki ilişkilerle uğraşmışlardır. Onlara göre, zeka noksanlığı olan kişiler suça sebebiyet veren davranışlarına karşılık gelen yaptırımları algılayamadıkları için norm dışı davranışlara yönelmektedir. Araştırmacılar tarafından uygulanan zeka testleri sonucu elde edilen bulgulara göre normal zeka ile zeka geriliği arasında bir sınır belirlendi ve suça yönelenlerin bir çoğunun bu sınırın altında olduğu belirlendi. Ancak zaman içinde suça yönelmede sosyo-kültürel faktörlerin etkilerini göz ardı eden bu testlerin yetersiz olduğu kanıtlanmıştır.

Psikiyatri ve Psikolojik yaklaşımlar birey ve kişiler arası dinamiklere odaklanırlar. Bu yaklaşıma göre birey önem verdiği kişiler ve yakın çevresinde yaşantıları sonucu elde ettiği tecrübeler sonucu oluşan psikopatoloji nedeniyle suça yönelir. Duygusal anlamda zorluk yaşayan bu insanlar tatmin amacıyla suçlu etkinliklere yönelirler. Bu bireylerin normal dışı semptomları tedavi edildiğinde istenmeyen davranışları kontrol altına alınabilmektedir (Siegel ve Senna, 1981).

Psikolojik kuramlar temelde insanların kişilik özelliklerine odaklanırlar. Bu faktörlerin etkilerini bireylerin yerleşmiş oldukları yapıların içinde ele alırlar. Biyolojik, kültürel, çevresel ve sosyolojik faktörleri ise reddetmezler. (Kaner, 1992, s.477)

2.5.1.Toplumsal Öğrenme Kuramı

Bandura (1977) toplumsal öğrenme kuramı ile çocukların büyük ölçüde

başkalarını gözlemleyerek ve bu davranışları taklit ederek öğrendiğini savunur. Saldırganlık gibi sosyal davranışların gözlem ve taklit yoluyla edinilebileceğini ortaya koymayı amaçladığı ‘‘Bobo Doll’’ deneyinde Birinci gruba okul öncesi çağındaki çocuklara deneye adını veren ‘‘Bobo Doll’’ adı verilen plastik bir oyuncakla oynayan yetişkinlerin oyuncak bebeğe agresif davranış sergiledikleri video izletilmiştir. İkinci deney grubuna ise agresif davranışlar sergilemeyen yetişkin modelleri seyrettirilmiştir. Kontrol grubundaki deneklere ise hiçbir model izletilmemiştir. Deney sonucunda şiddet içerikli film izleyen grubun oyuncakla etkileşime geçtiklerinde yetişkinlerin davranışını taklit ederek oyuncak bebeğe karşı şiddet davranışı sergilediklerini, diğer grubunsa normal davranışlar sergilediği gözlemlenmiştir. Bu kez uygulanan şiddet davranışının cezalandırıldığı, normal davranışın ödüllendirildiği ve geri bildirim yapılmadığı sonuçları kurgulanmıştır. Videoda yetişkinlerin ödüllendirildiği durumlarda çocukların agresif davranışları daha sık tekrarladığı, cezalandırıldığı durumlarda ise daha az agresif davrandıkları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak çocukların tavır ve davranışlarını taklit ve pekiştireçlere göre değiştirebildikleri gözlemlenmiştir (Tatlıoğlu, 2021, s.17)

Ödüllendirme, belirli davranışların ileride tekrar olasılığını artıracaktır, cezalandırma yöntemi ise davranışların tekrar edilme olasılığını azaltacaktır.

Çocuklar bazı modelleri daha fazla taklit ederler. Ana babalar çocuklar için temel pekiştireç ve taklit modelleri olmaları dolayısıyla, onların birbirlerine ve çocuklarına karşı tavır ve davranışları çocuğun ilerideki saldırgan davranışlarını belirleyecektir (Kaner 1992, s 490).

Bunun dışında kitle iletişim araçlarından özellikle televizyon yoluyla çocukların saldırgan ve antisosyal davranışları öğrendiklerini gösteren pek çok araştırma bulgusu söz konusudur. Ayrıca, şiddet içeren oyunlar ile saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmalarda Bandura’ nın kuramı temel bir çerçeve sunmaktadır (Yılmaz, 2014 s,92).

2.6. Suça Sürüklenen Çocuk Kavramı

İnsanlar sosyal varlıklardır. Kendilerine toplum içinde bir yer bulmak ve kimlik edinebilmek, ayrıca toplum içinde yaşamayı daha fazla öğrenmek için gördükleri davranışları ya da tutum ve düşünceleri özümseyerek kişiliklerinin ve ruhsal yapılarının temellerini inşa ederler.

Bu inşa sürecinde, çocukluk ve gençlik döneminde yaşanan olumsuz tecrübeler sosyalleşme sürecini kesintiye uğratarak suç sayılan davranışlara yönelmeye sebep olabilmektedir.

Çocuk suçluluğu ile yetişkin suçluluğu işleniş biçimleri ve nedenleri bakımından farklıdır ve yetişkinlik dönemi suçluluğundan farklı bir biçimde ele alınmalıdır. Öz benliğe kavuşmamış çocuk-gencin suça neden itildiğini iyi analiz etmeden içinde bulunduğu kritik dönemlerden soyutlayarak yalnızca suçlu muamelesi yapmak, akıllıca ve insancıl olmadığı gibi çocuğun suçu içselleştirmesine neden olabilmektedir.

Çocuk suçluluğunu klasik ceza hukukunda yer alan “*suç budur ve onu işleyen suçludur*” öğretisiyle tanımlamak oldukça güç bir durumdur. Zira çocuk suçluluğunu salt hukuksal bir problem olarak ele almak bizi yanlış yere götürecektir. Çocuk suçluluğu psikolojik, pedagojik ve aynı zamanda sosyolojik yönleri olan çok boyutlu bir olgudur. Bu minvalde çocuk suçluluğu olgusu ile yetişkin suçluluğunu birbirinden ayırmak, suça itilen çocukların ıslahı konusunda hem ulusal hem uluslararası düzlemde asgari standart kurallar geliştirerek çocuk ve gençlerin refahını artırmak genel prensip olarak kabul edilmiştir. Çocuk ve gençlerin refahını artırmak için geliştirilen bu koruyucu düzenlemeler aynı zamanda çocukların suç işlemelerinin önlenmesi için önleyici tedbirleri de içinde barındırmaktadır.

Her hukuk sisteminde koruyucu düzenlemelerin hayata geçirilmesi için suça sürüklenen çocuklara uygulanabilecek kanunların kabul edilmesi ve buna mukabil ıslah edici hukuki düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda ülkeler asgari standartları belirleyerek formüle edilen düzenlemeleri kendi hukuk sistemi içerisinde uygulanabilir hale getirerek hiçbir ayırım gözetmeden tarafsızlık içerisinde uygulamaya sokacaktır.

Ceza sorumluluğu için asgari yaş sınırı kaç olmalı ve nasıl belirlenmelidir? Sorusu modern hukuk sistemlerinin cevap aradığı sorulardan biri olmuştur. Bu konuda asgari yaş sınırı tarih ve kültüre göre değerlendirilmekle birlikte dikkat edilmesi gereken ana husus kişisel anlama yeteneği çocuğun anti sosyal davranışından dolayı onu sorumlu tutmaya yeterli midir. Aksi takdirde ceza sorumluluğu için belirlenen asgari yaş sınırı küçük belirlenir veya hiç belirlenmezse“ sorumluluk kavramından” bahsetmek anlamını yitirecektir.

Bu minvalde uluslararası mekanizmalar tarafından tüm dünyada kabul görebilecek makul bir ceza sorumluluğu yaşı belirlenerek çocukluk ve gençlik evresi 18 yaş ile sınırlandırılmıştır. BMÇHS’ nin 1. Maddesi başka türlü reşit olma halleri hariç olmak üzere her bireyin 18 yaşını dolduruncaya kadar çocuk sayılacağını hüküm altına almıştır. Dolayısıyla belirlenen bu yaş aynı zamanda rüşt olma yaşıdır.

Çocuk Haklarının Kullanımına Dair Avrupa sözleşmesinde de buna paralel bir düzenleme getirilmiştir. Ülkemizde yürürlükte olan ve çocuk kavramını tanımlayan yasa ve sözleşmelere göre;

TCK’nın “Genel Hükümler” bölümünün 6. Maddesine göre on sekiz yaşından küçükler çocuk kabul edilirken, 31. maddesinde yaptırım süresinin belirlenmesi açısından yaş küçüklüğü üç grup halinde tasnif edilmiştir. Buna göre; On iki yaşından küçüklerin cezai ehliyeti ve sorumluluğu kabul edilmemektedir.

Çocukların kişisel anlama ve isteme yeteneğine eriştikleri yaş olarak on iki yaş sınırı belirlenmekle birlikte yetişkinler gibi yargılanamayacakları hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla 12-15 ile 15-18 yaş arasındaki çocuklar kısmi olarak sorumluluk altındadırlar. (Çopur ve diğerleri 2015, s 121).

TCK’ nın hapis cezası harici seçenek yaptırımları ön gördüğü m.50 ‘de fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmayanların almış oldukları 1 yıl veya daha az süreli hapis cezalarının seçenek yaptırımlardan birine çevrileceğini ifade etmektedir.

TCK m.51 uyarınca hakkında işlediği fiilden dolayı üç yıl veya daha az

sürekli hapis cezasına hükmedilen çocuğun cezası mahkemece ertelenebilir. Ayrıca TCK m.58 uyarınca 18 yaşını doldurmamış kişiler için işlediği suçlar dolayısıyla haklarında tekerrür hükümleri uygulanmaz.

5395 sayılı ÇKK çocuğu ‘On sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca erken yaşta erginliğin çocuğu yetişkin kılmayacağı şeklinde tanım getirmiştir. aynı zamanda çocuklar ‘suça sürüklenen’ ve ‘korunmaya ihtiyacı olan çocuk’ olarak ikiye ayrılmıştır.

Suça Sürüklenen Çocuk: *Kanunda suç olarak ihdas edilen bir fiili işlediği sırada 12-18 yaş aralığında olup haklarında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlemiş oldukları konusu suç teşkil eden eyleminden dolayı güvenlik tedbirine hükmedilen çocukları, **Korunma İhtiyacı Olan Çocuk:** Fiziksel, zihinsel ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimleri ile kişisel güvenlikleri tehlike altında olan, temel hakları ihlal edilen, ihmal edilmiş veya istismara uğramış ya da herhangi bir suçun mağduru olan çocukları tanımlamaktadır (ÇKK 2005: 3/1,2-a).*

Ayrıca ÇKK ile suç işlemiş, suça sürüklenmiş ve korunma ihtiyacı olan çocukların yetişkinlerden farklı olarak ihtiyaç duydukları bakım ve iyileştirme hizmetleri ile koruyucu ve destekleyici önlemler ile ilgili düzenlemeye gidilmiştir. Bu bağlamda çocuğun bakım ve barınma gereksinimini sağlama yükümlülüğü Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına verilmiştir.

Suça itilen ve cezai yükümlülüğü olmayan çocuklar için, mevzuatta ön görülen koruyucu ve destekleyici önlemler, güvenlik önlemi şeklinde açıklanmıştır. Çocuğun ruhsal, bedensel ve zihinsel güvenliğinin sağlanabilmesi, suç işlemesinin önüne geçilebilmesi için idari ya da yargı organları tarafından alınan tedbirlerin tümü çocuk koruma tedbiri olarak tanımlanmıştır.(Çocuk Koruma Kanunu 2005).

Suç olgusunun girift yapısı ve çok yönlülüğü, çocuğa özgülenmiş bir adalet sistemini ortaya çıkarmıştır. Çocukların toplum içerisindeki dezavantajlı konumları ve daha önemlisi her yönden sağlıklı bir gelecek nesil yaratma düşüncesi

Türkiye’de çocuk adalet sisteminin bütünüyle yenilenmesini beraberinde getirmiştir. Ülkemizde 2005 yılı itibarıyla başlayan ‘‘ceza hukuku reformu’’ ile çocuk adalet sisteminin temel kanunu olarak kabul edilen 5395 sayılı Kanun ile çocuğun yararına bir süreç işletilmiştir. Bu süreçte temel amaç suça sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurlarında hakları göz önünde tutularak ceza adalet sistemi içerisine giren çocuğun en az zararla çıkması ve aynı zamanda toplumun adalet hissine zarar vermeden, işlenen suça karşı ceza işleminin gerçekleşmesini sağlamaktır.

2.6.1.Bireysel Nedenler

Biyolojik Kuramlar çocukların ve gençlerin suça itilmelerini fiziksel özellikler, kalıtım ve zeka gibi etmenlerle açıklamaya çalışmışlardır. Ancak kalıtsal etmenlerin sosyal davranışı tümüyle etkilediğinden bahsedemeyiz. Zira sosyal davranış oldukça karmaşık bir süreçtir ve etkileyen birçok etmen vardır (Sevük,1998).

Çocukların suç işlemeye yönelmesinde bireysel nedenleri ele alan çalışmalarıyla bilinen Brugman ve Aleva (2004) suç işleyen çocuklarla ilgili bireysel nedenleri;

- **Kişilik Özellikleri:** Dürtüsellik, saldırganlık, düşük öz denetim ve risk alma davranışlarının suç işleme olasılığını artırır
- **Empati Eksikliği:** Empati eksikliği olan çocuklar, başkalarının veya hislerine duyarsız kalabilir ve bu, suç davranışlarını kolaylaştırabilir.
- **Düşük Özsaygı:** Suça itilen çocukların çoğunda, düşük öz saygı ve kendilik algısı görülür. Bu durum, onların kendilerini değersiz hissetmelerine ve olumsuz davranışlarla kendilerini ifade etmelerine yol açabilir.
- **Bilişsel Çarpıtmalar:** Çocuklar, kendi eylemlerini rasyonelleştirmek veya haklı göstermek için bilişsel çarpıtmalara başvurabilir. Örneğin ‘‘Herkes bunu yapıyor’’ ya da ‘‘Başka çarem yoktu’’ gibi düşünce kalıpları geliştirirler.
- **Duygusal Düzenleme Sorunları:** Çocukların öfke, hayal kırıklığı veya

üzüntü gibi duygularını düzenleme kapasitelerinin zayıf olması, şiddet veya diğer suç türlerine yönelmelerine neden olabilir

- **Akademik Başarısızlık:** Akademik başarısızlık yaşayan çocuklar, toplum tarafından dışlanmış hissedebilir ve suça yönelme eğilimi gösterebilir.
- **Bilişsel ve gelişimsel sorunlar:** Öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği, ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) gibi sorunlar, çocuğun sosyal normlara uyum sağlamasını zorlaştırabilir.
- **Travmatik Yaşantılar:** Çocuklukta yaşanan fiziksel, duygusal veya cinsel istismar gibi travmatik deneyimler, bireyin suça yönelmesine neden olabilmektedir.

Ayrıca suça itilmiş ve suça itilmemiş gençler üzerinde yaptıkları araştırmada, suça itilen gençlerin daha düşük düzeyde ahlaki davranışlara sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Çeliköz ve arkadaşları da (2008) yapmış oldukları çalışmalarda, suça itilen çocukların suça itilmeyenlere nazaran ahlaki yargılama düzeylerinin daha alt seviyede olduğunu ortaya koymuşlardır (Çeliköz ve diğerleri, 2008, s 335-350)

2.6.2. Çevresel Sosyolojik Etkenler

İnsan davranışlarını inceleyen araştırmacılar çocuğun davranışlarına yön veren alışkanlıkların geçmişteki tecrübelerle göre şekillendiğini ve çocuğun yaşadığı çevrenin birbirini izleyen karşılıklı etkileşim süreci içerisinde geliştiğini kabul etmektedirler. Dolayısıyla çocuğun karakteri, organizmanın hal ve şartları ile çocuğun içinde bulunduğu sosyal şartların dahası kültürel ortamın niteliği ile ortaya çıkar. Çocuk kendine has fiziki özellikleriyle, reflekslerle, kabiliyetlerle ve açıklaması güç dürtülerle birlikte, dünyaya gelir. Çocuğun tutumları bilgi ve becerileri içine doğduğu bu sosyal dünyanın norm ve kurallarıyla şekillenmektedir. Çocuk toplum tarafından etkilenirken aynı zamanda toplumu etkilemeye devam eder. Çocuğun hareket ve eylemlerinin kökünü teşkil eden, çevresiyle yaşadığı bu etkileşim hemen hiç kesilmeyen karşılıklı bir ilişki içerir. Bundan doğal olarak şu sonuç çıkar ki ‘*çocuğun hareketlerinin anlaşılması için onun içinde yaşadığı*

sosyal dünyanın bilinmesi zorunludur'' (Dönmezer, 1984, s. 234). Çocuklar ebeveynlerine doğuştan bağımlı olarak doğar ve daha sonra dinamik bir sosyal dünya da bağımsızlığa doğru bir gelişim sergilerler. Bu süreçte tutumları bilgi ve becerilerinin gelişmesi bakımından en önemli sosyal gruplar arasında aile, oyun grupları ve komşuluk vardır. Bu gruplar önemlidir; çünkü çocuğun mensup bulunduğu ilk gruplardır. Çocuk yukarıda bahsettiğimiz gruplar ile başlayarak iştirak ettiği çeşitli sosyal grupların istek ve standartlarına kendini uydurma süreci içerine girerek yaşamı benmerkezcilikten işbirliğine evrilir, yetenekleri de sürekli değişim ve gelişim sergiler. Tutarlı davranışlarının yerini tutarlı davranışlar alır. Böylece hayatını çevreye göre şekillendirir. Düşünceleri mantık çerçevesine oturmaya başlar. İçinde bulunduğu çevre zihin dünyasında keşfedilmeyi bekleyen bir yer olarak dururken bu keşif sırasında çocuk kendisini de keşfeder aynı zamanda. Böylece oldukça girift bir yapıya sahip olan sosyalleşme dediğimiz sancılı sürecin ilk adımları atılmaktadır.

Yukarıda izah etmeye çalıştığımız satırların özeti, çocuk suçluluğunu ve yetişkin suçluluğunu incelerken bireyin içinde yaşadığı sosyal çevreyi bu olgulardan azade tutmak mümkün görünmüyor. Bunun için her şeyden önce bölgeler itibarıyla çocuk suçluluğuna ve genel suçluluğa yol açan suç yataklarını ve suç bölgelerini nitelikleriyle izah ederek bulmak gereklidir.

2.6.3. Ailesel Nedenler

Aile ile suçluluk arasında ki ilişki birçok araştırmacının önemle üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. Aile çocuk suçluluğunun nedenleri araştırılırken nirengi noktası olarak kabul edilir. Zira bireyin suça yönelmesinde ailenin rolü yadsınamaz derecede büyüktür.

Aile, çocuğun, hayatının başlangıcından itibaren, sosyal hayatı temsil eder. Çocuğun toplumsallaşmasında onu derinden etkileyen en küçük sosyal birimdir. Çocuk toplumsallaşma süreci sayesinde içinde bulunduğu toplumun değerlerini, normlarını, dilini ve davranış kalıplarını öğrenerek ilk önce kendisini aile içindeki sosyal şartlara uydurmaya çalışır. Böylece aile çocuk için ilk sosyal uyum okulu ilk

sosyalleştirici ajan rolünü oynamaktadır.

Buna ek olarak aile çocuğun istenilmek, ait olmak, güven duygusu gibi asli ihtiyaçlarının yanında hayatını idame ettirmesini sağlayan ekonomik ihtiyaçlarını yerine getiren ilk teşekküldür. İçinde yaşanan toplumun değerleri de çocuğa aile aracılığı ile öğretilmektedir.

Anne ve baba çocuğun toplumsallaşma sürecinde en etkili rol modelidir. Anne ve babanın aile içinde birbirleriyle ve çocuklarıyla arasındaki ilişki tarzları çocuğun sosyal bakımdan uyumunu etkileyen en önemli konulardandır. Anne ve babanın birbirleriyle olan ilişkilerinde normalden sapıcı davranışlar sergilemesi, ev içi ahengin olmadığı ailelerde yaşayan çocukların zihinsel ve bedensel gelişimlerinde olumsuz etkiler yaratacağı muhakkaktır.

Stott ailenin çocuğun suça yönelmesinde hem risk hem koruyucu bir faktör olduğunu savunur. Ona göre sağlıklı aile ilişkileri, güçlü bir sosyalizasyon süreci ve duygusal destek, çocukların suç davranışından uzak durmasına yardımcı olmaktadır. Ebeveynlerden her hangi birinin evi terk etmesini çocuğun suça yönelmesinde önemli etkenlerdendir.

Burt ise aile içinde var olan ahenksiz bir otoriteyi çocuğun suça yönelmesinde önemli bir faktör olarak değerlendirir. Sheldon ve Elanor Glueck ailede uygulanan disiplin yöntemlerinin tutarsız olmasının çocukların doğru ve yanlış arasında ki farkı anlamalarını zorlaştırdığını söyler. Glueck'lar suça ssürüklenen 2000 çocuk üzerinde yapmış oldukları araştırma da %95'inin ebeveynleri tarafından tutarsız disipline maruz kaldıklarını saptamışlardır. Araştırma sonucu ortaya çıkan sonuçlara göre uygulanan disiplin ya çok sert ya çok yumuşak bulunmuştur. Aynı şekilde üvey anne veya baba tarafından yetiştirilen, yurtlarda büyüyen çocuklarda görülen yüksek suçluluk oranları da ahenksiz disiplin uygulamalarına bağlanmıştır.

Glueck'ların çocukları suça iten nedenler içerisinde ailenin rolü üzerine yapmış oldukları bir diğer araştırmada ailedeki çocuk sayısı ile ailenin ekonomik

durumunun çocuğun suça yönelmesinde etkili faktörler oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Kanımca ailenin geniş olmasının tek başına çocuk suçluluğu üzerinde bir etkisinin olmayacağıdır. Ancak diğer şartlarla birlikte değerlendirilmesi ile suça yönelme sebebi sayılabilir. Zira aynı sosyo-kültürel şartlardan gelen ve aynı dezavantaja sahip bölgelerde ikamet eden ailelere mensup çocuklar arasındaki suça yönelmeyenlerin oranının suça yönelen çocuklardan yüksek oluşu diğer bazı şartlarında katılması ile suç sebebi sayılacağını anlamamıza yardımcı olacaktır.

Glueck'ların suça yönelen çocukların ailelerinin ekonomik durumu üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında 2000 suça yönelen çocuğun %76'sının ekonomik yönden dezavantajlı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Hiç kuşkusuz ki iktisadi yönden ailenin dezavantajlı bir yapıya sahip oluşu çocuğun suça yönelmesinde en önemli faktörlerdendir. (Dönmezer, 1984, s.304.)

Aile hayatında yaşanan uyumsuzlukların çocuklar üzerinde yarattığı etki tahmin edilenden çok fazladır. Pek tabi aile çocuğun suça yönelmesinin tek sebebi olarak görülmeyecektir. Ancak onu suça yönelten sebepler içerisinde belki de en önemli olanı ailedir. Bir çocuğun yaşamının ilk evrelerinde elde ettiği izlenimler çocuğun hayatında önemli etki yaratmaktadır. Çocuğun mensubu olduğu ailenin toplumsal normlara karşı tavır ve hareketleri, anne ve babanın veya yalnız birinin suç geçmişinin varlığı, çocuğun suça sürüklenmesinin en büyük nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra iktisadi yönden dezavantajlı bir aileye sahip olma, parçalanmış veya yarım aile, terk edilme, aile üyelerinin kaybı çocuğu suça iten bir diğer sebeplerdendir. Tüm bu veriler ışığında sağlıklı nesiller yetiştirmenin ön koşulunun sağlıklı ailenin varlığına bağlı olduğu kanaatindeyiz. O halde sağlam ve sağlıklı bir nesil yetiştirmek için aile kurumuna özel ihtimam vermek öncelikli hedefimiz olmalıdır.

2.6.4. Okul ve Suçluluk

Günümüzde ebeveynlerin çocuklarını sürekli takip edebilmeleri giderek

zorlaşmaktadır. Bunun temel nedenleri arasında teknolojinin yaygın kullanımı, ebeveynlerin yoğun çalışma temposu ve çocukların sosyal çevresinin genişlemesi yer almaktadır. Bu durum çocukların sosyalleşmelerinde ve suç davranışlarından uzak durmalarında okulun rolünü daha da önemli hale getirmektedir. Ancak tüm dünyada okulların yaygınlaşmasına paralel biçimde suçun da giderek yaygınlaşması suça yönelen çocuk olgusunun giderek daha karmaşık bir görünüme sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Eğitim ve öğretim süreci çocukların iletişim, problem çözme ve empati gibi becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmanın yanı sıra aynı zamanda onları başarılı bir toplumsallaşma sürecine ulaştırmaktadır (Ayyıldız ve Canlı, 2007, s. 99). Şüphesiz ki okulun bu işlevi çocuğun suça yönelmesini engelleme adına yapılabilecek en önemli etkidir. Okulun herhangi bir sebeple bu işlevini yerine getirememesi çocuğun suça sürüklenmesine neden olabilmektedir. Derslerde başarısızlık, suça eğilimli arkadaş grupları, okulda maruz kalınan fiziksel veya psikolojik şiddet, okuldan kopma, disiplinsiz veya ilgisiz okul ortamı çocukların olumsuz davranışlara yönelmeleri önündeki önemli risk faktörlerindendir (Yavuzer 1998, s. 162).

Okul aile ve arkadaş çevresinden sonra çocuğun en yakın sosyal çevresini oluşturur. Okulun önemini özetlemek gerekirse;

- 1) Çocuklar ilk sosyal tecrübelerini okulda elde ederler. Okul çocukları kontrol altında tutar.
- 2) Okul çocuklara suçun sonuçlarını öğretir ve onları etik değerlere yönlendirerek, çocuk üzerinde sosyal bakımdan yapıcı bir etki yapar.
- 3) Hatalı pedagojik yaklaşımlar, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir (Dönmezer, 1984, s.262).

Yukarıda izah edildiği üzere okulun çocukların gelişimindeki ki rolü büyüktür. Zira okul çocuğa sadece akademik bilgi vermekle kalmamakta sağlıklı

toplumsallaşma yolunda toplumun beklenti ve düşüncelerini de aktarmaktadır. Çocuğun okul içerisinde öğretmen ve arkadaşlarıyla kuracağı ilişki davranışlarını ve gelecekteki yaşam biçimlerini şekillendirmede kritik rol oynamaktadır. Bilhassa ailesinde yeterli destek görmeyen veya parçalanmış aileye mensup çocuklar üzerinde öğretmenin güvenli ve destekleyici bir ilişki geliştirmesi çocuğun olumlu rol model edinmesine neden olabilmektedir.

Okul döneminde edinilen arkadaşlıklar çocuğun kimlik gelişimi, sosyal becerileri ve duygusal dünyalarının şekillenmesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle ergenlik döneminde kabul edilme ve kendini ispatlama çabaları bireyleri olumlu veya olumsuz davranışlara yönlendirebilmektedir. Negatif arkadaş çevresi, çocuk ve gençlerin, suça yönelme veya madde kullanımı gibi olumsuz davranışlar sergilemelerine yol açabilmektedir.

Yaşadığımız yüzyılda ailelerin birçoğunda ebeveynlerin her ikisinin de çalışıyor olması, dijital dünyanın etkisi ile genişleyen kontrolsüz çevreler, ebeveynlerin çocuk üzerindeki kontrolünü giderek zorlaştırmaktadır. Bu anlamda okulun güvenli bir ortam yaratması ve okulda çocuğun doğru rol modellerle karşılaşması, iyi öğretmenler ve doğru rehberlik uygulamaları çocukların suça yönelmelerini engelleyerek sağlıklı bir sosyalleşme süreci geçirmelerini sağlayacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan bu araştırma ile Tekirdağ kent merkezinde adli makamlara yansıyan çocuklar tarafından işlenen suçların işleniş nedenlerini ele alarak suça itilen çocukların ve yöneldikleri mağdurların sosyo-demografik özellikleri ile işlemiş oldukları suçların türleri, tekrar suç işleme oranları, analiz edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılması için sosyal politikalar, eğitim programları ve iyileştirme süreçleri ile ilgili öneriler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Amacı

Suçta yönelen çocuklarla ilgili yapılan çalışma ile önemli bir sosyal problem olan çocukların suça yönelmelerinin nedenlerini anlamaya çalışarak risk faktörlerini belirlemek ve etkili müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma da çocukların suça sürüklenme nedenlerini tespit ederken, aile yapıları, sosyo-ekonomik durumları, eğitim seviyeleri gibi faktörlerin yanında psikolojik, sosyal ve çevresel etkenler de suç teorileri ışığında açıklanarak çocuk neden suça sürüklenir?

Sorusunun cevabını bulmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Gerek Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğüne gerekse Tekirdağ Çocuk Mahkemesine yansıyan suça sürüklenen çocuklarla ilgili veriler bu sorunun toplumsal bir yara olduğu gerçeği ile yüzleşmemiz gerektiğini ortaya koymaktadır. Tekirdağ ilinde hızlı kentleşme sonucunda toplum yapısının, tarım toplumundan sanayi toplumuna evrilmesi, sanayi toplumundaki geniş iş bölümünün meydana getirdiği heterojen bir nüfus kitlesinin varlığı, İstanbul'a yakınlık, hızlı ve kontrolsüz biçimde yaşanan nüfus artışının yarattığı toplumsal farklılaşma ve çeşitlilik, roman bireylerin kentle bütünleşememesi ve çok boyutlu dışlanma neticesinde mekânsal olarak büyük gruptan ayrışması gibi çok yönlü sorunların varlığı, dezavantajlı grupları, örneğin çocukları daha fazla etkilemektedir. Bu bağlamda çalışmamızın önemini ifade edecek olursak;

- Tekirdağ ilinde çocukların suça sürüklenme nedenlerini ve hangi mağdurları hedef olarak seçtiklerini istatistiksel veriler ışığında derinlemesine irdelenmiş olması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır
- Suça sürüklenen çocuklar, bazı faktörlerin etkisiyle ilerleyen yaşlarda yetişkin suçlulara dönüşebilir. Bu bağlamda çalışmada ortaya konulan veriler, suç döngüsünü kırmak için geliştirilecek politikalara yardımcı olunması bakımından önem arz etmektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni

2020-2021-2022 yıllarında kanunda suç olarak ihdas edilen bir fiili işlediği iddiasıyla Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'ne getirilen 418 suça sürüklenen çocuk oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Örneklemi

2020-2021-2022 yıllarında Tekirdağ Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğüne intikal etmiş 418 çocuktan kovuşturma aşamasına geçilmiş 160 çocuğun Tekirdağ Çocuk Mahkemesine yansıyan 450 dosyası yer almaktadır.

3.5. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Yapılan araştırmanın çocuklara yönelik oluşu etik kurallara sıkı sıkıya bağlılığı beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla çocukların mahremiyetini korumak adına özel izinler alınmıştır. Çocuk suçluluğunun nedenlerini tam olarak anlamak için geniş kapsamlı verilere ihtiyaç duyulmasına karşın resmi kurumların verileri paylaşma konusundaki sınırlamaları araştırmanın derinlemesine yapılmasını zorlaştırmıştır. Araştırma Tekirdağ ilinin merkez ilçesi olan Sileymanpaşa ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Tekirdağ ilinde tüm suça sürüklenen çocuklara ulaşmak mümkün olmadığından araştırma neticesinde elde edilen sonuçları Tekirdağ iline genellemek mümkün gözükmemektedir.

Araştırmada ocuk mahkemesine intikal ettirilmış 160 suça sürüklenen çocuğa ait dosya incelenmiştir. ocuk ağır ceza mahkemesine intikal eden dosyalara ulaşılamamıştır.

4. BULGULAR

Yapılan çalışma neticesinde elde edilen bulgular, tablolar ve metinler halinde sunulmuştur.

4.1. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri

Tablo 1 Çocukların cinsiyetlerine göre dağılımları

	N	%
Erkek	152	87,2
Kız	8	12,8
Toplam	160	100,0

Çocukların işlemiş oldukları suçların cinsiyete göre dağılımının incelendiği Tablo 1’ de yer alan veriler ışığında suça yönelen çocukların 152 olguyla (% 87,2) erkek, 8 olgu ile (%12,8) kız çocuğu olduğu görülmektedir. Genel olarak erkek çocuklar suç istatistiklerinde daha fazla yer alsalar da kız çocuklarının işlediği suç türleri ve oranları da zamanla değişmektedir.

Tablo 2 Çocukların yaş gruplarına göre dağılımları

	N	%	N	%
12	4	2,4	27	16,8

13	7	4,4		
14	16	10		
15	29	18,1	133	83,2
16	33	20,7		
17	71	44,4		
TOPLAM	160	100	160	100,0

Suça yönelen çocukların yaş dağılımı Tablo 2’ de verilmiştir. Çocukların yaş dağılımları oluşturulurken yaş küçüklüğünün ceza sorumluluğu üzerindeki etkisini düzenleyen TCK madde 31’ de 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış çocuklar ile Fiili işlediği sırada 15 yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını doldurmamış çocuklar şeklinde ikili bir ayrıma gidildiğinden iki gruba ayrılmıştır.

Tablodan anlaşılacağı üzere 133 olgunun (%83,2) 15-16-17 yaş gurubu, 27 olgunun ise (%16,8), 12-13-14, yaş grubunda olduğu görülmektedir.

En küçük grubu 4 olguyla (%2,4) 12 yaş, en büyük grubu ise 71 olguyla (%44,3) 17 yaş grubu oluşturmaktadır.

Tablo 3 Çocukların öğrenim düzeylerine göre durumları

	N	%
İlkokul	68	43,5
Ortaokul	71	45,5
Lise	16	10,3
Diğer	2	0,7
TOPLAM	157	100,0

*3 Olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Suça yönelen çocukların öğrenim durumları hakkında elde edilen veriler

Tablo 3'te verilmiştir.

Çocukların öğrenim durumları incelendiğinde 71'inin (45,5) ortaokul, 68'inin (43,5) ilkokul, 16'sının ise (10,3) lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Diğer kısmında yer alan 2 olgunun 1'i özel eğitim, 1'inin ise sağlık durumu nedeniyle sürekli devamsız olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4 Çocukların çalışma durumlarına göre dağılımı

	N	%
Çalışan	27	16,9
Çalışmayan	133	83,1
TOPLAM	160	100,0

Suçta yönelen çocukların çalışma durumları Tablo 4'te verilmiştir. Büyük grubu çalışmayanların (%83,1) oluşturduğu görülmektedir. Çalışan 27 olgunun 7'si Hurda/kâğıt toplayıcı 2'si seyyar satıcı, 4'ü balıkçı, 9'u pazarcı, 1'inin elektrik işiyle uğraştığı, 1'inin garson, 1'inin marangoz atölyesinde çalıştığı, 1'inin hamal, 1'inin ise muavinlik yaptığı tespit edilmiştir.

Çalışmayan 160 olgunun ise 32'sinin (%20) öğrenci olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin işlemiş oldukları suçların dağılımına bakıldığında 8 olgunun yaralama ve nitelikli halleri, 15 olgunun hırsızlık, 2'si kamu malına olmak üzere 3 olgunun mala zarar verme suçu, 3 olgunun tehdit, 1 olgunun cinsel istismar, 1 olgunun taciz, 1 olgunun ise alkollü araç kullanmaktan trafik güvenliğini tehlikeye düşürme suçunu işlediği tespit edilmiştir.

Tablo 5 Çocukların engelli olup olmama durumları

	N	%
Engel durumu olmayanlar	158	1,2
Engel durumu olanlar	2	98,8
TOPLAM	160	100,0

Suçta sürüklenen çocukların engelli olup olmama durumları incelendiğinde 158 olgunun (%98,8) herhangi bir fiziksel engelinin olmadığı, 2 (%1,2) olgunun ise engeli olduğu tespit edilmiştir. Bu olgulardan 1'inin özel eğitime gereksinimi

olduğu, 1 olgunun ise fiziksel engeli olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6 Psikolojik veya fiziksel bir hastalıklarının var olup olmadığı var ise bu konuda psikolojik destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları

	N	%
Psikolojik-fiziksel hastalığı olmayan	122	95,3
Psikolojik-fiziksel hastalığı olan	6	4,7
TOPLAM	128	100,0

*32 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Suçta yönelen çocukların psikolojik-fiziksel bir hastalıklarının olup olmadığı var ise bu konuda psikolojik destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları hakkında elde edilen veriler tablo 6’da verilmiştir. Psikolojik veya fiziksel bir hastalığı olan olgulardan 3’ünün anksiyete 2’sinin bipolar, 1’inin Şizofreni hastası olduğu tespit edilmiştir. Bu olguların var olan rahatsızlıkları dolayısıyla destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları ile ilgili 5 olgunun (%83,3) destek hizmetlerinden faydalandığı tespit edilmiştir.

Yapmış olduğumuz çalışmada suçta itilen çocukların sigara, alkol veya uyuşturucu-uyarıcı madde kullanma geçmişleri incelendiğinde 21 olgunun en az bir defa uyuşturucu-uyarıcı madde kullandığı, 12’ sinin alkol kullandığı 3’ünün uyuşturucu ve alkol kullandığı tespit edilmiş ancak sigara kullanıp kullanmadıkları ile ilgili sağlıklı veri elde edilememiştir.

Tablo 7 İntihar girişiminde bulunup bulunmadıkları

	N	%
İntihar girişiminde bulunanlar	9	5,6
İntihar girişiminde bulunmayanlar	150	94,4
TOPLAM	159	100,0

*1 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Geçmişinde intihar öyküsü bulunan çocukların yer aldığı tablo 7’de yer alan

verilere bakıldığında intihara teşebbüs edenlerin 5'i kadın 4'ü erkek şeklindedir. İntihara teşebbüs edenlerin 7' si 1 kez, 1i 2 kez, 1 ise 3 kez intihara teşebbüs girişiminde bulunmuştur. İntihara teşebbüs vakalarının 7'si çoklu ilaç içimi suretiyle, 2'si kesici aletle (Bıçak, Cam Parçası, Jilet), teşebbüste bulunmuştur. 5 olgunun ailesi çekirdek aile, 4'ünün parçalanmış (ayrı/boşanmış, cezaevinde,), aile olarak tespit edilmiştir. Olgulardan 21'inin aile bireylerinin intihar öyküsü olduğu tespit edilmiştir. İntihar öyküsü olan aile bireylerinden 6'sı Babası 10'u annesi 5'i ise olguların kardeşi konumundadır. Ayrıca geçmişinde intihar öyküsü olan olgulardan 2'sinin hem kendisinin hem annesinin, 1 olgunun Baba ve Annesinin birer kez İntihara teşebbüs öyküsü vardır.

Tablo 8 Doğum yerleri

	N	%
Tekirdağ içi	134	83,7
Tekirdağ dışı	26	16,3
TOPLAM	160	100,0

Suçta itilen çocukların doğum yeri dağılımını gösteren tablo 8'de verilmiştir. Buna göre olguların 12' si İstanbul, 3'ü Van, 3'ü Kırklareli, 2'si Edirne 1'er olgunun ise Suriye, Çanakkale, Belçika Gaziantep, Erzincan, Mersin ilinden olduğu yönünde veri elde edilmiştir.

Tablo 9 İkamet yerlerinin mahallelere göre dağılımı

	N	%
Aydoğdu	60	37,5
Karadeniz	21	13,1
Zafer	11	6,9
Çınarlı	9	5,6
Altınova	7	4,4
Atatürk	6	3,8
Hürriyet	5	3,1
Çiftlikönü	5	3,1

Ortacamii	3	1,9
100. Yıl	2	1,3
Cumhuriyet	1	0,6
Vatan	1	0,6
Yavuz	1	0,6
Diğer	28	17,5
TOPLAM	160	100,0

Suçta sürüklenen çocukların ikamet ettikleri yerlerin suç işleme davranışları üzerindeki etkisini incelediğimiz tablo 9’da yer alan bulgulara göre 60 olguyla en yüksek oranı Aydoğdu Mahallesinin oluşturduğu görülmektedir. En düşük oranı ise 1’er olguyla Cumhuriyet, Vatan ve Yavuz Mahalleleri oluşturmaktadır. Diğer kısmında yer alanlar içerisinde 14’ ü Tekirdağ ilinin farklı ilçelerinde geriye kalan 14 olgu ise Tekirdağ il sınırları dışında ikamet etmektedir. Tekirdağ ili dışında ikamet edenlerin 6 sı İstanbul, 2’si Kırklareli 2’si Çanakkale 1’er Edirne, İzmir, Kocaeli, Sakarya’ da ikamet etmektedir. Atatürk mahallesinde ikamet edenlerin 6’sı mahalle sınırları içerisinde bulunan sevgi evlerinde ikamet etmektedir. Aydoğdu mahallesinde 2020 yılında 22, 2021 yılında 16, 2022 yılında ise 22 olgu ile anlamlı bir artış azalış olmamış, Hürriyet Mahallesinde ise 2020 yılında ikamet eden suçta sürüklenen çocuk sayısı sıfır iken her yıl artış göstererek 2021 yılında 1, 2022 yılında ise 4 olmuştur.

Kuşkusuz bireyin suç işleme davranışı sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlere göre şekillenmektedir. Ekonomik yönden düşük gelir düzeyine sahip bölgelerde yaşanan çocuklar işsizlik, sosyal dışlanma, gibi diğer faktörlerinde etkisi ile daha yüksek risk altındadırlar.

Tablo 10 Kardeş sayıları

	N	%
0	12	7,5
1	26	16,3
2	53	33,3

3	32	20,2
4 ve üzeri	36	22,7
TOPLAM	159	100,0

*1 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Kardeş sayısının bireyin suça yönelme eğilimi üzerindeki etkisinin incelendiği tablo 10’da elde edilen bulgulara göre suça yönelen çocukların en az kardeş sayısı 0 en çok 8 dir. Ayrıntılarını tartışma kısmında verdiğimiz tabloda kuşkusuz kardeş sayısı tek başına suç eğilimini belirleyen bir faktör değildir. Aile içi ilişki dinamikleri, ekonomik koşullar, eğitim seviyesi ve çevresel koşulların etkisi birlikte değerlendirilmiştir.

Tablo 11 Çocukların aile durumları

	N	%
Çekirdek	88	55
Parçalanmış	67	41,8
Diğer	5	3,2
TOPLAM	160	100,0

Tablodan anlaşıldığı üzere suça sürüklenen çocukların çoğunluğunun 85 olguyla çekirdek ailede yaşadığı görülmektedir. Parçalanmış aileye mensup 67 olgunun 16’ sının Babası 7’ sinin Annesi vefat etmiştir. Ayrıca 2’ sinin hem annesi hem babası vefat etmiştir. Diğer kısmında yer alan 5 olgu sevgi evinde yaşamaktadır.

Tablo 12 Çocukların hanede birlikte yaşadığı kişiler

	N	%
Aile ile birlikte yaşayanlar	88	55
Annesi veya Babası ile birlikte yaşayanlar	62	38,7
Diğer	10	6,3
TOPLAM	160	100,0

Anne veya Babası ile yaşayan 62 olgudan 51’i Annesi 11’i Babası ile

yaşamaktadır. Anne ile yaşayanların 11'inin Babası vefat ettiğinden, 1'i Anne ve Baba ayrı olduğu için 39' u ise evlilik birlikteliği sona erdiği için anne ile yaşamaktadır. Babası ile yaşayan 11 olgudan, 1 olgu anne vefat ettiği için Babası ile yaşamaktadır. Diğer kısmında yer alan 10 olgudan 5'i sevgi evinde 1 olgu teyzesi ile yaşamakta 4 olgu ise parçalanmış aile ancak kiminle yaşadığı tespit edilememiştir. Sevgi evinde yaşayanların 2 'si çekirdek aile, 2'si parçalanmış aile, bir olgu ise babası ölen şeklindedir

Tablo 13 Çocukların yaşadığı hanedeki birey sayısı

	N	%
Dört ve altı	51	32,7
Beş ve üstü	100	64,1
Diğer	5	3,2
TOPLAM	156	100,0

*4 olgu hakkında bilgiye ulaşılammıştır.

Çocukların hanede beraber yaşadıkları kişi sayısının çocukların suça yönelmelerine etkisinin incelendiği tablo 13'te elde edilen verilere bakıldığında 61 olgunun (% 64,1) beş ve üstü sayıda kişi ile haneyi paylaştığı anlaşılmaktadır. Diğer kısmında yer alan 5 olgu (%3,2) ise sevgi evinde yaşamaktadır. Kaynak paylaşımının zorluğu, ebeveyn denetiminde azalma, suç işleyen bireylerin varlığı, çevresel faktörler, riskli davranışlara yönelmeyi kolaylaştırabilir. Ancak aile içinde güçlü dayanışmanın varlığı bireyin tüm olumsuzlukların üstesinden gelmesine yardımcı olabilmektedir.

Tablo 14 Çocukların hanede beraber yaşadığı kişilerin soyo-ekonomik görünümü

	N	%
Düşük (<6000 TL)	87	57,6

Orta (6000-12000 TL)	53	35
Yüksek (12000> TL-...)	6	4,1
Diğer	5	3,3
TOPLAM	151	100,0

*9 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Çocukların yaşadığı hanedeki bireylerin sosyo-ekonomik görünümünün çocukların suç davranışları üzerindeki etkisinin incelendiği Tablo 14’ de elde edilen verilerden anlaşılabacağı üzere suça yönelen çocukların büyük bir çoğunluğu 87 (%57,6) olguyla düşük gelir düzeyinde ailelere sahiptir. Diğer kısmında yer alan 5 olgu (%3,3) sevgi evinde yaşamaktadır. Çocukların hanede beraber yaşadığı bireylerin sosyoekonomik durumunun yanında aile yapıları, eğitim seviyeleri ve ebeveynlerin suç geçmişleri gibi unsurlar bu süreci şekillendirmektedir.

4.2. Suça Sürüklenen Çocukların İşlemiş Oldukları Suçların Analizi

Tablo 15 Çocukların incelenen yıl itibarıyla kaçınıcı kez suça yöneldiklerine dair dağılım

	N	%
İncelenen yıl itibarıyla ilk kez suça yönelenler	73	45,6
İki veya daha fazla suça yönelenler	72	45
Diğer	15	9,4
TOPLAM	160	100,0

Suça sürüklenen çocukların incelenen yıl itibarıyla kaçınıcı suçları olduğuna dair dağılım tablo 15’te verilmiştir. Elde edilen verilere göre olgulardan 73’ünün (% 45,6) 1 kez 47’ sinin ise (% 45) 2 ve 2 den fazla suç işleme davranışına yöneldiği tespit edilmiştir. Diğer kısmında yer alan 15 olgunun ise 14’ ünün beraat kararı aldığı, 1 olgu hakkında ise meşru savunma kapsamında Ceza Verilmesine Yer Olmadığı (CVYO) kararı verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca olgulardan 7’si hakkında şikayetten vazgeçme ve/veya uzlaşma sonucu düşme kararı verildiği

tespit edilmiştir.

Tablo 16 Çocukların suç geçmişleri

	N	%
Kovuşturma aşamasında ilk suçu olanlar	73	45,6
Tekrar edenler	72	45
Diğer	15	9,4
Toplam	160	100,0

Çocukların suç geçmişleri hakkında yapmış olduğumuz araştırmada 73 olgunun (% 45,6) ilk suçu olduğu yani tekrar eden suç kaydının veya suç geçmişinin olmadığı 72 olgunun ise (%54,4) birden fazla suç işlediği görülmektedir.

Kovuşturma aşamasında ilk suçu olanlar kategorisinde 19 olgu Hırsızlık ve Nitelikli Hırsızlık, 3 olgu Kamu Malına Zarar Verme Suçunu işlemişlerdir, Olgulardan 2 si taksirle olmak üzere 24 olgu Yaralama ve Nitelikli Halleri, 6 olgu 6136 SKM, 5 olgu Hakaret 3 olgu Silahla Tehdit, 3 olgu Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak Suçu (TCK 191), 3 olgu Alkollü araç kullanma, 2 olgu Çocuğun Cinsel İstismarı, 2 olgu Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Düşürülmesi, 1'er olgu ise Suç Eşyasının Satın Alınması, İşyeri Dokunulmazlığını İhlal ve Şantaj suçunu işledikleri tespit edilmiştir.

Diğer kısmında 14 beraat kararı 1 CVYO Kararı verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 17 Suça sürüklenen çocukların çocuk eğitim evine veya çocuk ıslahevine girme durumları

	N	%
Girmiş olanlar	52	32,5
Girmemiş olanlar	108	67,5
TOPLAM	160	100,0

Suçla sürüklenen çocukların çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine girme durumlarını gösteren Tablo 17' ye bakıldığında 52 olgunun (% 32,5) çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine girdiği anlaşılmaktadır. Tespit edilen 52 olgudan 41'inin Nitelikli Hırsızlık olmak üzere 43'ünün Hırsızlık suçundan, çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine girdiği; Olgulardan 4'ünün Silahla Tehdit Suçundan, 2'sinin Silahla Tehdit suçuyla birlikte Yaralama suçundan, 1'inin Kasten Yaralama ve Uyuşturucu Madde Kullanma suçlarından, 2 olgunun yalnızca Kasten Yaralama ve Kamu Malına Zarar Verme Suçundan, çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine girdiği, ayrıca incelenen yıllar itibarıyla hırsızlık suçundan dolayı çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine giren 43 olgunun 31' inin hırsızlık suçunun yanında başka suçlardan da çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine girdiği saptanmıştır.

Tablo 18 Suça sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların işlendikleri bölgelere göre dağılımı

	N	%
Aydoğdu Mahallesi	131	29,1
Yüzüncüyıl Mahallesi	47	10,4
Karadeniz Mahallesi	47	10,4
Çınarlı Mahallesi	38	8,4
Zafer Mahallesi	30	6,7
Ertuğrul Mahallesi	26	5,8
Eski-Ortacamii Mahallesi	26	5,8
Hürriyet Mahallesi	19	4,2
Yavuz Mahallesi	19	4,2
Atatürk Mahallesi	14	3,1
Çiftlikönü Mahallesi	11	2,4
Altınova Mahallesi	11	2,4
Değirmenaltı Mahallesi	7	1,5
Gündoğdu Turgut Mahallesi	5	1,2
İstiklal Mahallesi	3	0,6
Vatan Mahallesi	2	0,5
Cumhuriyet Mahallesi	1	0,3
Bahçelievler	1	0,3

Diğer	12	2,7
TOPLAM	450	100,0

Diğer kısmında bulunan 22 olgudan 5 olgu polis sorumluluk alanı dışında 1 olgu sosyal medya, 6 olgu ise Tekirdağ ilinin tespit edilemeyen bir noktasında suç işlemiştir. Suça sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların işlendikleri bölgelere göre dağılımına bakıldığında 131 olguyla ilk sırada Aydoğdu Mahallesi görülmektedir. Aydoğdu Mahallesi 47'ser olguyla Yüzüncü yıl, Karadeniz ve 38 olguyla Çınarlı Mahallesi takip etmektedir. Bahçelievler ve Cumhuriyet Mahallesi 1'er olguyla en düşük orana sahiptirler.

Tablo 19 Çocuklar tarafından işlenen suçların işlendiği yere göre dağılımı

	N	%
Açık alanda işlenenler	243	54
Kapalı alanda işlenenler	203	45,1
Diğer	4	0,9
TOPLAM	450	100,0

Çocuklara tarafından işlenen suçların açık alanda mı yoksa kapalı alanda mı işlendiği ile ilgili verilerin yer aldığı tablo 19' da işlenen suçların 243 olguyla (% 54) açık alanda, 203 olguyla (% 45,1) kapalı alanda işlendiği görülmektedir. Diğer kısmında bulunan olgulardan ise 2'si telefon yoluyla 2'si ise hem açık hem kapalı alanda işlenmiştir.

İşlenen suçların işlendiği yere göre dağılımı suçun türüne, suça yönelen bireyin isteklerine ve çevresel faktörlere göre değişebilmektedir.

Tablo 20 Çocuklar tarafından işlenen suçların mevsimsel dağılımı

	N	%
İlkbahar-Yaz	228	51,1
Sonbahar-Kış	218	48,9

TOPLAM	446	100,0

*4 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Suçta sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların mevsimsel dağılımı tablo 20’ de verilmiştir. Suçların büyük bir çoğunluğunun 228 olguyla (%51,1) ilkbahar-yaz aylarında işlendiğini görmekteyiz. İlkbahar- Yaz aylarında işlenen toplam 228 suçun 101’i ilkbahar, 127’si Yaz aylarında işlenmiştir. Sonbahar- Kış aylarında işlenen 218 suçun (% 48,9) 88’i Sonbahar, 130’u Kış aylarında işlenmiştir.

İşlenen suçların mevsimsel dağılımına bakıldığında ilkbahar ve sonbahar aylarında suç oranlarının dengeli bir seyir izlediği, yaz ve kış aylarında artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 21 Çocukların işlemiş oldukları suçların zamana göre dağılımı

	N	%
Gece	239	53,6
Gündüz	207	46,4
TOPLAM	446	100,0

*4 olgu tespit edilememiştir.

Çocukların işlemiş olduğu suçların zamana göre dağılımının incelendiği tablo 21’ de çocukların 239 olguyla (%53,6) gece, 207 olguyla (% 46,4) gündüz vaktinde suça yöneldikleri tespit edilmiştir. Çocukların denetimsiz kaldıkları zaman dilimleri, suç işleme oranlarını belirleyen en önemli etkenlerden biridir.

Tablo 22 Çocukların işlemiş oldukları suçların dağılımları

	N	%
Mal Varlığına karşı Suçlar	166	36,9
Bağlantılı Suçlar	144	32
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar	62	13,7

Kamu Sağlığına Karşı Suçlar	22	4,9
Şerefe ve/veya Hürriyete Karşı Suçlar	17	3,8
6136 Sayılı Kanuna Muhalefet	15	3,3
Genel Tehlike Yaratan Suçlar	8	1,8
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar/ Bağlantılı Şerefe Karşı Suçlar	3	0,7
Çeşitli Suçlar	13	2,9
TOPLAM	450	100,0

Çocukların işlemiş oldukları suçların dağılımları tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 23 Çocukların suç aleti kullanım durumları

	N	%
Suç aleti kullananlar	77	48,1
Suç aleti kullanmayanlar	81	50,7
Diğer	2	1,2
TOPLAM	160	100,0

Çocukların suç aleti kullanıp kullanmadığı hakkında bilgiler Tablo 23’de verilmiştir. Suç aleti kullanan 77 olgudan 10’u Hırsızlık, 13’ü Tehdit Suçunun Nitelikli Hali Olan Silahla Tehdit, 11’i 6136 Sayılı Kanuna Muhalefet, 19’u Yaralama, 15’i Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma, 6 Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması, 2’si Kamu Malına olmak üzere 3 Mala Zarar Verme Suçu olmak üzere suç aleti kullandıkları tespit edilmiştir. Diğer kısmında yer alan 2 olgu ise görevsizlik kararı dolayısıyla incelenememiştir.

Suç aleti kullanımı ile ilgili verilere bakıldığında çocukların özellikle şiddet suçları olarak nitelendirilen Tehdit, yaralama gibi suçlara yönelirken suç aleti kullandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 24 Çocuklar hakkında verilen gözaltı/tutuklama tedbiri kararları.

	N	%
--	----------	----------

Gözaltı Tedbiri Uygulananlar	35	21,9
Uygulanmayanlar	125	78,1
TOPLAM	160	100,0

Suçta sürüklenen çocuklar hakkında gözaltı tedbirine başvurulup vurulmadığı ile ilgili bilgiler Tablo 24’de verilmiştir. Suç şüphesiyle gözaltına alınan 35 olgudan 29’u hırsızlık suçundan, 2 olgu Yaralama, 1 olgu 6136 Sayılı Kanuna Muhalefet (SKM), 2 olgu Silahla Tehdit, 1 olgunun ise görevi yaptırmamak için direnme suç şüphesiyle göz altına alındığı görülmektedir.

Tutuklama tedbir kararı verilir verilmemesi ile ilgili yapılan araştırmada 31 olgu hakkında Tutuklama tedbirine başvurulduğu, bu olgulardan 19’u hakkında ise gözaltı tedbiri sonrasında Tutuklama tedbiri de uygulandığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 25 Çocuklar hakkında kovuşturma sonrası verilen mahkeme kararları.

	N	%
HAGB almış olanlar	37	26,6
Ceza (HC/APC) alanlar	40	28,8
Çeşitli kararlar	41	29,5
Diğer	21	15,1
TOPLAM	139	100,0

* 21 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Çocuklar hakkında kovuşturma sonrası verilen mahkeme kararları Tablo 25’te verilmiştir. İşlemiş oldukları suçlardan dolayı haklarında yalnızca Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması (HAGB) tedbiri uygulanan 25 olgu için 3 yıl süreli denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulması, ayrıca herhangi bir yükümlülük uygulanmasına yer olmadığına kararı verilmiştir. Haklarında HAGB kararı verilen olgulardan 1 olgu 3 kez, 4 olgu hakkında 2 kez HAGB tedbiri uygulanmış, 1 olgu ise hakkında 5 yıl süre ile verilen Kamu Davasının Ertelenmesi (KDAEK) kararında belirtilen yükümlülöklere uymadığı ve uymamakta ısrar ettiğı gerekçesiyle verilen hapis cezası HAGB’ ye çevrilmiştir.

Haklarında yalnızca hapis cezası (HC) ve/veya adli para cezası (APC) uygulanan 40 olgunun ise 9 olgu yalnızca hapis cezası, diğer olgular ise adli para cezası ya da her ikisini birlikte almışlardır.

41 olgunun yer aldığı çeşitli kararlarda ise 14 olgu hakkında yalnızca beraat kararı, 1 olgu hakkında meşru savunma kapsamında olmak üzere ceza verilmesine yer olmadığı (CVYO) kararı, 1 olgu hakkında iki kez olmak üzere 9 olgu hakkında yalnızca düşme kararı, 11 olgu hakkında yalnızca erteleme kararı 3 olgu hakkında birleştirme kararı, 2 olgu hakkında görevsizlik kararı, 1 olgu hakkında durma kararı verilmiştir.

Diğer kararlar içerisinde yer alan 21 olgu hakkında ise işlenen suçlar dolayısıyla hapis cezası ile adli para cezası ve HAGB, CVYO, düşme, erteleme, beraat kararları birkaç kez uygulanmıştır.

İncelenen mahkeme dosyaları kapsamında suça sürüklenen çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı veya koruma tedbiri ile ilgili veriye ulaşılamamıştır.

Tablo 26 Çocukların ebeveynlerinin veya birlikte yaşadıkları kişilerin eğitim düzeyi

	N	%
Eğitim Düzeyi Orta ve Yüksek *	9	6,5
Eğitim Düzeyi Düşük **	119	85
Diğer***	12	8,5
TOPLAM	140	100,0

* 20 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Suçta yönelen çocukların ebeveynlerinin veya birlikte yaşadıkları kişilerin eğitim düzeyi Tablo 26'da açıklanmaya çalışılmıştır. * Bu gruba lise, ön lisans, lisans ve üstü eğitim alanlar girmektedir. ** Bu gruba okuryazar olmayanlar/hiç okula gitmeyenler, ilkokul ve ortaokul mezunları girmektedir. *** Bu gruba ise ebeveynleriyle yaşamayanlar, ebeveynleriyle yaşayıp eğitim düzeyi farklı gruplarda yer alanlar girmektedir.

Tabloya bakıldığında suça sürüklenen çocukların büyük bir kısmının düşük eğitim seviyesine sahip ailelerden geldiğini görmekteyiz. Eğitim düzeyi düşük olan 119 olgudan 10 ‘unun okuryazar olmadığı tespit edilmiştir.

Ailesiyle yaşayan 4 Suça sürüklenen çocuğun ebeveynlerinden her ikisinin okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Ebeveynleri okuryazar olmayan 6 suça sürüklenen çocuğun 5’inin tek ebeveynli olarak annesiyle yaşadığı 1 ‘inin ise babasıyla yaşadığı tespit edilmiştir.

Ayrıca yine bu grupta ailesiyle yaşayan 76 olgunun ebeveynlerinden her ikisinin eğitim seviyesinin düşük olduğu, tek ebeveynli olarak yaşayan 43 olgudan annesiyle yaşayan 37’sinin anne eğitim seviyesinin düşük olduğu, babasıyla yaşayan 6’sının ise baba eğitim seviyesinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin veya birlikte yaşadıkları kişilerin eğitim düzeyi orta/yüksek olan 9 olgudan ise 7’sinin lise, 2’sinin lisans düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu olgulardan ailesiyle yaşayan 3 olgunun ebeveynlerinden her ikisinin lise düzeyinde, 1’inin lisans seviyesinde eğitim düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Suça sürüklenen çocukların ebeveynleri veya birlikte yaşadıkları kişilerden eğitim seviyesi orta(lise) düzeyde olan 7 olgudan ailesiyle yaşayan 2 suça sürüklenen çocuğun ebeveynlerinin her ikisinin orta seviyede eğitim düzeyine sahip olduğu, Annesi veya babasıyla yaşayan 4 suça sürüklenen çocuğun tek ebeveynli olarak annesiyle yaşadığı ve annesinin eğitim seviyesinin orta düzeyde olduğu 1’inin ise babası ile yaşadığı ve babasının eğitim seviyesinin orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Eğitimi yüksek düzeyde olan iki olgunun ise 1’inin ailesiyle yaşadığı ve ebeveynlerinin her ikisinin lisans düzeyinde olduğu, 1’inin ise tek ebeveynli olarak annesiyle yaşadığı ve annesinin lisans düzeyinde eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir.

Diğer kısmında yer alan 2 olgu kardeşleri ile 1 olgu teyzesi ile yaşamakta 5 olgunun ise sevgi evinde yaşadığı tespit edilmiştir. Ailesi ile birlikte yaşayan 1'er olgu ise baba orta anne ise düşük eğitim seviyesine sahiptir. Ayrıca 2 olgu ise parçalanmış aileye sahip olup kiminle yaşadığı tespit edilememiştir.

Tablo 27 Çocukların ebeveynlerinin ve/veya birlikte yaşadığı kişilerin suç geçmişlerinin varlığı

	N	%
Yok	39	24,7
1 ve daha fazla	113	71,5
Diğer	6	3,8
TOPLAM	158	100,0

*2 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Suç yönelen çocukların ebeveynlerinin ve/veya beraber yaşadığı bireylerin suç geçmişlerinin olup olmadığını gösteren tablo27'ye bakıldığında 39 Suça sürüklenen çocuğun ebeveynlerinin her ikisinin de suç geçmişinin olmadığı tespit edilmiştir.

Suç geçmişi olmayan 39 olgudan 21'inin suça sürüklenen çocukların anne ve babası olduğu ve birlikte aynı haneyi paylaştıkları, 13 olgunun anne olduğu ve tek ebeveynli olarak yaşadıkları, 4' ünün ise baba olduğu ve tek ebeveynli olarak yaşadıkları tespit edilmiştir. Olgulardan 1'inin ise suça sürüklenen çocuğun teyzesi olduğu ve aynı haneyi paylaştıkları tespit edilmiştir.

Bir ve daha fazla suç geçmişine sahip 119 olgudan 67'sinin suça sürüklenen çocuklarla aynı haneyi paylaşan ebeveynleri olduğu, 37'sinin anne olduğu ve tek

ebeveynli olarak yaşadıkları, 9'unun baba olduğu ve tek ebeveynli olarak yaşadıkları tespit edilmiştir.

Diğer kategorisinde yer alan 6 olgudan 5 olgu sevgi evinde, 1 olgu ise kardeşleriyle yaşadığı için beraber yaşadığı bireylerin suç geçmişleriyle ilgili bilgi elde edilememiştir.

Suça yönelen çocukların beraber yaşadıkları bireylerin alkol, uyuşturucu madde kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde, suça sürüklenen çocuğun babası konumunda olan 9 olgunun alkol, 7 olgunun uyuşturucu kullandığı, 5 olgunun ise hem uyuşturucu hem alkol kullandığı, suça sürüklenen çocuğun annesi konumunda olan 3 olgunun alkol 3 olgunun ise uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir.

Suça yönelen çocukların hanede beraber yaşadıkları bireylerin intihar öykülerinin olup olmadığı incelendiğinde; Olgulardan 21'inin aile bireylerinin intihar öyküsü olduğu tespit edilmiştir. İntihar öyküsü olan aile bireylerinden 6'sı Babası 10'u annesi 5'i ise olguların kardeşi konumundadır. Ayrıca geçmişinde intihar öyküsü olan olgulardan 2'sinin hem kendisinin hem annesinin, 1 olgunun Baba ve Annesinin birer kez İntihara teşebbüs öyküsü vardır.

4.3. Suça Sürüklenen Çocukların Yönelindikleri Mağdurlarla İlgili Bilgiler

Çeşitli sebeplerle suça sürüklenen çocukların yöneldiği 450 mağdur olgu üzerinden değerlendirme yapılmış ortaya çıkan bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 28 Çocukların işlemiş oldukları suçlarda yöneldikleri mağdur sayıları

	N	%
0 mağdur	34	7,5
1 mağdur	388	86,3
2 mağdur	18	4

3 mağdur	6	1,3
Diğer	4	0,9
TOPLAM	450	100,0

Suçta sürüklenen çocukların işlediği suçlarda mağdur sayıları tablo 28’ de verilmiştir. Suçta sürüklenen çocukların çoğunlukla bir mağduru hedef aldıkları görülmektedir. Diğer kategorisinde bulunan 4 olgu kamu kurumudur

Tablo 29 Çocukların suç işlerken yöneldikleri mağdurların cinsiyet dağılımı

	N	%
Erkek	340	75,5
Kadın	72	16
Diğer	38	8,5
TOPLAM	450	100,0

Tablo 29’da verilen bilgilerden anlaşılaçağı üzere suçta sürüklenen çocukların işlemiş oldukları suçlarda genellikle erkeklerin mağdur olduğunu görmekteyiz. Diğer kategorisinde mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar ile mağduru kamu kurumu olan olgular yer almaktadır.

Tablo 30 Çocukların işlemiş oldukları suçlarda yöneldikleri mağdurların yaş dağılımı

	N	%
Çocuk (0-17)	44	9,8
Genç (18-34)	139	30,9
Orta yaş(35-54)	175	38,9
Yaşlı(55+)	54	12

Diğer	38	8,4
TOPLAM	450	100,0

Suçta sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurların yaş dağılımının verildiği tablo 30’da anlaşılabacağı üzere mağdur yaş grubunun ağırlıklı olarak genç yetişkin ve orta yaş grubunu kapsadığı görülmektedir. Mağdurların yaş dağılımı içerisinde en küçük mağdurun 8 yaşında olduğu, sevgi evinde yaşadığı ve kesici aletle yaralama suçunun mağduru olduğu en yaşlı suç mağdurunun ise 87 yaşında haneden hırsızlık suçunun mağduru olduğu tespit edilmiştir.

Diğer kategorisi içerisinde mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında gerçekleşen Hırsızlık Suçu yer almaktadır.

Tablo 31 Mağdurların eğitim durumu

	N	%
Okuryazar olan/olmayan	26	5,9
İlkokul	149	33,6
Ortaokul	93	20,9
Lise	99	22,3
Önlisans	9	2
Lisans ve üstü	30	6,7
Diğer	38	8,6
TOPLAM	444	100,0

*6 Olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Çocukların yöneldikleri mağdurların eğitim durumu tablo 31’de verilmiştir. Suçta yönelen çocukların sıklıkla yöneldiği mağdurların düşük eğitim seviyesine sahip bireylerden oluştuğu ancak orta ve yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerinde azımsanmayacak ölçüde Suçta sürüklenen çocukların hedefi haline geldiği anlaşılmaktadır.

Olgulardan 268’inin düşük ve orta düzeyde eğitim seviyesine sahip olduğu

268 olgu içerisinde yer alan 8 olgunun okuryazar olmadığı, 18 olgunun ise herhangi bir düzeyde eğitim almadığı ancak okuryazar olduğu, tespit edilmiştir.

Ayrıca diğer kategorisinde mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar ile mağduru kamu kurumu olan olgular yer almaktadır. Toplam 38 olgunun yer aldığı bu suçların 9 ‘u 6136 SKM, 14’ü, Uyuşturucu Kullanma Suçu, 2’si Alkol veya Uyuşturucu Madde Etkisindeyken Araç Kullanma, 5’i Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Düşürülmesi, 2 olgu Hükümlü veya Tutuklunun Kaçması, 1 olgu Resmi Belgede Sahtecilik 1 olgu ise Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar kategorisinde yer almaktadır. Ayrıca 4 olgu ise Kamu Kurum ve Kuruluşlarında gerçekleşen Hırsızlık Suçudur.

Tablo 32 Mağdurların medeni halleri dağılımı.

	N	%
Bekar	116	26,2
Evli	236	53,1
Parçalanmış aile	54	12,2
Diğer	38	8,5
TOPLAM	444	100,0

*6 Olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Çocukların yöneldikleri mağdurların medeni halleri dağılımı tablo 32’de verilmiştir. Suça yönelen çocukların konusu suç teşkil eden davranışlara yönelirken hedef almış oldukları mağdurların birçoğunun 236 olguyla evli bireylerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Evli bireyleri 116 olguyla bekarlar ve 54 olguyla herhangi bir sebeple evlilik birlikteliği sona eren bireyler takip etmektedir.

Diğer kategorisi içerisinde mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında gerçekleşen Hırsızlık Suçu yer almaktadır.

Suça sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurların alkol, uyuşturucu

madde kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde, mağdur konumunda olan 49 olgunun uyuşturucu madde ve/veya alkol kullandığı tespit edilmiştir. Bu olguların cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, 4 olgunun kadın mağdur, 45'inin ise erkek mağdur olduğu tespit edilmiştir. Kadın mağdurlardan 3'ünün uyuşturucu madde, 1'inin alkol kullandığı, erkek mağdurlardan ise 20'sinin alkol kullandığı, 19'unun uyuşturucu madde kullandığı, 6'sının hem alkol hem uyuşturucu madde kullandığı, ile ilgili veriye ulaşılmıştır.

Mağdurların intihar öykülerinin olup olmadığı incelendiğinde; 20 olgunun intihara teşebbüs öyküsünün olduğu, bunlardan 12'sinin kadın mağdur, 8'inin erkek mağdur konumunda olduğu, kadın mağdurlardan 11'inin çoklu ilaç içimi suretiyle intihara teşebbüs öyküsünün bulunduğu, 1'inin ise intihara teşebbüs öyküsünün yanında alkol ve uyuşturucu madde kullandığı da tespit edilmiştir. İntihar öyküsü olan erkek mağdurların ise 4'olgudan 1'inin kesici alet kullandığı, 3 olgunun ise çoklu ilaç içimi suretiyle intihara teşebbüs girişiminin olduğu, 4 olgunun alkol, uyuşturucu madde ve çoklu ilaç içimi suretiyle intihara teşebbüs öyküsünün olduğu yönünde verilere ulaşılmıştır.

Tablo 33 Mağdurların sosyoekonomik görünümü

	N	%
Düşük (<6000 TL)	200	46,7
Orta (6000-12000 TL)	144	33,7
Yüksek (12000> TL-..)	46	10,7
Diğer	38	8,9
TOPLAM	428	100,0

* 22 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır

Suçta işleyen çocukların yöneldikleri mağdurların ekonomik görünümü tablo 33'de verilmiştir. Düşük gelir düzeyine sahip 200 olgu içerisinde yer alan 68 olgunun herhangi bir işi olmadığı ve bunun dışında bir gelire sahip olup olmadığı tespit edilemediğinden işsiz olarak değerlendirmek yerine gelir seviyesi düşük

kategorisine dahil edilmişlerdir. Bunun dışında veriler incelendiğinde tablo 14’te yer alan suça sürüklenen çocukların sosyo-ekonomik görünümü ile benzer biçimde mağdur olarak seçtikleri kişilerin de genellikle alt ve orta düzeyde gelire sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Diğer kategorisi içerisinde yer alan 38 olgu içerisinde mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar, Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında gerçekleşen Hırsızlık Suçu yer almaktadır.

Tablo 34 Mağdurların suç türüne göre görünümü

	N	%
Mal Varlığına Karşı Suçlar	295	68,3
Vücut Dokunulmazlığına karşı suçlar	48	11,1
Hürriyete Karşı İşlenen Suçlar	18	4,2
Diğer	71	16,4
TOPLAM	432	100,0

* 24 olgu hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Mal Varlığına Karşı Suçlar kategorisinde yer alan 295 olgudan 285’i hırsızlık 6’sı mala zarar verme 4’ü ise Suç Eşyasının Satın Alınması suçudur. Hırsızlık suçuna maruz kalan 285 olgunun 228’i erkek 57’si ise kadın mağdurdan oluşmaktadır. Erkek olguların 172’si evli 57’ si ise bekar-boşanmış-dul dur. Suç mağduru erkek olguların ekonomik görünümü incelendiğinde 212’ sinin çalışan 11’inin işsiz, 5’inin ise emekli olduğu tespit edilmiştir.

Kadın mağdurların ise 25’i evli 32’si ise Boş-Bekar Dul dur. Evli olup hırsızlık suçuna maruz kalan 25 olgunun 9’u çalışan 16’sı ise işsiz ama eşi çalışan konumundadır. Boşanmış-Bekar-Dul olguların ise 29’ u çalışan 3’ü ise işsiz

konumdadır.

Mala zarar verme suçuna maruz kalan olguların 2' si evli çalışan erkek 3'ü bekar çalışmayan erkek 1'i çalışmayan, bekar kadındır.

Suç Eşyasının Satın Alınması Suçunun mağduru olan 4 olgunun 1'i bekar erkek 3'ü ise evlilik birlikteliği sona ermiş kadın konumundadır.

Vücut Dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar kategorisinde yer alan 48 olgudan 39'u erkek 9'u kadındır. Erkek olguların 17' si evli 22' si ise bekar-boşanmış duldur. Ayrıca 20'si çalışan 19'u ise çalışmayan konumundadır. Kadın olguların 8'i evli ve çalışmayan 1'i bekar-boşanmış dul ve çalışan konumundadır.

Hürriyete Karşı Suçlar kategorisinde yer alan 18 olgunun 16'sı erkek 2'si kadındır. Erkek olguların 8'i evli 8'i bekar-dul-boşanmış durumundadır. Ayrıca 10'u çalışan 6'sı ise çalışmayan işsiz durumundadır. Kadın olguların 1'i evli çalışmayan 1'i bekar çalışmayan konumundadır.

Diğer kategorisinde yer alan 26 olgunun mağdurları da çocuklardan oluşmaktadır. Suça sürüklenen çocukların yönelmiş oldukları mağdur çocukların 20'si erkek 6' sı kızdır. Erkek olguların 15'i yaralama suçu 2'si tehdit, 2' si cinsel istismar 1 olgu ise hırsızlık suçu mağdurdur. 6 kız olgunun 3'ü yaralama, 2'si hakaret, 1'i şantaj, suçu mağdurdur. Ayrıca mağdur çocukların 14'ü çekirdek aileye 7'si parçalanmış aileye sahiptir. Olguların 5'i ise sevgi evlerinde yaşamaktadır.

Diğer kategorisinde yer alan 7 olgu erkek ve kamu görevlisine karşı işlenen görevi yaptırmamak için direnme suçunun mağduru konumundadır. Aynı kategoride yer alan 38 olgu içerisinde ise mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar, Devletin Egemenlik Alâmetlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında gerçekleşen Hırsızlık Suçu yer almaktadır.

Tablo 35 Mağdurların doğum yerleri

	N	%
Tekirdağ içi	250	55,4
Tekirdağ dışı	164	36,3
Diğer	38	8,3
TOPLAM	450	100,0

Suça sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurların doğum yerleri Tablo 35’de verilmiştir. Olguların büyük bir çoğunluğunun, Suça sürüklenen çocukların doğum yerleriyle benzer bir biçimde Tekirdağ nüfusuna kayıtlı oldukları tespit edilmiştir.

Diğer kategorisinde yer alan 38 olgu ise mağdursuz suçlar veya mağduru belli bir kişi olmayıp çok sayıda kişiden oluşan suçlar, Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında gerçekleşen Hırsızlık Suçu yer almaktadır.

Tablo 36 Mağdurların ikamet ettikleri mahallelere göre dağılımı

	N	%
Aydoğdu Mahallesi	89	21,6
Yüzüncüyıl Mahallesi	45	10,9
Zafer Mahallesi	41	9,9
Çınarlı Mahallesi	38	9,3
Karadeniz Mahallesi	33	8
Hürriyet Mahallesi	24	5,8
Eski-Ortacamii Mahallesi	20	4,8
Çiftlikönü Mahallesi	18	4,4
Yavuz Mahallesi	15	3,6
Altınova Mahallesi	14	3,4
Atatürk Mahallesi	9	2,3
Ertuğrul Mahallesi	7	1,7
Gündoğdu Turgut Mahallesi	6	1,5

İstiklal Mahallesi	4	0,9
Vatan Mahallesi	3	0,7
Cumhuriyet Mahallesi	3	0,7
Değirmenaltı Mahallesi	2	0,5
Namık Kemal Mahallesi	2	0,5
Diğer	39	9,5
TOPLAM	412	100,0

Suçta sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurların ikamet yerlerine göre dağılımı Tablo 36’da verilmiştir. Anlaşılabacağı üzere 89 olguyla en yüksek oranı Aydoğdu Mahallesi oluşturmaktadır. En düşük oranı ise 2’şer olguyla Değirmenaltı Mahallesi ve Namık Kemal Mahalleleri oluşturmaktadır. Diğer kısmında yer alanlar içerisinde 13 olgunun Tekirdağ ili dışında ikamet ettiği, 26 olgunun ise Tekirdağ ili içerisinde farklı ilçelerde ikamet ettikleri tespit edilmiştir.

Tablodaki veriler incelendiğinde Suçta sürüklenen çocukların ikamet yerlerinin mahallelere göre dağılımını vermiş olduğumuz tablo 9 ile suçta sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların bölgelere göre dağılımını gösteren Tablo 20’ye benzer bir biçimde suçta sürüklenen çocuklar ile yöneldikleri mağdurların aynı ortamı paylaştığı ve suçların yoğun olarak işlendiği mahalleler ile mağdurların yaşadığı ortamın birbiriyle örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaya çıkan veriler mağdur olma riskini artıran faktörler bakımından değerlendirildiğinde suçların yoğun olarak işlendiği bölgelerin suçta elverişli yerler olarak belirlenmesi suç oranlarının azaltılması ve toplum güvenliğinin artırılması açısından kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca bu şekilde yapılacak değerlendirmeler suçta sürüklenen çocuklar ile mağdur riski belirleme açısından etkin bir suç önleme sistemi oluşturabileceği gibi suç bölgelerinde yapılacak risk değerlendirmesi suçun yoğunlaştığı alanlarda suç fırsatı oluşturabilecek faktörleri açıklamada önemli bir çerçeve sunar.

5. TARTIŞMA

5.1 Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri

Çalışmada Tekirdağ ilinin merkez ilçesi konumunda bulunan Süleymanpaşa ilçesinde polis kayıtlarına yansıyan 418 ssç' den dosyası Tekirdağ 2. Çocuk Mahkemesine intikal etmiş 160 ssç'nin 450 dosyadaki verileri incelenmiştir.

Suça sürüklenen çocukların cinsiyet dağılımları incelendiğinde erkeklerin % 87,2' kızların ise % 12,8 oranında olduğu görülmektedir. Aygencel'in (2011-2015) yılları arasında Ankara ilinde yapmış olduğu araştırmada suça sürüklenen çocuklardan erkeklerin % 84, 8, kızların ise % 15,2 oranında olduğu, Pelit ve Alkan'ın 2008-2017 yılları arası Orta Karadeniz bölgesinde bir ilde yapmış oldukları araştırma da olguların %88, 20' sinin erkek % 11,8'inin kız olduğu, Sarı ve arkadaşlarının, (2017-2018) Sivas ilinde yaptıkları araştırmada olguların %90,6'sının erkek % 9,4'ünün kız olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Yapmış olduğumuz araştırma ile bu araştırmalar sonucu ortaya çıkan veriler benzerlik göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre olay türü dağılımında erkek ve kız olgular arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamış olsa da genel toplamda erkeklerin kadınlara

oranla daha fazla suça yöneldikleri tartışılmaz bir gerçeklik olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Buna mukabil Dönmezer(1984) bu durumu genel itibarıyla biyolojik özelliklerle açıklamanın yetersiz kalacağını, erkek suçluluğunun yüksek oluşunun toplumsal roller, erkeklerin kadınlara oranla risk alma seviyelerinin yüksek oluşu gibi nedenlerle ilişkilendirmektedir.

Suça itilen çocukların yaş dağılımları incelendiğinde ilk grupta yer alan 12-13-14 yaş grubunun % 16,8 ikinci grupta yer alan 15-16-17 yaş grubunun ise % 83,2 oranında olduğu görülmektedir. Yaş olarak incelendiğinde suçun % 44,3 ile 17 yaş grubunda yoğunlaştığı en az suçun ise %2,4 ile 12 yaş grubunda işlendiği tespit edilmiştir.

Odacı'nın (2004-2005) yıllarında Samsun ilinde yapmış olduğu çalışma da hakkında yasal işlem yapılarak adli mercilere intikal ettirilen çocukların % 43,2'sinin 12-13-14 yaş arasında %56,8'inin 15-16-17 yaş arasında oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Aygencel'in (2011-2015) yılları arası Ankara'da yaptığı başka bir çalışmada ise 12-13-14 yaş grubunun % 16,8 ikinci grupta yer alan 15-16-17 yaş grubunun ise % 83,2 oranında olduğu anlaşılmıştır. Benzer biçimde Pelit ve Alkan'ın (2008-2017) yaptığı araştırmada olguların % 65,8'inin 15-17, % 28,35'inin 12-14 yaş aralığında oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Bahse konu her iki çalışma sonucu 15-16-17 yaş grubunda suça yönelmenin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bulgular çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Suça sürüklenen çocukların öğrenim durumlarına bakıldığında olguların % 45,5 oranında ortaokul % 43,5'inin ilkökul, %11' inin ise lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Olguların % 89'unun düşük eğitim düzeyine % 11 inin ise orta seviyede eğitim düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şengül ve Aygencel'in 2012 ve 2015 yıllarında Ankara da yapmış oldukları çalışmalarda suça yönelen çocukların % 92'isinin düşük (ilk ve ortaokul) seviyede eğitim düzeyine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Ortaya çıkan bu verilerin

çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Kanımca eğitim durumunun doğrudan doğruya suça yönelmeyi önleyici bir etkisinin olup olmadığını tespit etmek mümkün gözükmemektedir. Ancak şunu söyleyebiliriz ki çocuğun muntazam bir şekilde bir eğitim kurumuna devam etmesi, ailenin de bu konuda çocuğa destek vermesi pek tabi çocuğun suça yönelmesini önlemese bile olumlu manada bir etkisinin olacağına delalet eder. Zira eğitim ve öğretim bireyin başarılı bir toplumsallaşma süreci geçirmesine yardımcı olur. Burada yaşanacak bir eksiklik, yetersizlik birçok sorunun kaynağı olabilmektedir.

Suçta sürüklenen çocukların çalışma durumlarına göre dağılımına bakıldığında bu kategoride yer alan suça sürüklenen çocukları üçe ayırmak yerinde olacaktır.

1) Çalışmayanlar, 2) Öğrenciler, 3) Çalışanlar.

Büyük grubu, öğrenci olmayan çalışmayanların (%63,1) oluşturduğunu görmekteyiz. Çalışmayan öğrencilerin oranı ise % 20' dir. Öğrenci olup suça sürüklenenlerin işlemiş oldukları suçların dağılımına bakıldığında %46,9' unun hırsızlık, %43,8' inin şiddet içerikli suçlar (Kasten Yaralama, Tehdit, Mala Zarar Verme vb.) %9,3 ' ünün ise çeşitli suçları işlediği anlaşılmaktadır.

Olgulardan % 16,9' u bir işte çalışmaktadır. Çalışan çocukların % 85'inin sokakta çalıştığı ve sermaye yoğun işler olarak nitelenen pazarcılık, balıkçılık, seyyar satıcılık ile emek yoğun işler olarak nitelendirilen hamallık, kağıt/hurda toplayıcılığı, yaptığı tespit edilmiştir. Genel olarak ailelerinin maddi yetersizliği sebebiyle sokaklarda emek yoğun ve sermaye yoğun işlerde çalışan bu çocukların temel özelliği sokakta çalışmaları ve akşam gidebilecekleri bir evlerinin olmasıdır.

Aygenel'in 2011-2015 yılları arasında Ankara ilinde yaptığı çalışma da olguların %63'4'ünün çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışma olan 2019 yılında Duman Denizli ilinde olguların % 29.1'inin çalıştığını, %70,9' unun ise çalışmadığını tespit etmiştir. Duman'ın tespit ettiği veriler çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Herhangi bir sebeple okula devam etmemenin bunun yanında herhangi bir işle meşgul olmamanın, çocuk üzerinde maneviyat bozucu etki yapacağı ve çocuğu suça yöneltici eylemlerde bulunmaya zorlayacağı bazı yazarlar tarafından üzerinde mutabık kalınan hususlardandır. Ancak yapmış olduğumuz araştırma da öğrenci ve çalışan konumunda olan çocuklarında suça yöneldikleri görülmektedir.

Hiçbir çocuk bir suç bulsam da işlesem güdüsüyle hareket etmeyecektir. Sutherland suç davranışlarının sosyal çevre ve etkileşimler yoluyla öğrenildiğini savunduğu farklılaşan ilişki teorisinde (differential association theory) bireylerin bulundukları sosyal çevrelerinin, yakın ilişkilerinin ve toplumun normlarına dair etkileşimlerinin suçlu davranışlarını öğrenmelerindeki en önemli motivasyon kaynağı, olduğunu savunur. Ona göre suç davranışı suç işleyen bireylerle kurulan ilişkiler yoluyla öğrenilir. Hatta suçun nasıl işleneceği ve suçlulukla ilgili değerler bu etkileşimle şekillenir.

Suça sürüklenen çocukların engelli olup olmama durumları ile psikolojik veya fiziksel bir hastalığının olup olmadığı var ise bu konuda psikolojik destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları incelendiğinde olguların %94,1'inin psikolojik veya fiziksel bir hastalığının olmadığı tespit edilmiştir. Olgulardan 2'sinin (%1,2) engelli olduğu, 6 olgunun psikolojik bir rahatsızlığı olduğu (%4.7), bu olgulardan 5'inin (%83,3) psikolojik destek hizmetlerinden faydalandığı 1 olgunun (%16,7) ise psikolojik destek hizmetlerini istemediği anlaşılmıştır.

Suça yönelen çocukların bir çoğunda (%94,1) fiziksel veya psikiyatrik bir rahatsızlık veya bir anomali bulunmamaktadır. Psikiyatrik rahatsızlığı bulunan olguların % 66,6' sı şiddet içeren suçlar olarak tanımlanan yaralama ve tehdit suçlarını % 33,4'ünün ise hırsızlık ve uyuşturucu madde kullanma suçlarına yöneldiği tespit edilmiştir.

Beşer ve arkadaşlarının (2017-2018) yılları arasında bir bölge ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde 13-18 yaş arası 45 suça sürüklenen çocuk üzerinde yapmış olduğu çalışmasında olguların %88,9'unun herhangi bir fiziksel hastalıklarının olmadığı, olguların %57,8'inde ise dikkat eksikliği, davranım bozukluğu

saptanmıştır.

Aygenel'in çalışmasında ise olguların %79,8'inin herhangi bir psikolojik veya fiziksel bir hastalığının olmadığı saptanmıştır. Her iki çalışmada ortaya çıkan bulgular çalışmamızı destekler niteliktedir.

Dönmezer (1984) kişiyi suça yönelten sebeplerin suçludaki içgüdü ve kişilik anomalileri ile sosyal unsurların birlikte mütalaa edilmesiyle anlaşılabilirliğini ifade eder. Zira kişinin akıl hastalığı ile suç davranışı arasında doğrudan doğruya ilişki kurulduğu hallerde bile en ziyade etkili olan unsur sosyal kuvvetlerdir.

Suça yönelen çocuklardan %13,2'sinin en az bir defa uyuşturucu-uyarıcı madde kullandığı, %7,5'inin alkol kullandığı %1,9'unun ise uyuşturucu ve alkol kullandığı tespit edilmiş ancak sigara kullanıp kullanmadıkları ile ilgili sağlıklı veri elde edilememiştir.

Uyuşturucu kullandığı tespit edilen olguların %85,8'inin ebeveynlerinin suç geçmişi olduğu tespit edilmiştir. Olguların %57,2'sinin anne ve babasının, %23,8'inin yalnızca babasının, %4,8'sinin yalnızca annesinin suç geçmişinin olduğu tespit edilmiştir. Olgulardan %14,2'sinin ise anne ve babasının suç geçmişinin olmadığı tespit edilmiştir. Bunların %33,3'ünün uyuşturucu madde kullanma geçmişi olduğu, saptanmıştır. Ebeveynlerden uyuşturucu madde kullanma geçmişi bulunanların %19,1'i olguların babası %14,3'ü olguların annesi konumundadır.

Uyuşturucu kullanan olguların %47,6'sı çekirdek aile, % 54,4'ü parçalanmış aileye mensuptur. Herhangi bir sebeple aile birlikteliği sona eren olguların %90,9'u annesiyle, % 9,1 babasıyla yaşadığı tespit edilmiştir.

Madde kullanımıyla ilgili Pelin ve Alkan'ın orta karadeniz bölgesinde bir ilde yapmış oldukları çalışmalarında sigara-alkol-uyuşturucu madde kullananların oranı %29,2 olarak saptanmıştır. Çalışma bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir. Karabulut ve Semender' in (2006) yılında yapmış oldukları

çalışmada bu oran %9,9 olarak bulunmuştur. Çalışmamızla paralellik göstermemektedir.

Bilaç ve arkadaşlarının (2014-2017) yılları arasında madde kullanan çocuklar üzerinde yapmış oldukları araştırmada madde kullanan olguların % 19'unun ailesinde madde kullanma öyküsü olduğunu saptamışlardır. Bu oran çalışmamızda % 33,3'tür.

Tüm bu veriler ışığında genel kanaat sosyal bir kurum olan ailenin kurallara itaat ettiren sosyalleştirici rolünün çocuğun suça yönelmesini engelleme noktasında esaslı bir unsur olduğudur. Zira kriminojen bir yapıya sahip olan veya herhangi bir sebeple bütünlüğü bozulan veya eşler arası uyumun olmadığı, iletişim kanallarının açık olmadığı ailelerde çocuğa olumlu anlamda rol model olacak, çocuğun eylem ve davranışlarını kontrol edecek uyumlu bir otoritenin varlığından söz etmek mümkün olmayacak, ebeveynin çocuk üzerindeki etkisi azalacaktır. Çocukların neden suçlu davranışa yöneldiklerini tek bir nedenle açıklamak olası değildir. Ancak aile çocuğu suça yönelten, onun istenmeyen davranış sergilemesine yol açan unsurlar içerisinde belki de en önemli olanıdır.

Suçta sürüklenen çocukların geçmişlerinde intihar veya intihara teşebbüs öyküsünün var olup olmadığı ile ilgili ortaya çıkan verilere bakıldığında olgulardan %5,6' sının intihara teşebbüs öyküsünün olduğu tespit edilmiştir. Olgulardan 5'i (%55,6) kız 4'ü (% 44,4) erkektir. Olguların %78'i çoklu ilaç içimi, %22' si kesici alet kullanarak teşebbüs girişiminde bulunmuştur. Kızların tamamı çoklu ilaç içimi suretiyle intihara teşebbüs girişiminde bulunmuştur. Bu oran erkeklerde % 50 düzeyindedir. Erkeklerin % 50'si kesici alet kullanmıştır. intihara teşebbüs öyküsü bulunan olguların % 22,2'sinin uyuşturucu kullandığı %11,1' inin ise psikiyatrik yönden rahatsızlığının bulunduğu tespit edilmiştir.

Olguların aile durumu incelendiğinde olguların %55,6' sının parçalanmış, % 44,4' ünün ise çekirdek aileye mensup olduğu ayrıca % 33,3' ünün ebeveynlerinin geçmişinde intihara teşebbüs öyküsünün olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca olguların % 78' i düşük gelir düzeyine sahip ailelere mensuptur.

Suça yönelen çocukların intihara teşebbüs etme öyküsü, birbiriyle ilintili birçok faktörün bir araya gelmesi ile açıklanabilir. Yapılan araştırma da intihar öykülerinin tamamının gösteri-teşhir amacı taşıdığı, büyük bir çoğunluğunun (%78) düşük gelir düzeyine sahip ailelere mensup olgular tarafından gerçekleştirildiği, anlamlı bir fark olmasa da (55,6) parçalanmış ailelere sahip olgularda daha fazla görüldüğü bir kısmının (%33,3) aile bireylerinde de intihara teşebbüs öyküsünün bulunduğu, olguların yaş düzeyleri incelendiğinde ise % 100'ünün genç olarak nitelendirdiğimiz 14-17 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Genel itibarıyla dezavantajlı ailelerden geldikleri anlaşılan çocukların ailenin sağlaması gereken güvenlik duygusundan mahrum kaldıkları anlaşılmaktadır. Aile ortamında yaşanan bu olumsuzlukların çocukların intihara teşebbüs davranışıyla yakından ilgili olduğu değerlendirilmektedir.

Suça yönelen çocukların doğum yerleri ile ilgili ortaya çıkan veriler incelendiğinde %84' ünün Tekirdağ % 16' sının Tekirdağ dışında ki illerde doğduğu tespit edilmiştir. Aygencel (2011-2015) Ankara ilinde yaptığı araştırmada olguların %72'sinin Ankara %28'inin Ankara dışı illerde doğduğu tespit edilmiştir. Gural'ın (2009) yılında Erzurumda yaptığı araştırmada % 93,9'unun Erzurum ilinde doğduğu saptanmıştır. Her iki çalışmada ortaya çıkan bulgular bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Doğum yeri, çocuğun yaşadığı çevresel ve toplumsal faktörlerin birleşiminden dolayı suça yönelmede önemli bir etkidir. Suça yönelen olguların büyük bir çoğunluğunun %63,1'inin toplumsal normların zayıf olduğu, düşük gelirli ve yetişkin suçluluğunun da yüksek olduğu dezavantajlı bölgelerde ikamet etmektedir. Edwin Sutherland'ın Farklılık İlişkisi Teorisinde belirttiği temel görüş, çocukların suça yönelmesi, sosyal çevrelerinde suçlu bireylerle ne kadar zaman geçirdiklerine bağlıdır. Çocuğun doğduğu ve büyüdüğü yerde suç kültürü yaygınsa, birey suç davranışlarını daha kolay öğrenir.

Çocuğun doğum yeri ve çevresi, bireyin davranışlarının şekillenmesinde

önemli bir etkidir. Çocukların suça yönelmesi, çevresel faktörlerden etkilenir. Mahalledeki sosyal destek eksikliği, ekonomik yoksulluk ve toplumsal dışlanma, çocukların suça yönelmesini kolaylaştırabilir.

Suçta sürüklenen çocukların kardeş sayıları, aile durumları, hanede birlikte yaşadığı kişiler, hanedeki kişi sayısı ve hanede beraber yaşadığı kişilerin sosyo-ekonomik görünümü ile ilgili elde ettiğimiz veriler değerlendirildiğinde, olguların % 76,2'sinin 2 ve üzeri kardeşe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Güral'ın (2009) yapmış olduğu araştırmada olguların % 98,3'ünün 2 ve üzeri kardeşe sahip olduğu saptanmıştır. Aygencel (2011-2015) yapmış olduğu araştırmada olguların % 60,8'inin 2 ve üzeri kardeşe sahip olduğunu tespit etmiştir. Her iki çalışma da saptanan bulgular çalışmamızı desteklemektedir.

Aile durumları ile ilgili çalışmamızda olguların %41'8'inin herhangi bir nedenle tek ebeveynle yaşadığı %3,2'sinin aile denetiminden uzak sevgi evinde yaşadığı, olguların %64,1'inin kalabalık aile olarak adlandırabileceğimiz aile yapısına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Dursun (2019) çalışmasında olguların %80,6'sının çekirdek aileye % 19,4'ü ise parçalanmış aileye mensuptur. Güral'ın (2009) Erzurum ilinde yapmış olduğu araştırmada olguların % 95,2'si çekirdek aileye mensuptur. Karabulut ve Semender' in 2006 yılında yapmış oldukları çalışmalarında olguların % 77,8'inin çekirdek aileyle yaşadığını tespit etmişlerdir. Bilaç ve arkadaşları (2014-2017) çalışmalarında olguların %69,8'i çekirdek aileye mensuptur.

Yapılan beş araştırmada da çocukların büyük oranda çekirdek aileye mensup olduğu saptanmıştır. Araştırmalarda saptanan sonuçlar ile çalışmamız paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda olguların % 92,67'sinin ise orta ve düşük seviyede gelir düzeyine sahip ailelerde yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca detaylarına "Suç İle İlgili Bilgiler" kısmında değineceğimiz Suçta sürüklenen çocukların ebeveynlerinin

ve/veya birlikte yaşadığı kişilerin suç geçmişlerinin varlığı ile ilgili veriler incelendiğinde suça yönelen çocukların ebeveynlerinin ve/veya birlikte yaşadığı kişilerin %71,5 oranında suç geçmişlerinin olduğu tespit edilmiştir.

Aygencel (2011-2015) çalışmasında %90'ının düşük orta gelir seviyesine sahip ailelerden geldiğini saptamıştır. Bilaç ve arkadaşları (2014-2017) çalışmalarında olguların babası konumunda olanların %9,5'i işsiz, % 4,8'i memur geriye kalan kısım çeşitli meslekler. Anne ise %82,5 oranında ev hanımıdır. Bilaç ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmalarında olguların büyük bir kısmının düşük veya orta gelir seviyesine sahip ailelere mensup oldukları değerlendirilmektedir. Her iki çalışma yapmış olduğumuz çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Suçla yönelen çocukların mensup olduğu ailelerin yapıları, suç geçmişleri ve ekonomik görünümleri, çocukların suç davranışının gelişmesinde önemli bir rol oynar. Yapılan araştırmamız neticesinde ortaya çıkan bulgularda çocukların kalabalık bir aileye sahip oluşu ve maddi imkânların yetersizliği, ebeveynin çocuğa olan bireysel ilgisinin azalmasına ve çocuğun dışarıdan gelebilecek olumsuz etkilere açık hale gelmesine neden olabilmektedir. Bunun yanında çekirdek aileye mensubiyet fazla olsa da azımsanmayacak oranda parçalanmış aileden gelen çocukların genellikle duygusal ve psikolojik sorunlar yaşamalarına ve suça eğilimlerinin armasına sebep olan bir diğer etkidir. Ayrıca suça yönelen çocukların büyük bir çoğunluğunun (%71,5) ailelerinin suç geçmişlerinin varlığı çocukların aile bireylerini rol model alması ile açıklanabilir.

Yapmış olduğumuz araştırmada ortaya çıkan verilerden anlaşılabileceği üzere ailenin geniş olmasının tek başına çocuk suçluluğu üzerinde bir etkisi yoktur. Ancak diğer şartlarla birlikte değerlendirilmesi ile suça yönelme sebebi sayılabilir. Zira aynı sosyo-kültürel şartlardan gelen ve aynı dezavantaja sahip bölgelerde ikamet eden ailelere mensup çocuklar arasındaki suça yönelmeyenlerin oranının suça yönelen çocuklardan yüksek oluşu bu tezimizi kanıtlamaktadır.

Nitekim Sutherland ve Cressey'in suça yönelen çocukların, mensup oldukları

aileleri tasnif ettikleri çalışmalarında suça yönelen çocukların aile özelliklerini;

- 1) Bu ailelerin suç geçmişleri vardır.
- 2) Parçalanmış bir yapıya sahiptirler.
- 3) Ebeveynler çocuk üzerinde kontrol yürütememektedirler.
- 4) Ev gereğinden Fazla Kalabalıktır, şeklinde tanımlamaktadırlar.

5.2 Suça Sürüklenen Çocukların İşlemiş Oldukları Suçların Analizi

Yapılan çalışmada incelenen olguların % 45,6'sının 1 % 45'inin ise 2 ve 2 den fazla suç işlediği tespit edilmiştir. Haklarında beraat, Ceza Verilmesine Yer Olmadığı (CVYO) kararı verilenlerin oranı ise % 9,4 dür. Araştırmamızdan anlaşılabacağı üzere suça yönelen çocukların büyük bir kısmı suç işlemeyi alışkanlık haline getirmemişlerdir. Kişiyi suç işlemeye yönelten tavır ve hareketler bir çok sebepten kaynaklansa da, aile, iş, okul ve arkadaş çevresi, sosyal çevre başlıca sebepler olarak göze çarpmaktadır.

Suça sürüklenen çocukların suç geçmişleri incelendiğinde % 45,6'sının ilk suçu olduğu yani tekrar eden suç kaydının veya suç geçmişinin olmadığı %45'inin ise birden fazla suç işlediği görülmektedir

Kovuşturma aşamasında ilk suçu olanlar yani suç geçmişi olmayanlar en çok %30,1 oranında kasten yaralama suçuna % 26 oranı ile ikinci sırada hırsızlık suçuna yönelmişlerdir.

İlk suçu olanların %8,2'si kız % 91,8'i ise erkektir. Erkek olguların büyük bir çoğunluğu Mal Varlığına Karşı Suçlar İle Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, Kız olgular ise Mal Varlığına Karşı Suçlar İle Şerefeye Karşı Suçlardan hüküm giymişlerdir.

Tekrar eden suç kaydı olanların %73,44' ü Mal Varlığına Karşı Suçlara yönelmişlerdir. Bu olguların % 42,8' i hırsızlık suçu ve nitelikli halleri, % 16,41' i Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu, % 14,23' ü ise Mala Zarar Verme Suçuna yönelmiştir.

Suç geçmişi olanların % 3,4' ü kız % 96,6'sı ise erkektir. Erkek olguların büyük bir çoğunluğu Mal Varlığına Karşı Suçlar İle Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlara, kız olgular ise Vücut Dokunulmazlığına Karşı suçlara yönelmişlerdir.

Kovuşturma aşamasında ilk suçu olanlar ile tekrar eden yani suç geçmişi olan olgularla ilgili daha önce yapılan çalışmalarda elde edilen bulgulara baktığımızda Aldemir'in 2010 yılında İstanbul ilinde yapmış olduğu çalışmada olguların % 58'3 ünün hırsızlık suçuna yöneldikleri tespit edilmiştir. Karabulutun ve Semender'in (2006) Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde yapmış oldukları araştırmada suç çeşitleri bakımından her üç bölgede ilk sırayı hırsızlık suçu almıştır. İkinci ve üçüncü sırada ise vücut dokunulmazlığına karşı suçlar kategorisindeki eski TCK' ya göre müessir fiil (yaralama) ve şahıs hürriyeti (hürriyete karşı işlenen suçlar) yer almaktadır. Çalışmamız Aldemir'in çalışmasındaki bulgularla paralellik göstermekte, olgular ilk suç tekrar eden suç şeklinde kategoriye ayrılmadığından karabulutun çalışması ile ilk üç sırayı paylaşan suç çeşitleri bakımından paralellik göstermektedir.

Aygenel'in 2011-2015 yılları arasında yapmış olduğu çalışmasında Kovuşturma aşamasında ilk suçu olanların oranı % 85,1'dir. Veriler çalışmamızla paralellik göstermemektedir.

Her iki cinsiyete mensup olgular en çok hırsızlık suçuna yönelmiştir. Bunun dışında şayet ortada tekrar eden bir suç çeşidi var ise muhakkak Mal Varlığına Karşı Suçlardan hırsızlık suçu olduğu tespit edilmiştir. Çocukların hırsızlık suçuna yönelme sebeplerini Sosyal Öğrenme Kuramı ışığında açıklayabiliriz. Nitekim çocuklar çevrelerindeki bireyleri gözlemleyerek, onların davranışlarını taklit ederek ve sonuçlarını değerlendirerek öğrenirler. Suça yönelen akran grupları, suç işleyen ebeveynler, çocuk için güçlü bir model oluşturmaktadır. Eğer çocuk, hırsızlık sonrası cezalandırılmıyor veya suç işlemekten pişmanlık duymayı öğrenmiyorsa, bu davranışın zararsız olduğunu düşünebilir.

Suçu alışkanlık haline getirdiği düşünölen % 45 oranındaki olguların ise suça yönelme sebeplerini Edwin Sutherland'ın Diferansiyel Birliktelikler Teorisi ile açıklamak mümkündür. Bu teoriye göre, insanlar suç davranışlarını başkalarından öğrenirler. Suç işleme eğilimi, bireyin çevresindeki diğör insanların suçlu davranışlarını gözlemlemesi, onlarla etkileşim kurması ve bu davranışları benimsemesiyle gelişir.

Suça yönelen çocukların çocuk ıslahevine veya çocuk eğitim evine girip girmedikleri ile ilgili elde ettiğimiz verileri incelediğimizde olguların %32,5' inin çocuk eğitim evi veya çocuk ıslahevine girdiği % 67,5'inin ise girmediği tespit edilmiştir. Giren olguların %82,7' sinin hırsızlık suçundan çocuk eğitim evine veya çocuk ıslahevine girdiği tespit edilmiştir. Aygencel (2011-2015) yaptığı çalışmada % 83,2 olgunun çocuk eğitim evine veya çocuk ıslahevine girmediği %16,8'inin girdiği tespit edilmiştir. Girenlerin ise %77'sinin Mal Varlığına Karşı İşlenen suçlardan hüküm giydiği saptanmıştır. Bu çalışma ile bizim çalışmamız paralellik göstermektedir.

Elde edilen verileri Sosyal Öğrenme Kuramı ışığında değerlendirildiğinde hırsızlık davranışı ödüllendirilirse davranış tekrarlanabilir. Çocuğun yaşadığı maddi veya duygusal tatminin azaltılması için cezalandırılması çocuğun suça yönelmesini engellemese bile en azından azaltacaktır.

Suça sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların işlendikleri bölgelere göre dağılımına bakıldığında suçun %54,6 oranında dezavantajlı grupların yaşadığı bölgeler ve bu bölgelere yakın yerleşim alanlarında işlendiği tespit edilmiştir.

Şehrin farklı bölgelerinde suç oranlarının neden farklı olduğunu açıklamak için Suç Ekolojisi Kuramı (Sosyal Düzensizlik) ışığında açıklayabiliriz. Bu teoriye göre farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip bölgelere ayrılan şehirlerde suç oranları genellikle sosyal dezavantajların yoğun olduğu bölgelerde daha yüksektir. Bu bölgeler düşük gelir düzeyi, yüksek göç oranları, aile yapısında bozulmalar, yetersiz sosyal bağlar ve yetersiz toplumsal denetim gibi özelliklere sahiptirler.

Suça sürüklenen çocuklar tarafından işlenen suçların suç yeri dağılımı, mevsimsel dağılımı ve suçların zamana göre dağılımı ile ilgili elde ettiğimiz veriler incelendiğinde işlenen suçların % 54 oranında açık alanda %51,1'inin ilkbahar-yaz aylarında, %53,6' sının ise gece vakti işlendiği tespit edilmiştir. Oranlar arasında anlamlı bir fark görünmemektedir. Suç ile iklim faktörü arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan teorisyenlere göre, iklimin suç üzerindeki etkisi matematiksel olarak açıklanamasa da iklimin sosyal yaşantı üzerindeki etkisinden bahisle dolaylı etkisinin olabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim Suçların büyük bir çoğunluğunun açık alanda, ilkbahar ve yaz mevsiminde ve gece vakti işlenmesi bize tipik bir hırsızlık suçunun işleniş biçimi yönünde ipucu vermektedir. Bunun yanında yaz aylarında insanlar evlerine çekilmezler ve geç saatlere kadar dışarıda vakit geçirirler. Bu durum kişinin mülkiyeti üzerindeki hâkimiyetini sekteye uğratması dolayısıyla mal varlığına karşı suçlarda bir artış yaratabilmektedir. Ayrıca havaların sıcak olduğu zamanlarda insanlar arası ilişkiler de artmasına bağlı olarak ortaya çıkan insanlar arası ilişkinin yoğunluğu kişilere karşı işlenen suçlar bakımından imkan ve fırsat yaratabilmektedir.

Suça sürüklenen çocukların % 68,9'u Mal Varlığına karşı Suçlara yönelmiştir. İkinci sırada ise (%13,7) Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar gelmektedir. Diğer suçlar ise % 4,9 Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar, % 3,8 Şerefe ve/veya Hürriyete Karşı Suçlar, % 3,3 6136 Sayılı Kanuna Muhalefet, % 1,8 Genel Tehlike Yaratan Suçlar, % 0,7 Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar ve/veya Bağlantılı Şerefe Karşı Suçlar, % 13 ise çeşitli suçlardır.

Suça sürüklenen çocukların %71,5' inin anne veya babasının bir veya daha fazla suç geçmişİ bulunmaktadır. Bunlardan % 25,6'sının anne veya babasının veya her ikisinin hırsızlık suçunu işlediği tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında çocukların daha çok hırsızlık suçuna yönelmelerinin sebebini sosyal öğrenme teorisi ile açıklamak mümkündür. Bu teoriye göre çocuklar çevrelerindeki bireylerin suç işlemesini gözlemlediğinde bu davranışları normalleştirebilirler. Aile bireylerinin ya da mahalledeki rol modellerin suça karışmış olması çocuğun hırsızlık davranışını benimsemesine neden olabilir.

Suça sürüklenen çocukların suç aleti kullanım durumları ile ilgili veriler incelendiğinde olguların %48,1'inin suç aleti kullandığı tespit edilmiştir. Suç aleti kullanan olguların %55,8'i Silahla Tehdit, 6136 Sayılı Kanuna Muhalefet, Yaralama ve nitelikli halleri suçunu işlerken tabanca, av tüfeği, bıçak ve sopa, kullanmışlardır. Olguların % 13'ü hırsızlık suçunu işlerken suç aleti kullanmıştır. Olguların %19,5'i ise Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmıştır. Aygencel' in 2011-2015 yılları arasında Ankara ilinde yapmış olduğu araştırma da suça yönelen olguların %38' inin suç aleti kullandığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile elde edilen bulgular bizim yapmış olduğumuz çalışmayla paralellik göstermektedir. Suç aleti kullanan olguların % 55,8' inin şiddet suçları olarak nitelendirilen suçlarda kullanılmak üzere şiddet aleti (tabanca, av tüfeği, bıçak, sopa) kullandığı tespit edilmiştir. Kanaatimizce çocuklar suçun işlenmesini kolaylaştırmasının yanında şiddeti normalleştirdiği ve bir güç aracı olarak gördüğü için suç aletine başvurmaktadır.

Suça yönelen çocukların haklarında verilen gözaltı/tutuklama kararları dolayısıyla elde edilen veriler değerlendirildiğinde %21,9 hakkında gözaltı tedbiri uygulandığı, %19,4'ü hakkında Tutuklama tedbirine başvurulduğu, %11,9'u hakkında ise gözaltı tedbiri sonrası tutuklama tedbirine de başvurulduğu tespit edilmiştir.

Çocuklar hakkında tedbir uygulanırken, 5395 sayılı kanunun 4. maddesinde yer alan suça sürüklenen çocuklarla ilgili son çare olarak özgürlüğü kısıtlayıcı tedbire başvurulması gerektiği yönündeki hükmüne binaen çocuklar hakkında özgürlüklerini kısıtlayan tedbirlere son çare olarak başvurulduğu anlaşılmaktadır.

Suça sürüklenen çocuklar hakkında kovuşturma sonrasında mahkeme tarafından verilen kararlar ile ilgili ayrıntılı bilgiler bulgular kısmında verilmiştir.

Suça yönelen çocukların ebeveynlerinin veya beraber yaşadıkları bireylerin eğitim düzeyi, suç geçmişlerinin varlığı, alkol, uyuşturucu madde kullanıp kullanmadıkları, intihar öykülerinin olup olmadığı ile ilgili veriler incelendiğinde;

%85'inin düşük eğitim düzeyine sahip ailelere mensup olduğu, %71,5' inin anne veya babasının bir veya daha fazla suç geçmişinin bulunduğu, %7,6'sının anne veya babasının alkol kullandığı, % 6,3'ünün ise anne veya babasının uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir.

Çalışmada ebeveynlerin % 85'inin düşük eğitim seviyesine sahip olduğu saptanmıştır. Olguların baba eğitim düzeyi % 78,4 ilkokul, % 13,8 ortaokul, %3,2 lise, %4,6 okuryazar düzeyindedir. Olguların anne eğitim düzeyi, % 62 ilkokul, % 4,6 ortaokul, % 4,6 lise, %1,5 lisans, %18,5 okur yazar, % 9,3 eğitimsiz düzeyindedir. Bilaç ve arkadaşlarının (2014-2017) yapmış oldukları çalışmada olguların Baba eğitim düzeyi % 84,1 eğitimsiz-ilk-ortaokul seviyesinde, Anne eğitim düzeyi ise %98,3 oranında eğitimsiz-ilk-ortaokul seviyesinde, Karabulut ve Semender (2006) yapmış oldukları çalışmada olguların, Baba eğitim düzeyi % 67,1 oranında eğitimsiz-ilk okul seviyesinde, Anne eğitim düzeyi % 85,2 oranında eğitimsiz-ilk okul seviyesinde olduğu saptanmıştır. Araştırmalarda elde edilen bulgular, çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Olguların %71,5'inin ebeveynlerinin her ikisinin de suç geçmişi vardır. Olgulardan % 24,7'sinin ise anne ve babasının suç geçmişi yoktur. Suç geçmişi olan ebeveynlerin % 56,3'ü evlilik birlikteliği devam etmekte ssç ile aynı anda haneyi paylaşmaktadır. % 31,1' i evlilik birlikteliği sona ermiş, ssç ile aynı haneyi paylaşan anne, % 8,4'ü ise evlilik birlikteliği sona ermiş, ssç ile aynı haneyi paylaşan baba konumundadır. Olguların % 4,2' si ise sevgi evinde yaşamaktadır,

Aygencel (2011-2015) Ankara'da yaptığı araştırmada hanede birlikte yaşadığı kişilerin % 87'sinin suç geçmişi yoktur. Bu veriler çalışmamızla paralellik arz etmemektedir. Çoban (2012) çalışmasında ssç' nin aile veya akrabalarının %67,1'inin suç geçmişinin olduğunu saptamıştır. Bu farklı kategoriler içermiş olsa da ssç' nin yakın çevresinde ki suçluluk oranı bakımından çalışmamızı desteklemektedir.

Suçla yönelen çocukların birlikte yaşadığı kişilerin alkol, uyuşturucu madde kullanıp kullanmadıkları incelendiğinde, suçla sürüklenen çocuğun babası

konumunda olan 9 olgunun alkol, 7 olgunun uyuşturucu kullandığı, 5 olgunun ise hem uyuşturucu hem alkol kullandığı, suça sürüklenen çocuğun annesi konumunda olan 3 olgunun alkol 3 olgunun ise uyuşturucu madde kullandığı tespit edilmiştir.

Suçta yönelen çocukların hanede beraber yaşadıkları bireylerin intihar öykülerinin olup olmadığı incelendiğinde; Olgulardan 21'inin aile bireylerinin intihar öyküsü olduğu tespit edilmiştir. İntihar öyküsü olan aile bireylerinden 6'sı Babası 10'u annesi 5'i ise olguların kardeşi konumundadır. Ayrıca geçmişinde intihar öyküsü olan olgulardan 2'sinin hem kendisinin hem annesinin, 1 olgunun Baba ve Annesinin birer kez İntihara teşebbüs öyküsü vardır.

Suçta yönelen çocukların büyük bir çoğunluğu düşük eğitim seviyesinde, yüksek suçluluk oranına sahip, gelir düzeyi düşük, suç oranı yüksek mahallelerde yaşayan, alkol ve madde kullanımının olduğu dezavantajlı olarak nitelendirebileceğimiz ailelere mensupturlar. Böylesi bir ortamda yetişen çocukların suça yönelmemelerinin mucize olacağını belirtmek isterim.

Elde edilen verileri “Sosyal Öğrenme Teorisi” ışığında değerlendirdiğimizde çocuğun yaşadığı çevresindeki normların ve düzenin eksikliği ile yoksulluk ve suçun bir yaşam biçimi olarak kabul edilmesi, çocuğun normlara aykırı davranışlar sergilemesinde önemli bir faktördür. Çocuk suça yatkın bir çevrede yetişirse, bu çevredeki suç davranışlarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenir.

Bir başka teori olan Diferansiyel Birliktelik Teorisine göre “ suçluluk öğrenilmiş bir süreçtir.” Çocuk yakın çevresinden ve önem atfettiği insanlardan suç davranışını ve suçlu davranışları haklı çıkaran veya kabul eden normları, değerleri ve motivasyonları öğrenir.

5.3.Suçta Sürüklenen Çocukların Yönelindikleri Mağdurlarla İlgili Bilgiler

Suçta sürüklenen çocukların suç işlerken yönelmiş oldukları mağdurların

sayıları, cinsiyet ve yaş dağılımı, eğitim durumu, medeni halleri ve sosyo-ekonomik durumları, doğum yerleri, ikamet bölgeleri, Alkol-uyuşturucu-uyarıcı madde kullanıp kullanmadıkları, intihar öykülerinin olup olmadığı incelenmiştir. Ortaya çıkan verilere göre suça yönelen çocuklar en çok (%86,3) 1 mağduru hedef aldıkları, %75,5 oranında erkek mağdurlara yöneldikleri, mağdurların büyük bir oranda (%69,8), 18-54 yaş aralığında genç ve orta yaş grubunda yer aldıkları, çocukların sıklıkla yöneldiği mağdurların (%63,4) düşük eğitim seviyesine sahip bireylerden oluştuğu ancak orta ve yüksek eğitim seviyesine sahip bireylerinde azımsanmayacak ölçüde suça sürüklenen çocukların hedefi haline geldiği, çocukların suç teşkil eden davranışlara yönelirken hedef almış oldukları mağdurların bir çoğunun (%53,1) evli bireylerden oluştuğu, mağdurların ekonomik görünümü incelendiğinde suça yönelen çocukların sosyo-ekonomik görünümü ile benzer biçimde mağdur olarak seçtikleri kişilerin de genellikle (% 80,4) düşük ve orta düzeyde gelir seviyesine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Suçta sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurların uyuşturucu madde ve/veya alkol kullanıp kullanmadığı ile ilgili veriler incelendiğinde olguların %11'inin uyuşturucu madde ve/veya alkol kullandığı uyuşturucu madde-alkol kullanan olguların büyük bir kısmının (%91,8) erkek mağdurlardan oluştuğu, mağdurların intihar öykülerinin olup olmadığı incelendiğinde; olguların % 4,5'inin intihara teşebbüs öyküsünün olduğu, bunların %60'ının kadın mağdur, %40'ının erkek mağdur konumunda olduğu, tespit edilmiştir.

Mağdurların doğum yerleri incelendiğinde %55,5' inin Tekirdağ doğumlu olduğu, % 48'8'inin ise yüksek suçluluk oranına sahip dezavantajlı mahallelerde oturduğu tespit edilmiştir.

Suçta sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurların suç türüne göre görünümü ile ilgili veriler incelendiğinde olguların en fazla (% 66,9) Mal Varlığına Karşı Suçlar kategorisinde işlenen hırsızlık suçunun mağduru oldukları, hırsızlık suçuna maruz kalan olguların % 80'inin erkek olduğu ve erkek olguların ise %75,4'ünün evli mağdurlardan oluştuğu tespit edilmiştir.

Vücut Dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar kategorisinde yer alan mağdurların %92,8' i erkektir. Bu suç mağduru erkeklerin %56,5'i evli, % 43,5' i bekar-boşanmış-dul kategorisindedir.

Hürriyete Karşı işlenen Suçlar kategorisinde yer alan mağdurların % 88,8'i erkektir. Bu suça maruz kalan erkek mağdurlardan evli olanlar ile bekar/boşanmış/dul kategorisinde olanların oranı eşittir.

Ortaya çıkan veriler mağdur olma riskini artıran faktörler bakımından değerlendirildiğinde, suça yönelen çocukların cinsiyet bakımından kadınlara kıyasla erkekleri mağdur olarak seçtikleri tespit edilmiştir. Yapmış olduğumuz araştırmada erkekler daha çok hırsızlık suçunun mağduru konumundadır.

Akıncı (2008) erkeklerin suç istatistiklerine göre özellikle şiddet suçlarının mağduru olduklarını belirtmektedir. Bizim çalışmamızda ortaya çıkan bulgular genel suç istatistikleri ile paralellik göstermemektedir. Zira suç istatistiğine yansıyan olguların faillerinin yetişkin veya çocuk olduğu belirtilmemiştir. Suç istatistikleri ile çalışmamız sonucu bulduğumuz veriler arasında ki farklılığın bundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Suça yönelen çocukların, yöneldikleri mağdurların büyük bir çoğunluğunun 18-54 yaş aralığında genç ve orta yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir. Mağdur açısından önemli bir risk faktörü olan yaş konusunda yapılan araştırmalar 19-60 yaş grubunda mağdur olma riskinin diğer yaşlara oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bizim çalışmamızda ortaya çıkan verilerle paralellik göstermektedir.

Mağdurların medeni durumu ile ilgili yapmış olduğumuz çalışmamızda % 53,1'inin evli, % 26,2' sinin bekar, %12,2 sinin parçalanmış aileye mensup olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mağdurların cinsiyet dağılımlarına baktığımızda %75,5'inin erkek, %16'sının kadın olduğunu görmekteyiz. İşlenen suçların nevi'ne göre % 69,2 malvarlığına yönelik işlenen suçlar, % 9,8 kişinin vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar, % 4,3 ise Hürriyete karşı işlenen suçlar neticesinde mağdur

oldukları tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu veriler suçun nev'ine, mağdurun ve failin cinsiyetine göre farklılık göstermektedir.

Mağdurların cinsiyet ve medeni durumlarına göre mağduru oldukları suçlar incelendiğinde mağdurların % 96,6'sının hırsızlık suçunun mağduru oldukları, bu mağdurların % 80'inin erkek, % 20' sinin kadın olduğu, hırsızlık suçunun mağduru olanların % 75,4'ünün evli-erkek olduğu % 24, 6'sının ise bekar-dul-boşanmış-erkek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hırsızlık suçunun mağduru olan kadınlarda ise %43,8'i evli, %56,2'si ise bekar-dul-boşanmış konumundadır.

Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlarda; Mağdurların %81,2'si erkek % 18,8'i ise kadındır. Erkeklerin % 35,41'i evli, % 64,6'sı bekar-dul-boşanmış konumundadır. Kadınların % 88,9'u evli % 11,1'i ise bekar-dul-boşanmış konumundadır.

Hürriyete Karşı İşlenen Suçlarda; Erkek mağdurların % 88,9, Kadın mağdurların ise % 11,1 oranında olduğu tespit edilmiştir. Erkek ve kadın olguların %50'si evlidir.

Yapılan araştırmalara göre evlenmemiş-boşanmış-dul olanların hırsızlık suçunda daha fazla risk faktörü taşıdıkları yönündedir. Çalışmamızda bu oran hırsızlık suçunda evli erkeklerde %75,4 evli kadınlarda ise %43,8'dir. Bizim çalışmamızda ortaya koyduğumuz projeksiyonda evlenmemiş-boşanmış-dul kadınların mağduriyet oranları ile yapılan diğer araştırmalar paralellik göstermektedir. Erkeklerde ise daha çok evli olanlar hırsızlık suçunun mağduru olmuşlardır. Vücut Dokunulmazlığına Karşı İşlenen Suçlarda mağdur görünümü bekar-dul-boşanmış erkekler ile evli kadınlar şeklindedir. Hürriyete Karşı İşlenen Suçlarda; Her iki cinsiyette aynı oranda bu suçun mağduru olabileceği tespit edilmiştir.

Bu bilgiler ışığında suça sürüklenen çocukların yöneldikleri mağdurun genç-orta yaş grubunda, gelir seviyesi düşük, evli ve suç oranı yüksek mahallelerde yaşadığını söyleyebiliriz. Bu bulgular bize suça sürüklenen çocukların kendileriyle

benzer sosyo-demografik özelliklere sahip mağdurlara yöneldiklerini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suçla sürüklenen çocuklara yönelik ortaya konulan çalışmada suçla sürüklenen çocukların ve işlemiş oldukları suçların özelliklerini, çocuk suçluluğunun nedenleri, yöneldikleri mağdurların özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Karmaşık ve çok boyutlu olan bu faktörlerin tespit edilmesi çocukların suçla sürüklenmesinin önlenmesi açısından önemli olduğu kadar etkili bir şekilde ele alınabilmesi bireyden topluma kadar çeşitli düzeylerde önlemler ve politikalar gerektirir. Çocukları suçla yönelten etkenlerle mücadele ederken hem önleme hem de suçla yönelen çocukların rehabilitasyonu hedeflenmelidir. Bu bağlamda çok boyutlu bir yaklaşımı gerektiren suçla mücadele için ortaya konulan çalışmada sonuç ve önerilerimizi aşağıda özetlenmiştir;

1. Çalışmada elde edilen veriler suçla yönelen çocukların büyük bir çoğunluğunun erkek olduğunu ortaya koymaktadır. Bilindiği üzere aile, çocuğun ilk sosyal çevresi ve temel değerlerin öğrenildiği yerdir. Çocuğun karakter gelişimi toplumsal normlara uyumu ve davranışlarının şekillenmesinde aile belirleyici bir rol oynar. Ailenin

olumsuz tutumları ise çocuğun psikolojik, duygusal ve davranışsal sorunlar yaşamasına neden olur. Ailenin çocuk üzerinde ki etkisinden hareketle ebeveynlere çocukların psikolojik, ve sosyal ihtiyaçlarının anlaşılabilmesi, çocukla ebeveynler arası sağlıklı iletişim yollarının sağlanabilmesi için eğitimler verilmelidir. Bunun yanında çocukları suça itebilecek çevresel ve ailevi risk faktörleri belirlenmeli ve bu risklerin nasıl azaltılacağı konusunda ilgili bakanlıklar, kolluk kuvvetleri, yerel yönetimler ve ceza adalet sistemi içerisinde yer alanlar ortak bir biçimde hareket etmelidirler.

2. Suça sürüklenen çocukların yaş dağılımına bakıldığında büyük bir çoğunluğunun 15-17 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Kimlik arayışı, özgürlük ihtiyacı ve toplumsal normlara uyum sağlama baskısı gibi faktörler ergenlerin davranışlarını etkiler. Ergenlik döneminin girift yapısı bazı bireylerin suça yönelmesine neden olabilir. Çocukların bu dönemi sağlıklı atlatabilmelerine yardımcı olmak için problem çözme, öfke kontrolü ve sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik terapi seansları düzenlenebilir. Çocuklara olumlu rol modellerle iletişim kurma fırsatı sağlanabilir. Spor, müzik, resim ve tiyatro gibi etkinlikler, çocukların stresle başa çıkmalarını ve kendilerini ifade etmelerini sağlar. Burada aile okul ve yerel yönetimlerin dahil olduğu işbirliği önemlidir.

3. Suça sürüklenen çocukların eğitim düzeylerinin düşük ve orta düzeyde olduğu görülmektedir. Dezavantajlı bölgelerde ulaşım ve burs gibi projeler geliştirilerek çocukların okula erişimi artırılabilir. Ayrıca öğrenime devam edemeyenler için özel eğitim programları, meslek edindirme kursları düzenlenmeli, Çocukların yeteneklerini ve ilgi alanlarını keşfetmelerine yardımcı olacak yaratıcı eğitim modelleri benimsenmelidir. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve okul işbirliği ile onları sosyal hayata kazandıracak projeler yürütülmelidir. Eğitimin çocukların olumlu kimlik gelişimi için önemlidir.

4. Suça sürüklenen çocukların büyük bir çoğunluğunun çalışmadığı ancak

çok az bir kısmının eğitimine devam ettiği görülmektedir. Kısacası eğitim hayatına dahil olamayan çocuklar boş zamanlarını yapıcı bir şekilde değerlendiremeyebilirler. Bu durum suç unsurları barındıran çevrelerle daha kolay etkileşim kurmalarına sebebiyet veren önemli risk faktörlerindendir. Ayrıca gelir düzeyi düşük ailelere mensup olmaları geçim kaygısıyla yasadışı faaliyetlere yönelmelerini kolaylaştırabilmektedir. Yukarıda değindiğimiz üzere çocukların okuldan kopuşunu önleyecek onları okula teşvik edecek bireysel danışmanlık programları geliştirilmelidir. Okula devam etmeyen/edemeyenlerin erken yaşta iş hayatına atılmak yerine sosyal becerilerini geliştirecek projelere katılımları sağlanmalıdır.

5. Suça sürüklenen çocukların düşük bir oran olsa da psikolojik veya fiziksel bir hastalığının olduğu ve destek hizmetlerinden faydalandığı görülmüştür. Bu çocuklara özel bir yaklaşım gerektiğinden psikolojik destek ve sosyal uyumu hedefleyen programların uygulanması, destek hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıklarının takibi önemlidir. Ayrıca aile ve toplumunda bu sürece dahil edilmesi çocukların iyileşme ve uyum süreçlerini hızlandırabilir.

6. Olguların uyuşturucu madde kullanım deneyimleri ile ilgili elde ettiğimiz verilerde uyuşturucu madde kullanan olguların çoğunluğunun parçalanmış aileye mensup olduğu ve % 90 oranında anneleriyle yaşadığı, büyük bir çoğunluğunun aile geçmişinde uyuşturucu kullanma deneyimi olan ebeveyne sahip olduğu % 85' inin anne veya babasının her hangi bir suçtan dolayı suç kaydı olduğu tespit edilmiştir. Verilerden anlaşılacağı üzere uyuşturucu kullanma geçmişi olan çocukların ebeveynlerinin de benzer sorunlarla karşılaşması bağımlılıkla ve suça sürüklenme riskleriyle mücadele edilmesini daha karmaşık bir hale getirmektedir. Bu noktada çocuklara uygulanacak rehabilitasyon ve destek programlarının yanı sıra aile temelli müdahale programları da büyük önem kazanmaktadır. Çocuklar için güvenli ortamlar oluşturularak, mahalle bazlı destek grupları, oluşturularak ailelerin ve

çocukların sorunlarını paylaşabileceği güvenli bir alan sağlanmalıdır. Ebeveynler, uyuşturucu ve suç geçmişinin çocuklar üzerindeki etkisi hakkında bilinçlendirilmelidir. Çocukları nasıl destekleyecekleri, olumlu ebeveynlik becerileri ve çocuklara sağlıklı bir rol model olmaları teşvik edilmelidir.

7. Suça sürüklenen çocukların intihar/intihara teşebbüs öyküsü ile ilgili geçmişinde böylesine bir deneyim yaşayan olguların parçalanmış, ebeveynlerinin geçmişinde intihara teşebbüs öyküsünün olduğu düşük gelir düzeyine sahip ailelere mensup oldukları tespit edilmiştir. Hem çocuklar hem de ebeveynler için bireysel ve aile terapileri uygulanmalı, uzun vadeli izleme ve rehberlik programları düzenlenmelidir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve rehber öğretmenlerin işbirliği halinde bulunması önemlidir.
8. Suça sürüklenen çocukların bir çoğunun dezavantajlı olarak nitelenen mahallerde yaşadığı görülmektedir. Buralarda yaşayan çocukların topluma kazandırılması yalnızca bireysel değil aile ve toplum temelli bir yaklaşımı gerektirir. Bu noktada eğitim ve okula devamin teşviki, sosyal hizmet ve aile desteği, mahalle rehabilitasyon programları, toplumsal destek grupları, psikolojik destek ve rehabilitasyon, ekonomik destek ve iş fırsatları, toplumsal bilinçlendirme kampanyaları önemlidir.
9. Son olarak Suça sürüklenen çocukların doğum yerleri ve ikamet yerleri ile ilgili % 82,5' inin Tekirdağ ilinde ikamet ettiğini % 83,7' sinin Tekirdağ doğumlu olduğunu söylemiştik. Bu verilerden anlaşılabacağı üzere suça yönelen çocukların çoğunluğu Tekirdağ da yerleşik yaşantı sürmektedir. Yerleşik yaşam tarzı istikrar ve güvenlik sağlama potansiyeline sahiptir. Ancak yetersiz maddi imkanlar, eğitim düzeyi düşük ve parçalanmış aileler, ailede suç geçmişinin ve madde kullanımının varlığı, olumlu rol model eksikliği, sosyal, çevresel ve psikolojik etmenler yerleşik yaşamın olumlu etkilerini ortadan kaldırmaktadır.

Suça yönelen çocukların suç geçmişleri, ekonomik görünüşleri, mensup oldukları ailelerin yapısı ve yaşadıkları çevre, suç davranışlarının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışma sonucu ortaya çıkan bulgulara kalabalık aileye mensubiyet, düşük gelir düzeyi, ebeveynlerde suç geçmişi ve madde kullanımının varlığı, çocukları suça yönelten faktörler olarak öne çıkmaktadır. Hiç şüphesiz bulgulara ortaya çıkan sonuçlara rağmen araştırma yapılan mahallelerde yaşayan çocukların çok büyük bir kısmı suç işlememektedir. Hakeza suça yönelen çocuklarla aynı çevrede hatta aynı aile içerisinde yaşayan çocukların da büyük bir çoğunluğu suç davranışına yönelmemektedir. Yukarıda izah edilen nedenlerin suç davranışının oluşmasına etkisi “fırsat yaratıcı” niteliktedir. Çocuğun fırsat yaratıcı, imkan verici etkiler karşısında suça yönelip yönelmemesi onun kişisel özellikleri ile ilgili bir husustur. Bunun yanında, araştırma yaptığımız yıl itibarıyla suça yönelen çocukların birçoğu ilk suçlarını işlemişlerdir. Bu minval üzere henüz yolun başındayken eğitim, sosyal destek, psikolojik yardım ve ekonomik fırsatlar sunularak suç geçmişi olmayan bu çocukların yeni suçlara sürüklenmesinin önüne geçilebilir. Devletin tek başına bu can yakıcı sorunun üstesinden gelmesini beklemek olası gözükmemektedir. Topluca seferber olmayı gerektiren bu başlıca sorunla mücadele edebilmek için sivil toplum ve toplumun her bireyinin iş birliği içinde olması kritik bir öneme sahiptir. Çocuklar her ulusun geleceğidir. Ülkelerin geleceği, çocuklarının fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel sağlığına yapılan yatırımlarla şekillenmektedir. Dolayısıyla toplumun sürdürülebilir kalkınmasında, değerlerinin nesilden nesile aktarımında ve kültürel devamlılığın sağlanması noktasında çocukların önemi yadsınmayacak kadar büyüktür.

KAYNAKÇA

- Agnew, R. (1985). “ Suçluluğun Yeni Gösterimleri: Suçlu Duygular ve Kontrol Kuramı” Social Forces, 64 (1) 151-167
- Akyüz, E. (2021)“Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması” pegem akademi 2021 s. 4
- Akyüz, E. (1980)“Çocuk Hakları Bildirisi ve Türk Hukuk Sistemi” Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1980, Cilt: 13, Sayı 1, s.339-365
- Aldemir A.F., (2007-2008) “ Çocuk Suçluluğu Profili 2007-2008 Üsküdar Bölgesi”
- Alkan H., (2021)“Suça İtilmiş Çocuklar ve Mükerrer Çocuk Suçluluğu İle İlişkili Değişkenlerin İrdelenmesi”
- Alsan, Z.M. “ (1950) 1949 Cenevre Sözleşmeleri” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
- Ana Britannica cilt 3
- Atabek E. (2018) Erken Çocukluk Çalışmaları dergisi Cilt 2 Sayı 2 Mayıs 2018 s.462 5.Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Özel Sayısı

- Aybar, F.A.T. (2022) ‘‘ Felsefede Çocuk ve Çocukluk Kavramı’’ Felsefe Sosyal Bilimler Dergisi 2022 Bahar, Sayı 33,ss463-480
- Aygencel.İ (2011-2015) ‘‘ Ankara 2. Çocuk Mahkemesi’nde Görülen Dava Dosyalarındaki Çocuk Suçluluğunun İncelenmesi’’ Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans Tezi
- Ayyıldız, M., Canlı, S. (2007) ‘‘ Okullarda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Edebi-Estetik Çözüm Arayışları’’ Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Bölümü s 99-107
- Beşer N.G. ve Arkadaşları (2017-2018) ‘Suça İtilmiş Ergenlerde Ebeveyn Tutumu ve Çocukluk Çağı Travmalarının Belirlenmesi’’
- Bilaç, Ö. ve Arkadaşları (2014-2017) ‘‘ Bölge Ruh sağlığı Hastanesinde Madde Kullanımı Dolayısıyla Yatarak Tedavi Gören Gençlerin Klinik ve Sosyo demografik Özellikleri’’ Klinik Psikiyatri Dergisi 2019;22:463-471
- Bilgiç, Ş. (2012). ‘‘ Hapsedilme, İyileştirme ve Yeniden Suç İşleme’’ Vadi Yayınları Ankara, s 352
- Brugman D, Aleva AE. (2004) Developmental delay or regression in moral reasoning by juvenile delinquents? J.Moral Educ 2004;33:321-38
- Bumin, K. (2013) ‘‘Batıda Devlet ve Çocuk’’ Çizgi Kitapevi, Kasım, 2013, s 44
- Cömert Ö, Sevim Y. (2017) ‘‘ Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi’’ Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Haziran 2017 s.29-40
- Çeliköz, N, Seçer Z, Durak T. ‘‘Suç işleyen ve işlemeyen çocukların düşünme becerileri ve Ahlaki yargılarının incelenmesi’’ Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2008;335-350
- Çetiner.B. ‘‘ Çocukların Korunması İçin Yeni Bir Vizyona ihtiyaç Var’’ Kadir Has Üniversitesi Hukuk Bülteni, <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/105>

(2022)

Çoban S. (2012) ‘‘Çocukların Suç ve Problemleri Davranışları Üzerinde Sosyal Çevrenin Etkisi’’ Hacettepe Üniversitesi

Çopur, EÖ., Ulutaştemir.N., Balsak ,H. ‘‘Çocuk ve Suç. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitim Kongresi ‘‘ 2015;120-123

Dönmezer. S. (1984)‘‘ Kriminoloji ‘‘ Filiz kitapevi 1984 7.Baskı s, 504

Dönmezer. S. (1972)‘‘Sosyoloji’’ Sulhi Garan Matbaası, 1972, İstanbul s,304

Dönmezer. S. (1994) ‘‘ Toplumbilim’’ Beta Yayınları, 1994, İstanbul s, 256-434

Duman, S. (2019) ‘‘Suça Sürüklenen Çocuklarda Tekrarlayıcı Suç İşleme Davranışları Ve Nöropsikolojik Özellikleri’’ Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakóltesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Dursun, Y., Atamtürk, E. (2023)‘‘ 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi: Rekreatyon ve Spor Önerisi’’ Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, Haziran, 2023 sayı 21, s.172-190

Elçin.E.G. (2015)‘‘Türk Medeni Kanunu’nda Soybağı ve Çocuğun Korunmasında Revize Edilmesi Gereken Hükümler’’ Sayı 1, Yıl 2015 s.98-102

Fırat, S., İltaş, Y., Gülmen, M. (2016) ‘‘Adana’da Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo Demografik Özellikleri’’ Adli Tıp Bülteni 2016;21 (2) 86-92

Gökkaya, V, B. (2022) ‘‘Suça Sürüklenen Çocukların Klinik ve Sosyo-Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi’’

Gördeles Beşer.N ve arkadaşları (2017-2018) ‘‘Suça İtilmeş Ergenlerde Ebeveyn Tutumu ve Çocukluk Çağı Travmalarının Belirlenmesi’’ 2019;22;219-227

Güçlü S. (2016) ‘‘Çocukluk ve Çocukluğun Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Hakları’’ Sosyoloji Dergisi 2016 Armağan Sayısı 1-22

Güral, B. (2009) ‘‘ Türkiye’de Çocuk Suçluluğu ve Nedenleri Erzurum Örneği’’ Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans Tezi

Hirchi.T. (1969) Causes of delinquency. Berkeley University of California

- İmamoğlu, E.O. (1991). “ Aile içinde Kadın-Erkek Rollerı” Türk Aile Ansiklopedisi. Ankara: Cilt 3, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliğı Vakfı.
- İnal, K. (1999) “Paternalist Politikanın İdeal Türk Çocuğı” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, s. 210
- İnal, K. (2007) Modernizm ve Çocuk – Geleneksel, Modern ve Postmodern Çocukluk İmgeleri, Sobil Yayınları, Ankara,2007. s, 240
- İnan A.N. (1995) “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 44, sy. 1 (Mayıs 1995)
- Kaner. S. (1992) “Suçluluğı Açıklayan Yaklaşımlar” Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 1992,cilt:25 sayı:2, s.473-496
- Karabulut, Semender (2006)” Suçlu Çocukların Türkiye Profili” Niğde Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Niğde 2006
- Kurt, S. L. (2015) “ Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler Ve Türkiye Uygulaması” Sosyal politika Çalışmaları Dergisi, Haziran, 2015, s. 99-124
- Kuyumcu, F.N. (2014) "Tarihten Günümüze Çocuk ve Çocukluk Algısı Üzerine Birkaç Söz Çocuk Tiyatrosu ve Çocuklarla Tiyatro," Türk Dili , no.756, pp.709-713, 2014
- Naim, İ.A. “ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1995, Cilt: 44, Sayı 1, s.765-778
- Önder, A. (1991) “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, İstanbul: Beta Yayınevi, 1991, s 298
- Özar S. (2023) “Suça Sürüklenen Çocuğun Ceza ve Güvenlik Tedbiri Sorumluluğı” Türkiye Adalet Akademisi Dergisi . yıl 14. Sayı 55. Temmuz 2023 s. 111-134.
- Özcan, N. (1994) “Şiddete Dayalı Olmayan Sapmış Davranışlar ve Aile Kurumu”

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cilt 11/Sayı1-2 Aralık
1994, s. 149-158

Pelit K, Alkan M.F. (2022)“Suça Sürüklenen Çocukların Sosyo-Demografik ve
Suç Özelliklerinin İncelenmesi” Türkiye Sosyal Hizmetler Araştırmaları
Dergisi, 6(1), 51-65

Polat, O. (1997) ‘‘Çocuk ve Hakları’’ Analiz Yayınları, 1997, İstanbul. s.26-135

Polat, H. (2010) ‘‘ Türk Hukukunda Çocukların Cezai Sorumluluğu ve
Yargılanmalarındaki Özellikler Üzerine Bir İnceleme’’ Türk Barolar Birliği
Dergisi, 2010 s.65-99

Rousseau, Jean Jack. (2009) ‘‘Emile, Ou L’Education (Çev. Yaşar Avunç) Türkiye
İş Bankası Kültür Yayınları İstanbul. 2009. s.14

Sarı, A.S., Ayla, U.Ç., Bütün, C., Yıldırım, A. (2019) ‘‘Sivas İlinde Suça
Sürüklenen Çocuk Olguların Sosyo Demografik ve
Klinik Özellikleri’’ Adli Tıp Bülteni 2019;24 (3) 177-182

Serdar, İ. (2000)‘‘Koruyucu Aile’’ Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dergisi, s 467-508

Scmallager, F. (2002) Criminal Justice, Prentice Hall, 2002, s 460

Siegel. L, Lary j. (1989), Criminology, St. Paul, West Pub. Company;3 rd edition
(january1, 1989)

Siegel. L, Lary j. Senna JJ, Hahn, PH (1981), Gençlik Suçluluğu: Teori, Uygulama
ve Hukuk. Gençlik ve Aile Mahkemesi Dergisi, 32(4) 69.

Sykes, G.M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of
delinquency. American Sociological Review, 22(6), 664-670.

Tan, M. (1990) ‘‘Çağlar Boyunca Çocukluk’’ Ankara Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Fakültesi Dergisi 1990

Tathioğlu, S.S. “Öğrenmeye Sosyal-Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura” Sosyoloji Notları Cilt 5-Sayı 1, Haziran 2021 s.15-30

Tutkun, Ö.F., Koç, M. “ Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde Türkiye’de Çocuk Haklarına Yönelik Çalışma ve Yasal Düzenlemeler” Ege Eğitim Dergisi 2003 (3) 2: s. 11-23

Türkiye İstatistik Kurumu (2022), “Türkiye Çocuk Araştırması” s, 20-95

T.C. Resmi Gazete, 15 Temmuz 2005 tarihli 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. egm1bthkmdsrv1/mevzuat/alfabetik.html

T.C. Resmi Gazete, 14 Temmuz 1934 tarihli 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu. egm1bthkmdsrv1/mevzuat/alfabetik.html

T.C. Resmi Gazete, 12 Ekim 2004 tarihli 5237 Türk Ceza Kanunu, egm1bthkmdsrv1/mevzuat/alfabetik.html

T.C. Resmi Gazete, 23.V.1949 Tarihli 5387 Sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun. <https://www.tbmm.gov.tr>

T.C. Resmi Gazete, 22/11/2021 Tarihli 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu. egm1bthkmdsrv1/mevzuat/alfabetik.html

T.C. Resmi Gazete, 24/5/1983 Tarihli 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu. egm1bthkmdsrv1/mevzuat/alfabetik.html

T.C. Resmi Gazete, 16/6/1939 Tarihli 3634 Sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr>

T.C. Resmi Gazete, 25/06/2019 Tarihli 7179 Sayılı Askeralma Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr>

Türkmen.A. “Eğitim Nafakası” Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 2013, 2707-2764.

Worsley , p. (1987). The new introducing sociology. Penguin boks, s 407-411

Yavuzer, H. (1998) Çocuk ve Suç Remzi Kitapevi, Ekim, 1998, s 23-290 (9. Baskı).

Yılmaz, G. “ Medya Şiddetinin Çocuklar Üzerine Etkileri Çocuk ve Şiddet: Toplumsal Şiddetin Cenderesinde Çocuklar” 2014 s.29-41

Yiğitbaş. Ç. “Birincil yaklaşımlar ve Çocuk Hakları Çerçevesinden Çocuklarda Madde Bağımlılığı” Çocuk ve Gelişim Dergisi 2022 Cilt 5, Sayı 9, s. 86-95

<https://www.unicef.org/media/56661/file>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hukuk>

